

**Raport o stanie sektora
małych i średnich przedsiębiorstw
w Polsce**

Warszawa, czerwiec 2018

Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce

Redakcja:

Anna Skowrońska, Anna Tarnawa

Autorzy Raportu:

Paweł Chaber – Rozdział 5

Jacek Łapiński – Rozdział 1

Melania Nieć – Rozdział 1, Rozdział 2, Rozdział 3

Joanna Orłowska – Rozdział 1

Robert Zakrzewski – Rozdział 1, Rozdział 4

Łukasz Widła-Domaradzki, Anna Domaradzka – Rozdział 6

Anna Domaradzka – Rozdział 6

Copyright by Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2018

ISBN

Wydanie I

Spis treści

Wstęp	4
Główne wnioski	5
Profile przedsiębiorstw	8
Rozdział 1. Obraz statystyczny przedsiębiorstw w Polsce	12
Rozdział 2. Ranking przedsiębiorczości w układzie wojewódzkim. Wskaźnik syntetyczny	35
Rozdział 3. Innowacyjność przedsiębiorstw	43
Rozdział 4. Statystyczny obraz polskich mikroprzedsiębiorstw	50
Rozdział 5. Wykorzystanie ICT w polskich przedsiębiorstwach	60
Rozdział 6. Koniunktura i otoczenie biznesu 2018	70

Wstęp

Przekazujemy w Państwa ręce dwudziestą pierwszą już edycję Raportu o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce. Przedstawiamy w nim obraz sektora MSP w Polsce w oparciu o najbardziej aktualne dane statystyczne GUS dostępne publicznie oraz zakupione i przeanalizowane przez PARP specjalnie na potrzeby niniejszego Raportu. Do analiz wykorzystano również wyniki cyklicznego badania PARP „Koniunktura i otoczenie biznesu”, przeprowadzonego w kwietniu 2018 r. na przedsiębiorcach biorących udział w Panelu Polskich Przedsiębiorstw.

Mając nadzieję, że nasza publikacja okaże się ciekawa i przydatna w bieżącej pracy, serdecznie zapraszamy do lektury.

Główne wnioski

Systematyczny wzrost liczby polskich przedsiębiorstw

W 2016 r. w Polsce działało 2,01 mln przedsiębiorstw niefinansowych, określanych jako aktywne, podczas gdy w 2009 r. było ich 1,67 mln. Oznacza to wzrost rzędu 20%. **Szczególnie dynamicznie rozwija się mikroprzedsiębiorczość** – analiza danych dotyczących tej grupy firm w latach 2009-2016 pokazuje, że w 2016 r. ich liczba była wyższa o 21% w porównaniu z rokiem 2009. Największe procentowo wzrosty liczby mikrofirm miały miejsce w latach 2014-2016 (o 4,2% r/r w latach 2014 i 2015, o 5,4% r/r w roku 2016).

Wzrost udziału przedsiębiorstw w tworzeniu PKB

W ostatnich latach rośnie udział przedsiębiorstw w tworzeniu PKB – z 71,1% w 2008 r. do 74,0% w 2015 r. Za ten wynik odpowiadają głównie firmy z sektora MSP, które generują co drugą złotówkę PKB (49,9%). Największy udział w tworzeniu PKB mają mikroprzedsiębiorstwa (30,5%). Jednocześnie w przypadku małych i średnich przedsiębiorstw największe znaczenie w tworzeniu PKB ma sektor usług (42,8%), zaś w dużych firmach – przemysł (58,7%).

Wzrost znaczenia mikroprzedsiębiorstw dla gospodarki

W ostatnich latach rosła liczba podmiotów mikro, ich wartość produkcji, przychody, liczba pracujących i zatrudnionych. W latach 2008-2016 to mikroprzedsiębiorstwa osób fizycznych wykazały się najwyższą rentownością na tle całej populacji przedsiębiorstw. Wartość dodana wytworzona w tym okresie przez mikrofirmy wzrosła z 221,2 mld PLN do 291 mld PLN – o 32%. W 2016 r. to podmioty mikro zdobyły się na stosunkowo największy wysiłek inwestycyjny – ich nakłady inwestycyjne ogółem wzrosły o 2% w porównaniu z 2015 r., podczas gdy w pozostałych grupach przedsiębiorstw nakłady na inwestycje ogółem r/r spadły. Wciąż, mikroprzedsiębiorstwa charakteryzuje najniższa przeżywalność – pierwszy rok działalności przeżywa niecałe 70% z nich. Większą szansę na przetrwanie pierwszego roku mają większe podmioty – 95% dużych, 92% średnich i blisko 81% małych przedsiębiorstw powstałych w 2016 r. prowadziło działalność w 2017 r. Mikrofirmy cechuje też najniższa przeżywalność 5tego roku działalności (89%) – dla pozostałych grup wielkości wartość tego wskaźnika przekracza 97%.

Rok 2016 przyniósł spadek nakładów inwestycyjnych przedsiębiorstw

Nakłady inwestycyjne na nowe i używane środki trwałe w sektorze przedsiębiorstw w 2016 r. wyniosły 188,6 mld PLN, tj. o 6% mniej niż w roku 2015. W przypadku sektora MSP nakłady te wyniosły 82,6 mld PLN i były o 8% niższe niż rok wcześniej. Spadek inwestycji dotyczył wszystkich grup wielkości firm z wyjątkiem mikro – w ich przypadku odnotowano niewielki wzrost (o 2% r/r), będący efektem większych niż rok wcześniej nakładów na zakup używanych środków trwałych.

Większe inwestycje w innowacje i współpraca w zakresie działalności innowacyjnej

Polskie przedsiębiorstwa coraz chętniej inwestują w innowacje i współpracują z innymi podmiotami w zakresie działalności innowacyjnej. W latach 2010-2016 nakłady tego sektora na działalność B+R w relacji do PKB zwiększyły się ponad trzykrotnie – z 0,19% w 2010 r. do 0,63% w 2016 r., a w ujęciu bezwzględnym – o 9 mld PLN. W 2016 r. w porównaniu z rokiem poprzednim, nakłady wewnętrzne przedsiębiorstw na B+R zwiększyły się o 40%. Równolegle rosła liczba przedsiębiorstw ponoszących nakłady wewnętrzne na B+R. W 2016 r. takich firm było 4250 (wzrost o 14% r/r). Należy jednak

zaznaczyć, że nakłady na działalność B+R nadal ponoszą przede wszystkim duże i średnie przedsiębiorstwa. 30,7% przedsiębiorstw aktywnych innowacyjnie w latach 2014-2016 podjęło współpracę z innymi podmiotami. Jest to wynik lepszy o 3,1 p.p. w porównaniu z poprzednią edycją badania. Odsetek firm podejmujących współpracę z innymi podmiotami w zakresie działalności innowacyjnej wzrasta wraz z wielkością firmy.

Istotny wzrost liczby miejsc pracy w przedsiębiorstwach

Na koniec 2016 r. w sektorze przedsiębiorstw pracowało 9,7 mln osób - wzrost o 3,2% r/r i o 8,9% w porównaniu z 2013 r. Dla blisko 69% wszystkich pracujących w przedsiębiorstwach miejscem pracy był sektor MSP. Wzrost liczby miejsc pracy nie wpłynął na zmianę struktury liczby pracujących w przedsiębiorstwach. Najwięcej miejsc pracy generują mikrofirmy (39,8%) i duże przedsiębiorstwa (31,3%). Rośnie także przeciętne zatrudnienie w sektorze przedsiębiorstw – na koniec 2016 r. wynosiło ono 6,8 mln – wzrost o 1,9% r/r i o 5,8% w porównaniu z 2013 r.

Wzrost przychodów w przedsiębiorstwach w 2016 r.

W 2016 r. wszystkie grupy przedsiębiorstw, poza małymi firmami, zwiększyły swoje przychody względem poprzedniego roku (mikro – o 5,9%, średnie – 2,1%, duże – 4,7%, małe – spadek o 0,6%). Jednocześnie w następstwie wyhamowania dynamiki PKB w 2016 r. pogorszyła się produktywność przedsiębiorstw mierzona wartością dodaną i przychodów (po 1,4% r/r) oraz produkcji (3,3% r/r). Jednak na przestrzeni lat 2008-2016 produktywność firm mierzona tymi trzema wskaźnikami dynamicznie rosła – wzrost odpowiednio o 150%, 155% i 153%.

Poprawa dynamiki polskiego eksportu i importu w 2017 r.

Zarówno eksport jak i import, po okresie nieznacznego wyhamowania w latach 2015-2016, wzrosły w 2017 r. o 7,9% r/r. Jednak liczba polskich przedsiębiorstw zajmujących się eksportem i importem jest stosunkowo niewielka. W 2016 r. jedynie 88,1 tys. firm (4,4%) sprzedawało wyroby za granicę, a 20,2 tys. (1,0%) – usługi. Wyroby z zagranicy sprowadzało 152,2 tys. podmiotów (7,6%), usługi zaś – 29,5 tys. (1,5%). Niskie wartości zarówno w przypadku eksportu jak i importu są spowodowane słabym zaangażowaniem mikroprzedsiębiorstw w tego typu działalność. Wartość eksportu polskich przedsiębiorstw wyniosła w 2016 r. niemal 1 bln PLN, a importu – 921,2 mld PLN.

Poprawa poziomu cyfryzacji polskich przedsiębiorstw

W 2017 r. nastąpiła poprawa cyfryzacji przedsiębiorstw, ale tempo zmian nie jest zadawalające. Cyfryzację częściej wprowadzają duże przedsiębiorstwa niż MSP. Mamy coraz lepsze wyniki m.in. we wdrażaniu szybkich połączeń internetowych, korzystaniu z mobilnych usług szerokopasmowych, a także przydzielaniu częstotliwości na potrzeby mobilnych usług szerokopasmowych. Blisko 67% przedsiębiorstw posiadało w 2017 r. własną stronę internetową. Media społecznościowe wykorzystywała w swojej działalności co czwarta firma (26%), z usług chmury obliczeniowej korzystało 10% przedsiębiorstw, przy czym odsetki te są znacznie wyższe w przypadku dużych podmiotów (odpowiednio 58% i 37%). Jednak pod względem wskaźnika gospodarki cyfrowej i społeczeństwa cyfrowego (Digital Economy and Society Index, DESI), w 2017 r. Polska zajęła 23. pozycję w grupie 28 państw członkowskich UE.

Przedsiębiorcy o koniunkturze i warunkach prowadzenia działalności w 2018 r. – wyniki badania PARP

W 2018 r. 48% przedsiębiorców uznało, że koniunktura w gospodarce jest lepsza niż przed rokiem (2017 – 41%). Poprawie uległa też ocena koniunktury w branży, w której działa firma – w 2018 r. 41% uznało ją za lepszą niż przed rokiem (2017 – 27%). Lepiej postrzegana jest także przyszła koniunktura w polskiej gospodarce – 30% firm spodziewa się jej poprawy w ciągu najbliższych trzech miesięcy (2017 – 24%), choć znaczna część uważa, że będzie ona taka sama jak obecnie (2018 – 45%, 2017 – 43%). W 2018 r. odnotowano wyhamowanie kilku niepokojących trendów zaobserwowanych w poprzednich latach: rosnące koszty zatrudnienia, dostępność wykwalifikowanych pracowników. Cały czas problemem dla przedsiębiorców są rosnące nieprzerwanie od 2014 r. ceny operacyjne towarów, materiałów i sprzętu. Trudność stanowi też terminowość regulowania płatności – mimo poprawy wartości tego wskaźnika w 2018 r. W porównaniu do lat 2013-2017 wzrósł odsetek firm oceniających, że na rynku, na którym działają panuje słaba lub umiarkowana konkurencja (wzrost o 10 p.p. z 9% w 2013 r. do 19% w 2018 r.). Jednocześnie spadł udział przedsiębiorców deklarujących działanie w warunkach bardzo silnej konkurencji (spadek o 7 p.p. z 53% w 2013 r. do 46% w 2018 r.). Istotnie spadł też odsetek firm określających konkurencję jako „nieuczciwą” (spadek o 17 p.p. z 48% w 2013 r. do 31% w 2018 r.). Blisko jedna czwarta firm (24%) deklaruje, że w okresie ostatniego roku groziła im utrata płynności finansowej – to o 3 p.p. mniej niż w 2017 r. Głównymi powodami obaw przed utratą płynności finansowej były opóźnienia w płatnościach ze strony kontrahentów oraz utrata klientów. **W 2018 r. w porównaniu z latami poprzednimi istotnie wzrósł odsetek przedsiębiorstw, które zamierzają inwestować w badania i rozwój** (o 13 p.p. z 20% w 2013 r. do 33% w 2018 r.).

Profile przedsiębiorstw

Mikroprzedsiębiorstwa

Polski sektor przedsiębiorstw jest zdominowany przez mikroprzedsiębiorstwa, których udział w strukturze wszystkich przedsiębiorstw wynosi aż 96,2%. Na przestrzeni ostatnich lat nastąpił wzrost liczby mikrofirm. Obecnie jest ich blisko 1,94 mln, o 13% więcej niż w 2008 r. Po spadku zanotowanym w 2013 r., w latach 2014-2016 nastąpił istotny wzrost ich liczby (o 4,2% r/r w latach 2014 i 2015, o 5,4% r/r w 2006 r.).

Największa liczba mikroprzedsiębiorstw działa w usługach (53%) i handlu (25%). Mają one największy, spośród wszystkich grup przedsiębiorstw, udział w tworzeniu PKB – 31%, a przyjmując wartość PKB generowaną przez sektor przedsiębiorstw jako 100% – 41%. Ponadto, istotnie wpływają na rynek pracy – w sektorze przedsiębiorstw generują 40% miejsc pracy (liczba pracujących w takich firmach wynosi ok. 3,9 mln osób).

W 2016 r. przeznaczyły na inwestycje ponad 30 mld PLN (16% wartości nakładów całego sektora przedsiębiorstw).

Mikrofirmy są drugą najbardziej produktywną grupą przedsiębiorstw (relacja przychodów, wartości dodanej i produkcji do liczby osób pracujących) oraz najbardziej efektywne kosztowo (relacja kosztów do przychodów) i najbardziej rentowne. Wysoka efektywność kosztowa powoduje także to, że jest to grupa przedsiębiorstw charakteryzująca się najniższą płynnością finansową.

Niestety, większość firm koncentruje się wyłącznie na rynku krajowym – rzadko eksportują/importują i osiągają niski udział tych wielkości w swoich przychodach/kosztach. Charakteryzuje je także najniższa przeżywalność – pierwszy rok przeżywa 70% z nich, ich sytuacja w kolejnych latach działalności jest trudniejsza niż pozostałych podmiotów.

Polskie mikroprzedsiębiorstwa charakteryzuje pozytywny trend rozwojowy: na przestrzeni ostatnich lat rośnie ich liczba, wartość produkcji, przychody, nakłady inwestycyjne, liczba pracujących i zatrudnionych. Mikrofirmy wyróżniają się najniższym tempem wzrostu wartości dodanej. W latach 2007-2015 wzrosła ona o 54%.

Ich dynamika przychodów z eksportu wyrobów i usług, przypadająca na jedno przedsiębiorstwo, jest najwyższa w porównaniu z innymi grupami firm. W ciągu ostatnich sześciu lat dynamika eksportu ogółem wzrosła o 74%, podczas gdy w pozostałych grupach wzrost ten wyniósł 64%

Małe przedsiębiorstwa

W Polsce jest obecnie ponad 57 tys. małych firm, które stanowią 2,8% polskiego sektora przedsiębiorstw. Na przestrzeni ostatnich lat obserwowany jest wzrost liczby małych firm (z wyjątkiem 2015 r. kiedy to zanotowano spadek ich liczby) i obecnie jest ich o 5,4% więcej niż w 2008 r.

Małe przedsiębiorstwa mają najmniejszy, spośród wszystkich grup przedsiębiorstw, udział w tworzeniu PKB – 8%, a przyjmując wartość PKB generowaną przez sektor przedsiębiorstw jako 100% – 11%. Posiadają również najmniejszy udział w tworzeniu miejsc pracy – w sektorze przedsiębiorstw generują 12,2% miejsc pracy (liczba pracujących w takich firmach wynosi ok. 1,2 mln osób).

W przeciętnej małej firmie pracuje 21 osób. W 2016 r. przeznaczyły na inwestycje 17 mld PLN (9% wartości nakładów całego sektora przedsiębiorstw). Małe firmy finansują inwestycje przede wszystkim środkami własnymi (63%) oraz kredytami i pożyczkami krajowymi (20%). Na trzecim miejscu są środki zagraniczne – 6%.

Charakteryzuje je niska przeżywalność – pierwszy rok przeżywa średnio 81% z nich. Wskaźnik przeżywalności jest jednak wyższy w kolejnych latach prowadzenia działalności. W przypadku małych firm powstałych w roku 2012 i działających w 2016 r. wskaźnik przeżycia kolejnego roku (2017) wyniósł 98,8%.

Przedsiębiorstwa małe są najslabiej wyposażone zarówno w komputery, jak i w dostęp do Internetu. Wykorzystanie przez tę grupę komputerów jest nieco wyższe niż 5 lat wcześniej (w 2013 r. – 94% i 2017 r. 94,7%). Podobnie sytuacja wygląda w dostępie do internetu (wyniósł on 93,8%, gdzie średnia dla firm w Polsce to 94,8%) oraz w posiadaniu własnej strony internetowej (62,6%). Z usługi chmury obliczeniowej korzysta zaledwie 7,6% małych firm (dla porównania w firmach dużych odsetek ten wynosi 37%). Podobnie jest z wykorzystaniem mediów społecznościowych (24,2%), chociaż w tym przypadku odnotowano minimalny wzrost w porównaniu z poprzednim rokiem – o 1,2 p.p.

Polskie małe przedsiębiorstwa są bardziej rentowne i płynne finansowo niż średnie i duże podmioty ale charakteryzują się najmniejszą dynamiką eksportu w ostatnich 6 latach. Razem z mikrofirmami rozwijają się najwolniej pod względem dynamiki przychodów. W latach 2003-2016 wzrost przychodów ogółem w tej grupie wyniósł 191%, podczas gdy najlepsze pod tym względem duże podmioty osiągnęły dynamikę 258%. Osiągają też drugi po średnich firmach najwyższy wzrost wartości dodanej w latach 2007-2015.

Średnie przedsiębiorstwa

W Polsce jest obecnie ponad 15 tys. średnich firm, które stanowią 0,8% polskiego sektora przedsiębiorstw. Na przestrzeni ostatnich lat obserwowany jest spadek liczby średnich firm, obecnie jest ich o 5% mniej niż w 2008 r. Również w 2016 r. odnotowano spadek ich liczby o blisko 2% r/r.

Udział średnich firm w tworzeniu PKB wynosi 11%. W latach 2008-2015 wzrósł on o 1,4 p.p. (w roku 2015 odnotowano wzrost r/r o 0,3 p.p). Przyjmując wartość PKB generowaną przez sektor przedsiębiorstw jako 100% udział ten wynosi 15% (mniej wypracowują tylko małe przedsiębiorstwa). Posiadają nieco większy od małych firm udział w tworzeniu miejsc pracy – w sektorze przedsiębiorstw generują ich niemal 17% (liczba pracujących w takich firmach wynosi ok. 1,6 mln osób). W przeciętnej średniej firmie pracuje 105 osoby.

W 2016 r. przeznaczyły na inwestycje ponad 35 mld PLN (19% wartości nakładów całego sektora przedsiębiorstw). Nakłady inwestycyjne były wyższe niż w poprzednim roku o 12%. Średnie firmy finansują inwestycje przede wszystkim środkami własnymi (59%) oraz kredytami i pożyczkami krajowymi (21,4%). Na trzecim miejscu są środki zagraniczne – 8%.

Firmy te rosną najbardziej dynamicznie pod względem wartości eksportu zarówno wyrobów jak i usług przypadającej na jedno przedsiębiorstwo. Wzrost eksportu tej grupy był ponad dwukrotny. Charakteryzuje je wysoka przeżywalność – pierwszy rok przeżywa średnio ponad 92% z nich. W przypadku firm funkcjonujących na rynku 5 lat (powstałych w 2012 r.) prawie wszystkie średnie przedsiębiorstwa, które działały w roku 2016 przetrwały do roku 2017 (97,6%).

Praktycznie wszystkie średnie przedsiębiorstwa posiadają dostęp do Internetu (99,1%, przy czym średnia dla wszystkich firm w Polsce jest o 4 p.p. niższa). Firmy te zanotowały znaczny postęp w przypadku mobilnego dostępu do internetu. W ciągu 5 lat (od 2013 do 2017 r.) wzrost wyniósł 20,9 p.p (z 63,3% do 84,2%). 85,3% z nich posiada stronę internetową, co nie uległo znaczącej zmianie w ciągu ostatnich lat (w 2013 r. odsetek ten wynosił 85,2%). Z usługi chmury obliczeniowej korzysta zaledwie 17,2% średnich firm (dla porównania w firmach dużych odsetek ten wynosi 37,1%), natomiast z mediów społecznościowych – 38,4% (zauważalny wzrost w porównaniu z poprzednim rokiem o 4,4 p.p.).

Duże przedsiębiorstwa

W Polsce funkcjonuje niespełna 3,6 tys. dużych firm, które stanowią 0,2% polskiego sektora przedsiębiorstw. Obecnie jest ich o 11,2% więcej niż w 2008 r. W 2016 r. odnotowano wzrost ich liczby o 4% r/r.

Pomimo niewielkiej liczebności, duże przedsiębiorstwa mają istotny udział w tworzeniu PKB – 24%, a przyjmując wartość PKB generowaną przez sektor przedsiębiorstw jako 100% – 33%. Nieznacznie wzrósł udział dużych podmiotów w generowaniu PKB (w latach 2008-2015 wzrósł o 0,2 p.p.). Duże firmy posiadają znaczący udział w tworzeniu miejsc pracy – w sektorze przedsiębiorstw generują ponad 31% miejsc pracy (liczba pracujących w takich firmach wynosi ok. 3 mln osób). W przeciętnej dużej firmie pracuje 850 osób (wzrost o 4 osoby w porównaniu z poprzednim rokiem), natomiast przeciętne miesięczne wynagrodzenie na jednego zatrudnionego wynosi ponad 5000 PLN (najwięcej ze wszystkich grup, o 168 PLN wyższe niż rok wcześniej i o ponad 820 PLN więcej niż w przeciętnej firmie).

W 2016 r. przeznaczyły na inwestycje prawie 106 mld PLN (56% wartości nakładów całego sektora przedsiębiorstw). W porównaniu z poprzednim rokiem zanotowany został spadek nakładów o 4%. Duże firmy finansują inwestycje przede wszystkim środkami własnymi (70%) oraz środkami zagranicznymi (10%). Na trzecim miejscu są kredyty i pożyczki krajowe (8,6%). Mają najniższy udział środków budżetowych – jako źródła inwestycji i najwyższy odsetek nakładów niesfinansowanych, czyli niezapłaconych faktur.

Charakteryzuje je najwyższa przeżywalność pierwszego roku i kolejnych lat prowadzenia działalności – pierwszy rok przeżywa średnio 94,7% z nich. Wskaźnik przeżywalności jest wyższy w kolejnych latach prowadzenia działalności – w przypadku firm funkcjonujących na rynku 5 lat (powstałych w 2012 r.) niemal wszystkie duże przedsiębiorstwa, które działały w roku 2016, przetrwały do roku 2017 (99,2%).

Duże firmy najbardziej dynamicznie zwiększają swoje przychody. W okresie 2003-2016 ich przychody ogółem wzrosły 2,5 krotnie, podczas gdy sektor MSP urósł pod tym względem 1,9-krotnie. W ślad za wzrostem przychodów duże podmioty najszybciej generują koszty – charakteryzuje je najszybsza dynamika wzrostu kosztów (254%, dla porównania MSP – 187%). Wysoka dynamika kosztów skutkuje także najniższą rentownością tych podmiotów. Wskaźnik rentowności obrotu brutto wyniósł w tej grupie 4,6%, co jest po części wynikiem kosztów funkcjonowania struktur niezbędnych do zarządzania dużymi organizacjami.

Stosunkowo duża część z nich podejmuje handel zagraniczny. 90% dużych przedsiębiorstw importuje towary z zagranicy, a dwóch na trzech eksportuje. Szybko zwiększają też wartość eksportu na jeden podmiot. Wzrost wartości sprzedaży za granicę w latach 2010-2016 wyniósł 61%.

Dostęp do internetu wśród dużych firm jest powszechny (99,7%, przy czym średnia dla wszystkich firm w Polsce jest o 5 p.p. niższa). Nie wszystkie jednak posiadają własną stronę internetową – mają 91,9% dużych firm i od kilku lat odsetek ten utrzymuje się na zbliżonym poziomie (w 2013 r. było to 91,9%). Zauważalne są z kolei wzrosty popularności wykorzystania chmury obliczeniowej (37,1% w 2017 r., wzrost o 6,0 p.p. r/r) oraz mediów społecznościowych (58,4% w 2017 r., wzrost o 4,0 p.p. r/r). Wynika to m.in. z większej świadomości firm, zatrudniania specjalistów ICT i marketingu oraz wyższych budżetów na promocję własnej oferty.

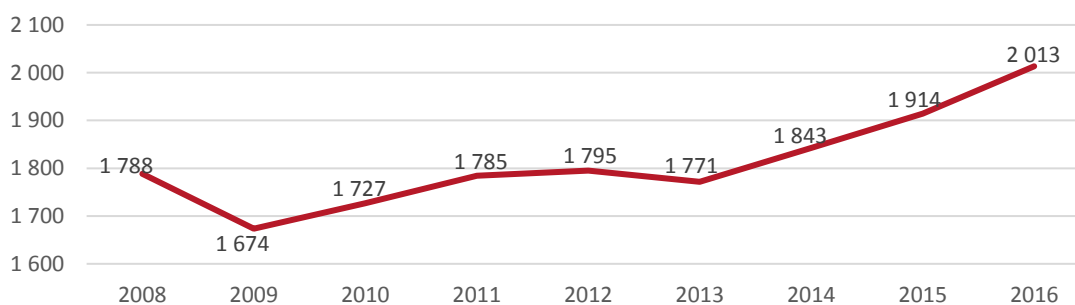
Rozdział 1. Obraz statystyczny przedsiębiorstw w Polsce

1.1. Przedsiębiorstwa w Polsce

Liczba przedsiębiorstw i ich struktura

Analiza danych pokazuje, że na przestrzeni ostatnich lat **liczba przedsiębiorstw systematycznie rośnie**. W 2016 r. w Polsce działało już **2,01 mln przedsiębiorstw niefinansowych**, określanych, jako aktywne¹, podczas gdy w 2008 r. było ich niespełna 1,8 mln (co oznacza wzrost o 12,6%). Szczególnie dynamiczny wzrost liczby firm odnotowano w 2016 r. – o 5,2%² r/r (wykres 1.1).

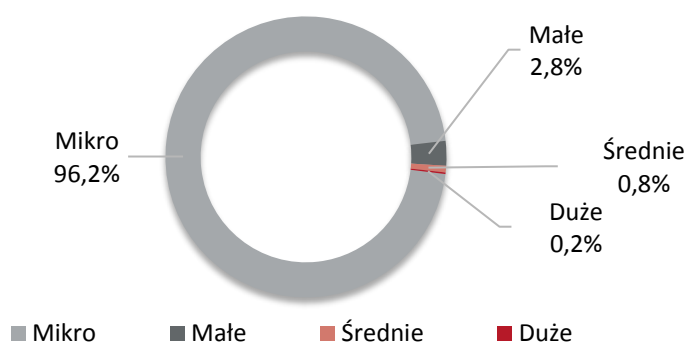
Wykres 1.1. Liczba przedsiębiorstw aktywnych w Polsce w latach 2008-2016 (w tys.)

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji GUS *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych* (lata 2008-2016).

Sektor MSP (mikro, małych i średnich przedsiębiorstw) **stanowi przeważającą większość przedsiębiorstw w Polsce** – 99,8%. Wśród nich najliczniejszą grupą (96,2%; 1,94 mln) są mikroprzedsiębiorstwa. Udział firm małych w strukturze polskich przedsiębiorstw wynosi 2,8% (57,2 tys.), średnich – 0,8% (15,4 tys.), zaś dużych – tylko 0,2% (3,6 tys.)³ (wykres 1.2).

Wykres 1.2. Struktura przedsiębiorstw aktywnych w Polsce ze względu na wielkość firmy (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2016 r.*, GUS, 2017.

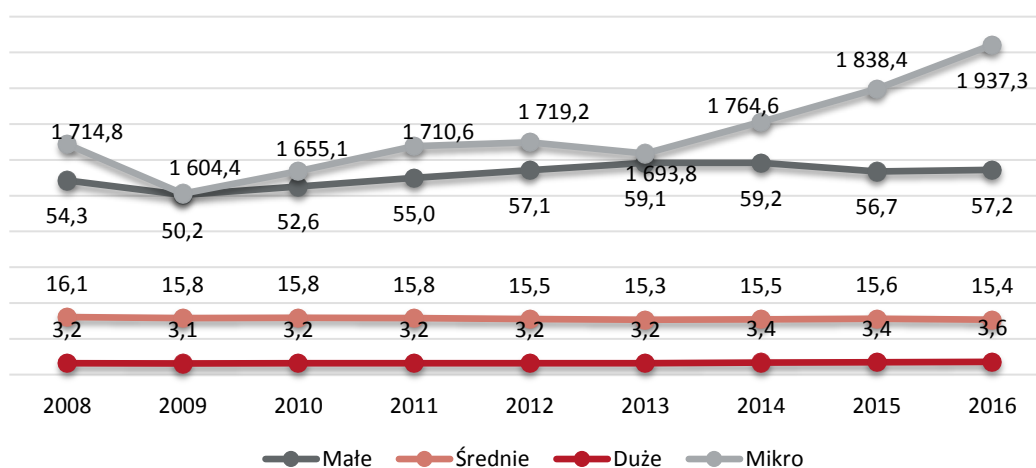
¹ Dane za 2016 r. za publikacją *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2016 r.*, GUS, 2017. Dane dotyczą sekcji B-J, L-N, P-S PKD 2007. Określenie „aktywne przedsiębiorstwa” pochodzi z niniejszego opracowania.

² Ibidem.

³ Obliczenia własne na podstawie publikacji GUS *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych* (lata 2008-2016).

Obserwując dane dotyczące liczby przedsiębiorstw ze względu na klasę wielkości, można zauważyć, że na przestrzeni lat 2008-2016 udział poszczególnych grup ulegał niewielkim wahaniom i utrzymywał się na zbliżonym poziomie⁴. W roku 2016 szczególnie wzrosła liczba aktywnych przedsiębiorstw w grupie firm mikro (o 5,4% r/r), a następnie dużych (o 3,9% r/r) i małych (o 0,9% r/r). Spadła natomiast liczba przedsiębiorstw średnich (o 1,8% r/r) (wykres 1.3)⁵.

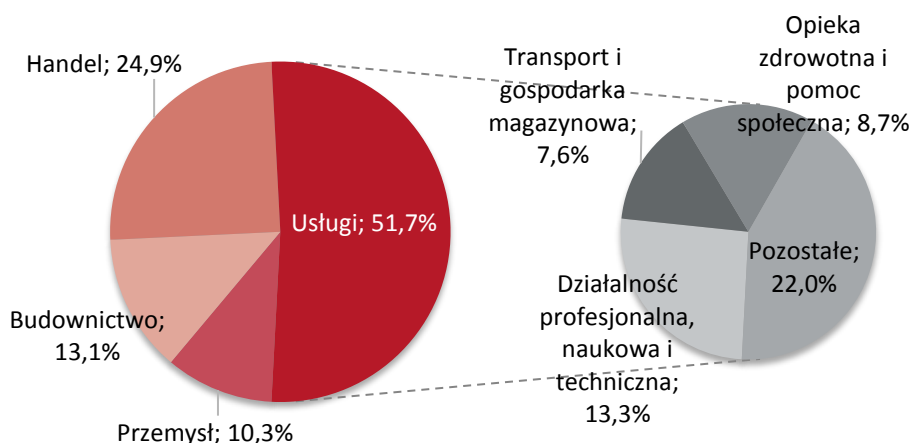
Wykres 1.3. Liczba przedsiębiorstw aktywnych w Polsce w poszczególnych grupach według wielkości w latach 2008-2016 (w tys.)

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji GUS *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych* (lata 2008-2016).

Jeżeli chodzi o strukturę branżową mikro, małych i średnich przedsiębiorstw, najliczniejszą grupę stanowią firmy z sektora usług (51,7%). Co czwarta firma działa w branży handlowej (24,9%), a co ósma – w budowlanej (13,1%). Co dziesiąte przedsiębiorstwo z sektora MSP (10,3%) działa w przemyśle (wykres 1.4).

Wykres 1.4. Struktura MSP w Polsce według podstawowego obszaru działalności

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2016 r.*, GUS, 2017 (sekcje B-J, L-N, P-S PKD 2007).

⁴ Obliczenia własne na podstawie publikacji GUS *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych* (lata 2008-2016).

⁵ *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2016 roku*, GUS, 2017.

Struktura branżowa dużych firm działających w Polsce jest znacząco różna od tej dla sektora MSP. Ponad połowa (51,7%) dużych podmiotów prowadzi działalność przemysłową. Rządziej natomiast niż MSP duże firmy działają w usługach (31,1%), handlu (13,4%) i w budownictwie (3,9%)⁶.

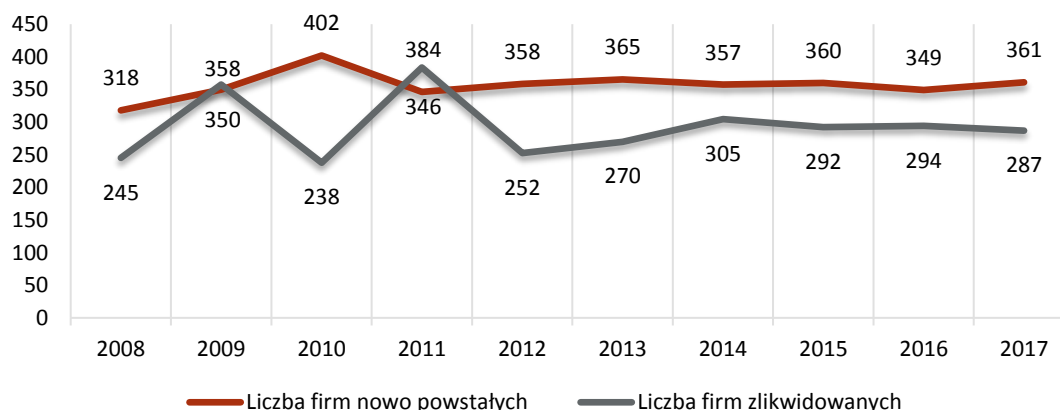
Przeważająca większość (88,7%) wszystkich przedsiębiorców z sektora MSP to osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. Osoby prawne i jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej stanowią 11,3% małych i średnich przedsiębiorstw⁷.

Powstawanie i likwidowanie przedsiębiorstw

Według danych z rejestru REGON⁸ w 2017 roku zarejestrowano 361 tys. nowych przedsiębiorstw, wykreślono natomiast 287 tys. firm. W porównaniu z rokiem poprzednim liczba nowo powstałych przedsiębiorstw wzrosła o 3,4%, natomiast zlikwidowanych spadła o 2,4%. Liczba firm zarejestrowanych w 2017 r. była o blisko 14% wyższa niż w 2008 r.

Na przestrzeni lat 2008-2017 liczba przedsiębiorstw nowo powstałych była (poza latami 2009 i 2011) wyższa niż zlikwidowanych. Przy czym, choć obie kategorie wykazywały tendencje wzrostowe, to liczba przedsiębiorstw wyrejestrowanych rosła nieznacznie szybciej w porównaniu z liczbą nowo powstałych firm (w 2017 r. była o ponad 17% wyższa niż w 2008 r.)⁹ (wykres 1.5).

Wykres 1.5. Liczba przedsiębiorstw nowo powstałych i zlikwidowanych w Polsce w latach 2008-2017 (w tys.)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z publikacji GUS *Zmiany strukturalne grup podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON* (lata 2008-2017).

W 2017 r., podobnie jak w latach poprzednich, **najwięcej firm powstało w następujących działach gospodarki: Budownictwo** (65,4 tys.; 18,1% ogółu nowo powstałych firm), **Handel** (64,0 tys.; 17,7%), **Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna** (40,7 tys.; 11,3%) oraz **Przetwórstwo przemysłowe** (27,9 tys., 7,7%). Te same działy charakteryzują się także największą liczbą wykreślonych z rejestru podmiotów (Handel 76,5 tys. – 26,7%; Budownictwo 47,5 tys. – 16,5%;

⁶ *Ibidem*.

⁷ *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2016 r.*, GUS, 2017.

⁸ Dane te pokazują liczbę nowo zarejestrowanych firm, nie mówią natomiast o liczbie firm, które faktycznie rozpoczęły działalność gospodarczą.

⁹ Opracowanie własne na podstawie danych z publikacji GUS *Zmiany strukturalne grup podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON* (lata 2008-2017).

Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna 24,6 tys. – 8,6%, Przetwórstwo przemysłowe 23,5 tys. – 8,2%)¹⁰.

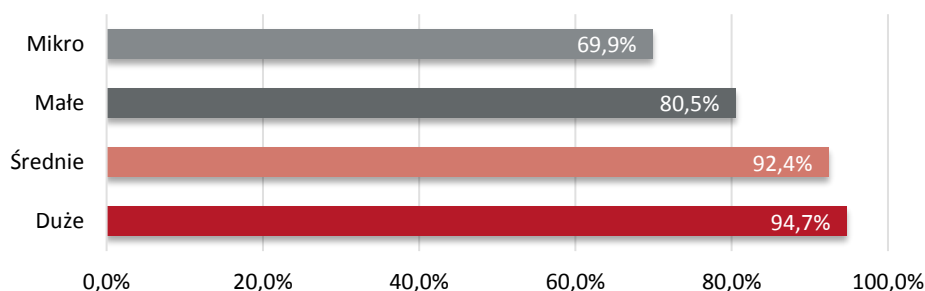
Zdecydowana większość nowo powstałych firm to osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą (81,3%)¹¹.

Przeżywalność przedsiębiorstw¹²

W 2016 r. powstało 256.479 przedsiębiorstw. Na koniec grudnia 2016 na rynku działało 179.405 z nich. **Pierwszy rok działalności przeżywają w Polsce nieco ponad dwie na trzy firmy** (spośród firm założonych w 2016 roku do 2017 przetrwało 69,9% podmiotów). Gdy pod uwagę weźmiemy formę prawną przedsiębiorstwa, wyższa przeżywalność pierwszego roku charakteryzuje osoby fizyczne niż prawne (odpowiednio – 70,7% vs 67,5%). Nieco większą szansę na przetrwanie pierwszego roku mają przedsiębiorstwa zatrudniające pracowników najemnych – 85,1% (w porównaniu z 68,1% podmiotów bez pracowników najemnych).

Wskaźnik przeżywalności jest wyższy w przypadku większych podmiotów – 92,4% średnich i 94,7% dużych przedsiębiorstw powstałych w 2016 r. prowadziło działalność w 2017 r. W przypadku małych firm wskaźnik ten wynosił 80,5%. Najniższą przeżywalnością charakteryzują się mikroprzedsiębiorstwa – poniżej 70% (wykres 1.6).

Wykres 1.6. Przeżywalność pierwszego roku działalności ze względu na klasy wielkości przedsiębiorstw (wskaźnik przeżycia 2016/2017)

Źródło: na podstawie publikacji *Przedsiębiorstwa niefinansowe powstałe w latach 2012-2016*, GUS, 2018.

Spośród przedsiębiorstw utworzonych w 2016 roku **najwyższe wskaźniki przeżycia pierwszego roku zanotowano w sekcjach: Pozostała działalność usługowa (81,1%), Obsługa rynku nieruchomości (80,0%), Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (76,4%) oraz Informacja i komunikacja (75,6%)**. Najniższe natomiast w sekcjach – Zakwaterowanie i gastronomia (65,2%), Handel, naprawa pojazdów samochodowych (65,7%), Administrowanie i działalność wspierająca (65,7%) oraz Kultura, rozrywka i rekreacja (65,9%).

W układzie wojewódzkim najwyższą przeżywalność nowo powstałych firm odnotowano w województwach śląskim (81,2%) i podkarpackim (80,0%), najniższą zaś w opolskim (60,3%), lubuskim (60,4%) oraz dolnośląskim (60,9%).

¹⁰ Opracowanie własne na podstawie danych z publikacji GUS *Zmiany strukturalne grup podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON* (lata 2008-2017).

¹¹ Na podstawie publikacji *Zmiany strukturalne grup podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON, 2016 r.*, GUS, 2017.

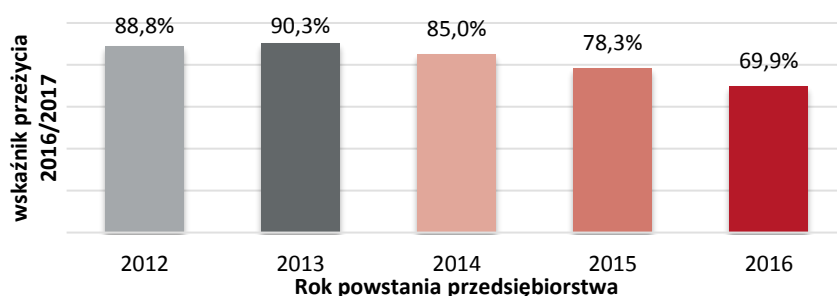
¹² Dane dotyczące przeżywalności przedsiębiorstw opracowano na podstawie publikacji GUS *Przedsiębiorstwa niefinansowe powstałe w latach 2012-2017*, GUS, 2018.

Przeciętna liczba pracujących przypadająca na jedno przedsiębiorstwo powstałe w 2016 r., w rok po jego utworzeniu, wynosi 1,8 osoby. Miesięczne wynagrodzenie brutto na jednego zatrudnionego to 3,2 tys. PLN.

Spośród przedsiębiorstw utworzonych w 2016 r., w pierwszym roku działalności nakłady na inwestycje poniosło 29,1%. Źródłem finansowania inwestycji były przede wszystkim środki własne (79,3%), a w dalszej kolejności kredyty i pożyczki krajowe (5,9%), środki bezpośrednio z zagranicy (2,2%) i inne środki (12,7%). Dwie trzecie przedsiębiorstw powstałych w 2016 r. osiągnęło zysk (66,8%).

Wskaźnik przeżywalności jest wyższy w kolejnych latach prowadzenia działalności. W przypadku przedsiębiorstw powstałych w roku 2012 (358 tys.) w roku 2017 nadal aktywnych było 100,4 tys. z nich (tj. 28%), a wskaźnik przeżycia piątego roku (2016/2017) wyniósł 88,8% (wykres 1.7). Najniższe wartości tego wskaźnika dotyczą mikroprzedsiębiorstw – ich przeżywalność była na poziomie zbliżonym do przeciętnej dla całej populacji (88,6%). Pozostałe klasy wielkości lepiej poradziły sobie z warunkami panującymi na rynku – piąty rok przeżyły prawie wszystkie małe, średnie i duże podmioty, które powstały w 2012 r. i przetrwały do roku 2017 (odpowiednio 98,8%, 97,6% i 99,2%).

Wykres 1.7. Przedsiębiorstwa powstałe w latach 2011-2016 i nadal aktywne w roku 2017 - wskaźnik przeżycia roku 2016/2017 r. (w %)

Źródło: na podstawie publikacji *Przedsiębiorstwa niefinansowe powstałe w latach 2012-2016*, GUS, 2018.

Analiza rodzajów działalności pokazuje, że najwyższą przeżywalnością wśród firm powstałych w roku 2012 i działających nadal w roku 2017 charakteryzują się sekcje: Zakwaterowanie i gastronomia (98,5%), Administrowanie i działalność wspierająca (98,1%), Informacja i komunikacja (96,7%), Obsługa rynku nieruchomości (96,7%) i Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (94,3%). Najniższą natomiast – Budownictwo (78,3%), Przemysł (87,5%) oraz Kultura, rozrywka i edukacja (87,8%).

Blisko połowa przedsiębiorstw, które przetrwały pięć lat działa na rynku lokalnym (47,8%), ponad jedna czwarta – na rynku krajowym (29,3%), co siódme na rynku regionalnym (13,8%), a co jedenaste – na międzynarodowym (9,2%).

- W Polsce w 2016 r. działało około 2,01 mln firm. W porównaniu z 2015 r. nastąpił istotny wzrost ich liczby (o ponad 5%). Zdecydowana większość (99,8%) z nich to mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa.

- Polskie MSP działają przede wszystkim w usługach i handlu (76,6%), rzadziej zaś w budownictwie (13,1%) i przetwórstwie przemysłowym (10,3%). Większość z nich (88,7%) prowadzona jest w formie działalności osób fizycznych.
- W roku 2017 w rejestrze REGON zarejestrowano 361 tys. nowych podmiotów, wykreślono zaś 287 tys. przedsiębiorstw. Na przestrzeni ostatnich kilku lat liczba przedsiębiorstw nowo powstałych była wyższa niż zlikwidowanych.
- Pierwszy rok działalności przeżywają w Polsce dwie na trzy firmy – 69,9% podmiotów założonych w 2016 r. działało nadal w 2017 r., przy czym większe podmioty (średnie i duże) charakteryzuje wyższa przeżywalność (ponad 90%), podczas gdy w przypadku firm mikro wskaźnik ten nie przekracza 70%.
- Wskaźnik przeżywalności jest wyższy w kolejnych latach prowadzenia działalności – w przypadku firm powstałych w 2012 r. wskaźnik przeżycia 2016/2017 wynosił 88,8%. Najniższa przeżywalność 5tego roku działalności dotyczy firm mikro (88,6%), w przypadku pozostałych grup wielkości wskaźnik ten przekracza 97%.

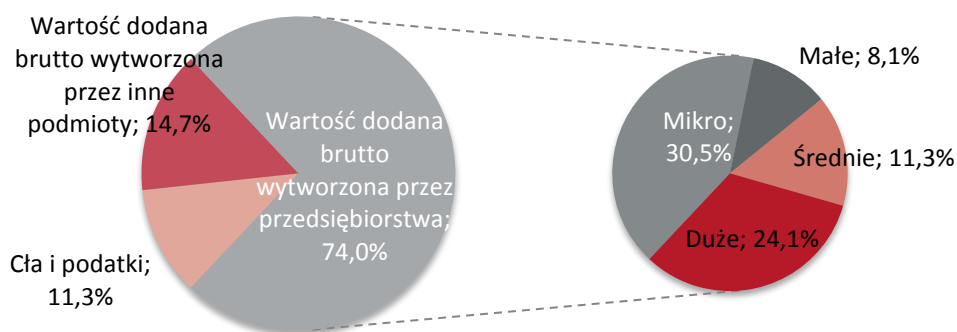
1.2. Udział MSP w wytwarzaniu PKB¹³

Sektor przedsiębiorstw wytwarza blisko trzy czwarte wartości PKB (74,0%), przy czym małe i średnie przedsiębiorstwa generują co drugą złotówkę PKB (49,9%). Największy udział w tworzeniu PKB mają mikroprzedsiębiorstwa – około 30,5% (dane za 2015 r.).

Udział przedsiębiorstw w tworzeniu PKB systematycznie rośnie. Od roku 2008 do 2015 zwiększył się on o 2,9 p.p. (z 71,1% do 74,0%), głównie za sprawą małych i średnich firm – ich udział w PKB w tym okresie wzrósł z 47,2% do 49,9%. Poprawa nastąpiła we wszystkich grupach wielkości sektora MSP (mikro – z 29,9% do 30,5%, małe – z 7,4% do 8,1%, średnie – z 9,9% do 11,3%). Natomiast udział dużych podmiotów w tworzeniu PKB w analizowanym okresie pozostał na podobnym poziomie (23,9% – w 2008 r., 24,1% – w 2015 r.). W tym okresie liczba aktywnych firm zwiększyła się o 7%, z tym że wzrosła liczba przedsiębiorstw małych (o 4,5%), dużych (o 7,0%) i mikro (o 7,2%), spadła natomiast liczba podmiotów średnich (o 2,8%). Niezależnie od zmiany liczby firm w poszczególnych klasach wielkości, ich produktywność rośnie, szczególnie w przedsiębiorstwach średnich i małych.

¹³ Jeśli nie zaznaczono inaczej dane GUS obejmują przedsiębiorstwa należące do sekcji B-J, L-N, P-S PKD 2007, dane Eurostat B-N i S95 NACE Rev.2 (sekcja K jest objęta jedynie częściowo i dotyczy usług ubezpieczeniowych, instytucji kredytowych i funduszy emerytalnych), a dane Komisji Europejskiej (Arkusze Informacyjne SBA): B-J, L-N NACE Rev.2.

Wykres 1.8. Udział w tworzeniu PKB grup przedsiębiorstw według liczby pracujących w Polsce (wykres – rok 2015, tabela – lata 2008-2015)

	PKB (mln PLN)	Udział wartości dodanej brutto wytworzonej przez przedsiębiorstwa w PKB						Udział wartości dodanej brutto innych podmiotów w PKB	Cła i podatki ¹⁴ w relacji do PKB
		Ogółem	MSP				Duże		
			Razem	Mikro	Małe	Średnie			
2008	1 275 432	71,1%	47,2%	29,9%	7,4%	9,9%	23,9%	16,5%	12,5%
2009	1 343 366	72,3%	48,4%	30,4%	7,9%	10,1%	23,9%	16,5%	11,1%
2010	1 416 447	71,6%	47,6%	29,6%	7,7%	10,4%	24,0%	16,5%	11,9%
2011	1 528 127	71,8%	47,3%	29,4%	7,8%	10,1%	24,5%	16,1%	12,2%
2012	1 596 378	73,0%	48,5%	29,7%	7,8%	11,0%	24,5%	15,6%	11,4%
2013	1 662 678	73,5%	50,1%	30,8%	8,8%	10,6%	23,4%	15,3%	11,2%
2014	1 719 146	73,4%	50,0%	30,2%	8,9%	11,0%	23,4%	15,2%	11,2%
2015	1 799 321	74,0%	49,9%	30,5%	8,1%	11,3%	24,1%	14,7%	11,3%

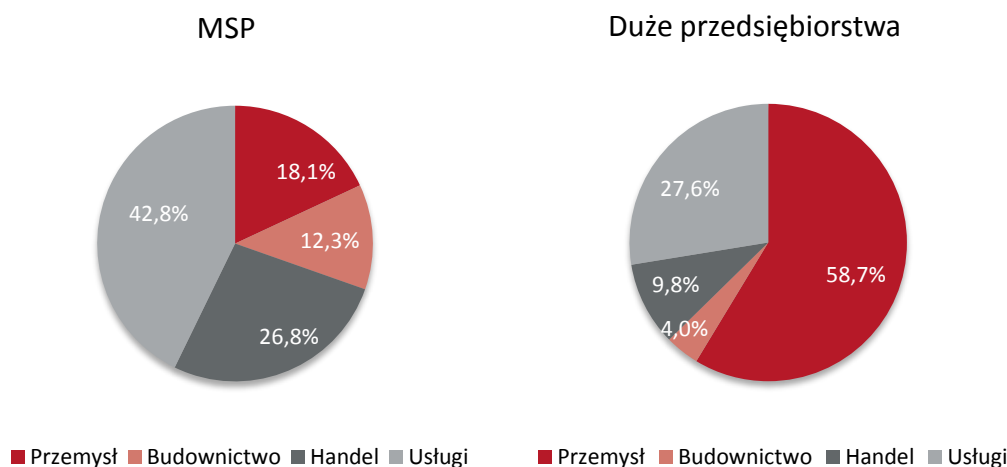
Źródło: opracowanie na podstawie danych GUS opracowanych na potrzeby niniejszego Raportu.

Analiza udziału przedsiębiorstw w tworzeniu PKB ze względu na sektor gospodarki pokazuje istotne różnice pomiędzy dużymi przedsiębiorstwami a MSP (wykres 1.9). W przypadku MSP największe znaczenie ma sektor usług, którego udział w tworzeniu PKB wynosi 42,8%, podczas gdy w dużych firmach – 27,6%¹⁵. Drugi w kolejności jest handel (26,8% – MSP; 9,8% – duże firmy). Z kolei w dużych przedsiębiorstwach widocznie większy wkład w tworzenie PKB w porównaniu z sektorem MSP ma przemysł (58,7% – duże firmy; 18,1% – MSP), najmniejszy zaś budownictwo (4,0% – duże firmy; 12,3% – MSP).

¹⁴ Pozycja ta obejmuje podatki i cła od importu (łącznie z podatkiem akcyzowym), VAT – podatek od towarów i usług (od produktów krajowych i zagranicznych), podatek akcyzowy od produktów krajowych, podatki od niektórych rodzajów usług (np. od gier losowych i zakładów wzajemnych), wpłaty (składki) dokonywane przez budżet państwa do budżetu Unii Europejskiej z tytułu tzw. tradycyjnych środków własnych tj. opłaty celne, rolne, cukrowe oraz wpłaty (składki) obliczane na podstawie podatku VAT, dotacje do produktów.

¹⁵ Dane opracowane na podstawie danych GUS opracowanych na potrzeby niniejszego Raportu.

Wykres 1.9. Udział w tworzeniu PKB przedsiębiorstw dużych i sektora MSP według podstawowego obszaru działalności w 2015 r.

Źródło: opracowanie na podstawie danych GUS opracowanych na potrzeby niniejszego Raportu.

- Przedsiębiorstwa działające w Polsce wygenerowały w 2015 r. blisko trzy czwarte polskiego PKB (74,0%). Największy wkład w PKB przedsiębiorstw mają MSP, które tworzą co drugą złotówkę (49,9%), w tym mikroprzedsiębiorstwa – 30,5%.
- Udział przedsiębiorstw w tworzeniu PKB systematycznie rośnie – w latach 2008-2015 wzrósł o 2,9 p.p. (do 74%), głównie za sprawą firm z sektora MSP.
- W przypadku MSP największe znaczenie w tworzeniu PKB ma sektor usług – jego udział stanowi 42,8% wartości generowanej przez tę grupę firm. W dużych przedsiębiorstwach największy wkład w tworzeniu PKB ma przemysł (58,7%).

1.3. Tworzenie miejsc pracy

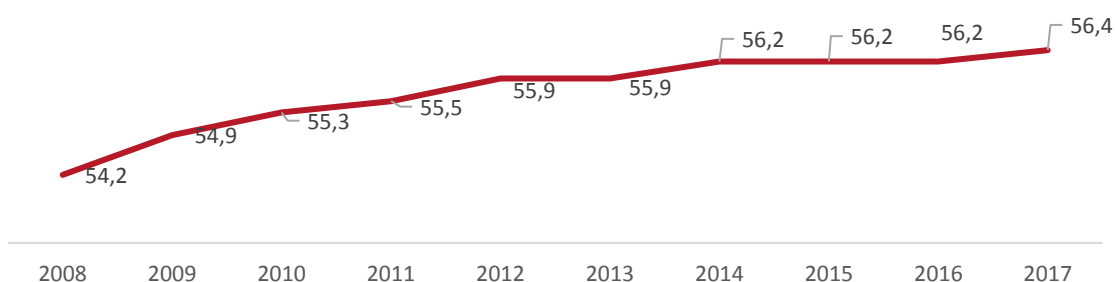
Aktywność zawodowa ludności¹⁶

W 2017 r. liczba aktywnych zawodowo wynosiła przeciętnie 17 267 tys. osób, a osoby pracujące stanowiły przeciętnie nieco ponad 95% (16 423 tys.) osób aktywnych zawodowo.

Co prawda, współczynnik aktywności zawodowej osób w wieku powyżej 15 lat w 2017 r. osiągnął poziom jedynie nieznacznie wyższy niż przed rokiem (w 2017 r. - 56,4%, w 2016 r. – 56,2%), jednak w dłuższym okresie czasu da się zaobserwować jego wyraźny, choć powolny wzrost.

¹⁶ Dane GUS: *Aktywność ekonomiczna ludności Polski IV kwartał 2016 r. oraz Kwartalna informacja o rynku pracy*, GUS, 25.05.2017 r.

Wykres 1.10 Współczynnik aktywności zawodowej Polaków w latach 2008-2017

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS: *Aktywność ekonomiczna ludności Polski, IV kwartał 2017 r.*, Warszawa, 2018.

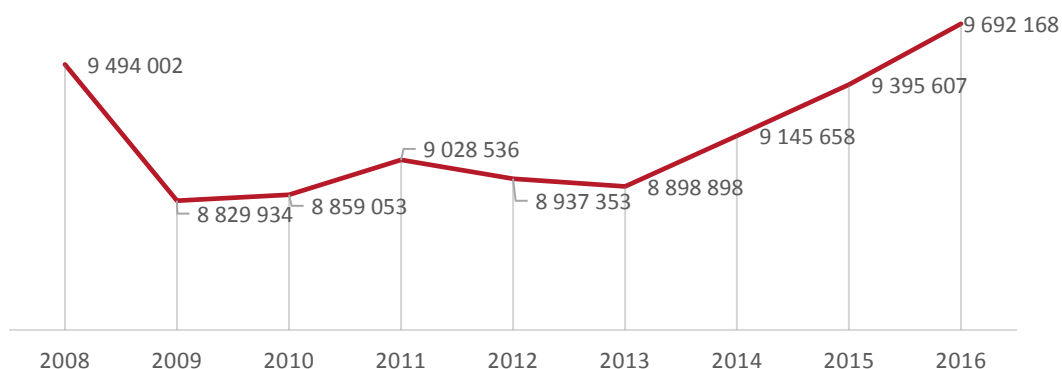
W 2017 r. wzrost wartości tego wskaźnika widoczny jest też w odniesieniu do osób w wieku produkcyjnym – na przestrzeni roku wzrósł on o 0,6 p.p. (z 75,2% w 2016 r. do 75,9% w 2017 r.). Nadal współczynnik aktywności zawodowej kobiet jest o ok. 17 p.p. niższy niż mężczyzn (48,4% względem 65,2%).

Osoby pracujące na własny rachunek stanowiły 18% ogółu pracujących i jest to wartość w zasadzie niezmienna od 2014 r. Istotnym zmianom nie ulega także udział pracodawców w ogóle osób pracujących na własny rachunek. W 2017 r. grupa pracodawców stanowiła przeciętnie 23% takich osób. Natomiast pomagający bezpłatnie członkowie rodzin stanowią niespełna 3% ogółu pracujących.

Pracujący i zatrudnieni a wielkość przedsiębiorstw w Polsce¹⁷

Na koniec grudnia 2016 r. w sektorze przedsiębiorstw pracowało blisko 9,7 mln osób – o prawie 300 tys. więcej niż w analogicznym okresie roku poprzedniego, co oznacza **wzrost liczby pracujących w całym sektorze przedsiębiorstw o 3,2% w skali roku**. Po znacznym spadku zanotowanym w 2009 r. i niewielkich wahaniach w latach 2010-2013, od 2014 r. liczba miejsc pracy nieprzerwanie rosła i na koniec grudnia 2016 r. przekroczyła poziom z 2008 r.

Wykres 1.11. Liczba pracujących w sektorze przedsiębiorstw w latach 2008-2016

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS z publikacji *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych* z lat 2008-2016.

¹⁷ Dane GUS: *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2016 r.*, GUS, 2017.

W podmiotach sektora MSP na koniec grudnia 2016 r. pracowało niemal 6,7 mln osób, tj. 68,7% wszystkich pracujących w sektorze przedsiębiorstw. Podmioty mikro i małe były miejscem pracy dla ponad 5 mln osób, średnie firmy – dla ponad 1,6 mln osób, a duże – dla nieco ponad 3 mln osób.

Tabela 1.1. Liczba pracujących w przedsiębiorstwach w poszczególnych klasach wielkości oraz ich udział w ogóle pracujących w latach 2008-2016

	0-9		10-49		50-249		>249		MSP ogółem	
	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%
2008	3.727.242	39,3%	1.194.972	12,6%	1.698.165	17,9%	2.873.623	30,3%	6.620.379	69,7%
2009	3.464.201	39,2%	1.123.287	12,7%	1.643.384	18,6%	2.599.062	29,4%	6.230.872	70,6%
2010	3.399.096	38,4%	1.143.458	12,9%	1.649.103	18,6%	2.667.396	30,1%	6.191.657	69,9%
2011	3.508.557	38,9%	1.181.565	13,1%	1.646.415	18,2%	2.691.999	29,8%	6.336.537	70,2%
2012	3.459.475	38,7%	1.203.959	13,5%	1.602.448	17,9%	2.671.471	29,9%	6.265.882	70,1%
2013	3.371.459	37,9%	1.218.130	13,7%	1.592.360	17,9%	2.716.949	30,5%	6.181.949	69,5%
2014	3.495.101	38,2%	1.223.036	13,4%	1.608.324	17,6%	2.819.197	30,8%	6.326.461	69,2%
2015	3.667.604	39,0%	1.194.140	12,7%	1.630.254	17,4%	2.903.609	30,9%	6.491.998	69,1%
2016	3.861.975	39,8%	1.185.069	12,2%	1.615.484	16,7%	3.029.640	31,3%	6.662.528	68,7%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS z publikacji *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych* z lat 2008-2016.

Ogólny wzrost liczby miejsc pracy nie wpłynął na zmianę struktury liczby pracujących w przedsiębiorstwach. Na przestrzeni lat 2008-2016 najczęściej miejsc pracy generowały mikrofirmy, a w następnej kolejności duże przedsiębiorstwa. Najmniejszy udział w tworzeniu miejsc pracy miały przedsiębiorstwa małe.

Na koniec grudnia 2016 r. przeciętne zatrudnienie w sektorze przedsiębiorstw wynosiło nieco powyżej 6,8 mln, czyli o ponad 125 tys. większe niż rok wcześniej. Także i w tym zakresie od 2014 r. widoczny jest stały trend wzrostowy, choć nadal poziom przeciętnego zatrudnienia nie powrócił do poziomu z 2008 r.

Wykres 1.12. Przeciętna liczba zatrudnionych w przedsiębiorstwach w Polsce w latach 2008-2016

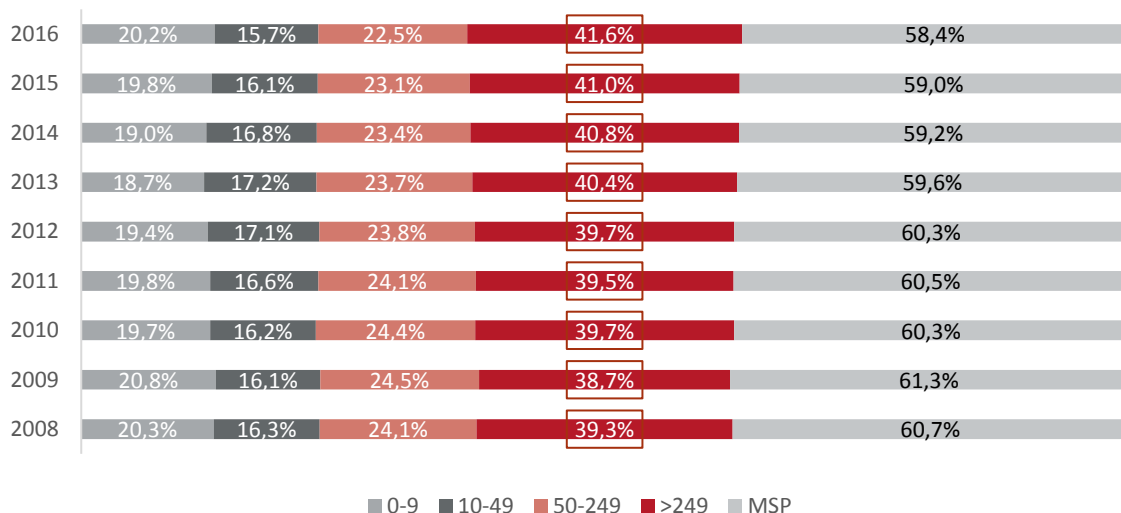

Źródło: Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS z publikacji *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych* z lat 2008-2016.

Sektor MSP na koniec 2016 r. generował przeciętnie 3,97 mln miejsc zatrudnienia, co odpowiada 58,4% ogólnej liczby zatrudnionych w sektorze przedsiębiorstw. W odróżnieniu od struktury liczby pracujących, w strukturze zatrudnienia dominowały przedsiębiorstwa duże, zatrudniające

przeciętnie blisko 42% ogółu zatrudnionych w sektorze przedsiębiorstw. Najmniejszy udział mają zaś przedsiębiorstwa małe z udziałem poniżej 16%. **Przeciętna wielkość przedsiębiorstwa w Polsce to 4,8 osób pracujących i 3,4 osoby zatrudnione.**

Wykres 1.13. Struktura liczby zatrudnionych w przedsiębiorstwach w Polsce w latach 2008-2016

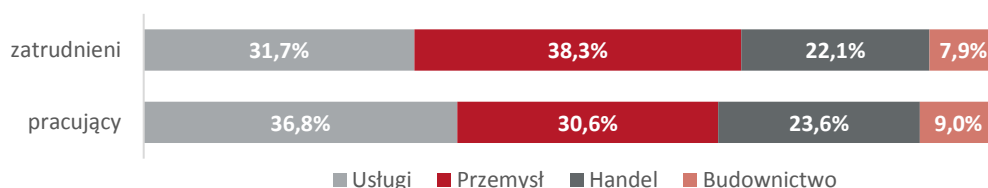
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS z publikacji *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych* z lat 2008-2016.

W okresie 2008-2016 struktura zatrudnionych ze względu na klasy wielkości przedsiębiorstw, podobnie jak struktura pracujących, zasadniczo się nie zmienia. Jedyna zauważalna zmiana to niewielki spadek udziału firm średnich i wzrost udziału firm dużych w zatrudnieniu ogółem i w pracujących ogółem w przedsiębiorstwach. Udział całego sektora MSP w strukturze pracujących w firmach pozostaje na względnie stabilny. Zmniejszył się on jednak z ok. 61% w 2008 r. do ok. 58% w 2016 r. jeśli chodzi o ogół zatrudnionych w sektorze przedsiębiorstw. Również w ostatnim roku (2016) udział sektora MSP w zatrudnionych spadł o 0,6 p.p. Rośnie natomiast udział dużych firm w zatrudnieniu.

Struktura pracujących i zatrudnionych w przedsiębiorstwach według branż

Nadal dominującym sektorem w kontekście struktury pracujących są usługi. Na koniec grudnia 2016 r. ten sektor był miejscem pracy dla ponad 3,5 mln osób, a jego udział w tworzeniu miejsc pracy jeszcze się wzmocnił osiągając poziom 36,8% (na koniec grudnia 2015 r. było to 36,1%). Odbyło się to kosztem udziału przemysłu i handlu w tworzeniu miejsc pracy (straty po około 0,4 p.p.). Bez zmian pozostał udział budownictwa – 9%. Natomiast w **zatrudnieniu dominował Przemysł, którego udział wynosił 38,3%**. Nieco mniejszy udział w strukturze zatrudnienia posiadał sektor Usług – blisko 32%, a następnie Handel z udziałem na poziomie 22,1%. Najmniejszy udział posiadał sektor budownictwa.

Wykres 1.14. Struktura branżowa pracujących i zatrudnionych w przedsiębiorstwach w Polsce w 2016 r.

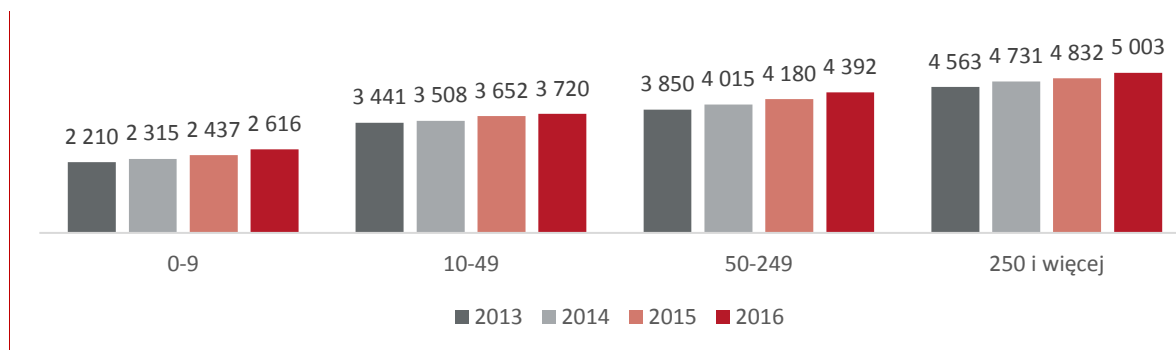

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2016 r.*, GUS, 2017.

Koszty osobowe i wynagrodzenia w przedsiębiorstwach

Rok 2016 jest kolejnym z rzędu, w którym widoczny jest wzrost wynagrodzeń brutto na jednego zatrudnionego i to we wszystkich klasach wielkości przedsiębiorstw. Ogółem wynagrodzenie brutto na jednego zatrudnionego w sektorze przedsiębiorstw wynosiło 4.182 PLN, co oznacza wzrost o 4,1% w skali roku. W wartościach bezwzględnych największe wzrosty odnotowały przedsiębiorstwa średnie (212 PLN r/r) oraz mikroprzedsiębiorstwa (179 PLN r/r). Należy jednak pamiętać, że poziom wynagrodzeń brutto w przeliczeniu na jednego zatrudnionego jest zależny od klasy wielkości przedsiębiorstw, a mikroprzedsiębiorstwa to grupa, w której wynagrodzenia na jednego zatrudnionego są relatywnie najniższe w całym sektorze przedsiębiorstw. Wzrost wynagrodzeń może być więc w tej grupie firm bardziej odczuwalny niż w przedsiębiorstwach średnich czy dużych, cechujących się generalnie znacznie wyższym poziomem wynagrodzeń.

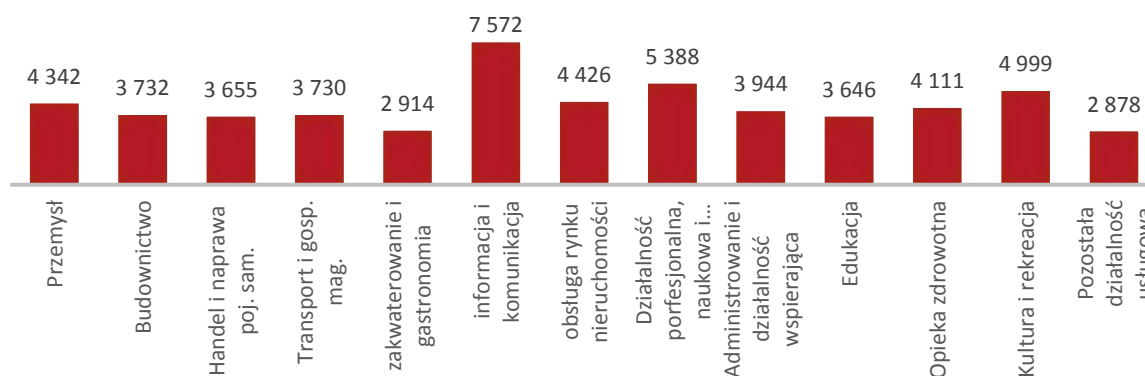
Wykres 1.15. Wynagrodzenie miesięczne na 1 zatrudnionego w przedsiębiorstwach poszczególnych klas wielkości w latach 2013-2016

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS z publikacji *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych z lat 2013-2016*.

Widoczne jest także silne zróżnicowanie branżowe wysokości wynagrodzenia brutto na jednego zatrudnionego. Najwyższe wynagrodzenia wypłacano w sekcji J-Informacja i komunikacja (7 572 PLN), najniższe zaś w sekcji S – Pozostała działalność usługowa (2 878 PLN).

Wykres 1.16. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto (w PLN) na jednego zatrudnionego wg sekcji PKD w 2016 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2016 r.*, GUS, 2017.

- Przeciętnie w 2017 r. w Polsce było 17 267 tys. osób aktywnych zawodowo. Wśród osób w wieku produkcyjnym aktywnych zawodowo jest 75,9%, przy czym wśród mężczyzn współczynnik ten wynosi 65,2% a wśród kobiet - 48,4%.
- W 2017 r. osoby pracujące na własny rachunek stanowiły 18% ogółu pracujących i jest to wartość w zasadzie niezmienna od 2014 r. Udział pracodawców wynosił 23%, a pomagających bezpłatnie członków rodzin – 3% ogółu pracujących.
- W 2016 r. liczba pracujących w całym sektorze przedsiębiorstw wzrosła o 3,2% r/r do 9,7 mln osób, przy czym mikro i małe przedsiębiorstwa kolejny rok zapewniają ponad połowę miejsc pracy - odpowiednio 39,8% i 12,2%.
- Sektor MSP generował także w 2016 r. 58,4% ogólnej liczby zatrudnionych w sektorze przedsiębiorstw, jednak w strukturze zatrudnienia dominują przedsiębiorstwa duże – zatrudniają przeciętnie prawie 42% ogółu zatrudnionych w sektorze przedsiębiorstw.
- Przeciętna wielkość przedsiębiorstwa w Polsce to 4,8 osób pracujących i 3,4 osoby zatrudnione.
- Dominującym sektorem w kontekście struktury pracujących są usługi (36,8%), zaś w zatrudnieniu – przemysł (38,3%).
- Rok 2016 przyniósł wzrost przeciętnego wynagrodzenia brutto na jednego zatrudnionego (o 4,1% r/r), przy czym nadal było ono silnie zróżnicowane w zależności od wielkości przedsiębiorstwa i branży.

1.4. Inwestycje przedsiębiorstw¹⁸

W 2016 r. nakłady inwestycyjne ogółem we wszystkich podmiotach gospodarki¹⁹ w Polsce wyniosły 244,4 mld PLN, z czego **nakłady inwestycyjne, w tym wydatki na zakup używanych środków trwałych sektora przedsiębiorstw osiągnęły 188,6 mld PLN, tj. 77% ogółu nakładów i były niższe o 6% w porównaniu z 2015 r.**

¹⁸ Na podstawie publikacji *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2016 r.*, GUS, 2017.

¹⁹ GUS: *Roczne wskaźniki makroekonomiczne*, 2016.

Nakłady inwestycyjne ogółem sektora przedsiębiorstw składają się z dwóch podstawowych składowych – **nakładów na nowe środki trwałe (163,8 mld zł)** i **zakup używanych środków trwałych (24,7 mld zł)**. Te pierwsze w 2016 r. stanowiły 87% łącznej wartości środków poniesionych przez sektor przedsiębiorstw, pozostałe 13% to wydatki związane z zakupem używanych środków trwałych.

Tabela 1.2. Nakłady inwestycyjne na nowe i używane środki trwałe przedsiębiorstw w 2016 r. (w mln PLN)

	Ogółem	MSP	Mikro	Małe	Średnie	Duże
Nakłady inwestycyjne na nowe środki trwałe	163 842	68 400	24 092	12 791	31 517	95 441
Nakłady inwestycyjne na zakup używanych środków trwałych	24 748	14 188	6 180	3 986	4 022	10 560
Nakłady inwestycyjne ogółem	188 590	82 588	30 272	16 777	35 539	106 001

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2016 r.*, GUS, 2017.

W 2016 roku, w porównaniu z 2015, widać spadek inwestycji we wszystkich grupach wielkości firm z wyjątkiem mikro: ogółem w sektorze MSP – o 8%, w dużych firmach – o 4%, w średnich – o 12% i małych – o 15%. Wzrost nakładów inwestycyjnych w mikrofirmach (o 2% r/r) jest efektem większych niż rok wcześniej nakładów na zakup używanych środków trwałych. Nakłady ogółem na te środki wzrosły w 2016 r. o 32% r/r, najwięcej w przypadku dużych firm (o 120%) i mikroprzedsiębiorstw (o 29%). Z kolei nakłady inwestycyjne na nowe środki trwałe spadły w 2016 r. o 10% r/r, najwięcej w przypadku małych firm (o 17%) i średnich (o 11%).

Tabela 1.3. Nakłady inwestycyjne na nowe i używane środki trwałe przedsiębiorstw w 2016 roku, gdy rok 2015=100

	Ogółem	MSP	Mikro	Małe	Średnie	Duże
Nakłady inwestycyjne na nowe środki trwałe	90%	90%	97%	83%	89%	90%
Nakłady inwestycyjne na zakup używanych środków trwałych	132%	102%	129%	91%	84%	220%
Nakłady inwestycyjne ogółem	94%	92%	102%	85%	88%	96%

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2016 r.*, GUS, 2017.

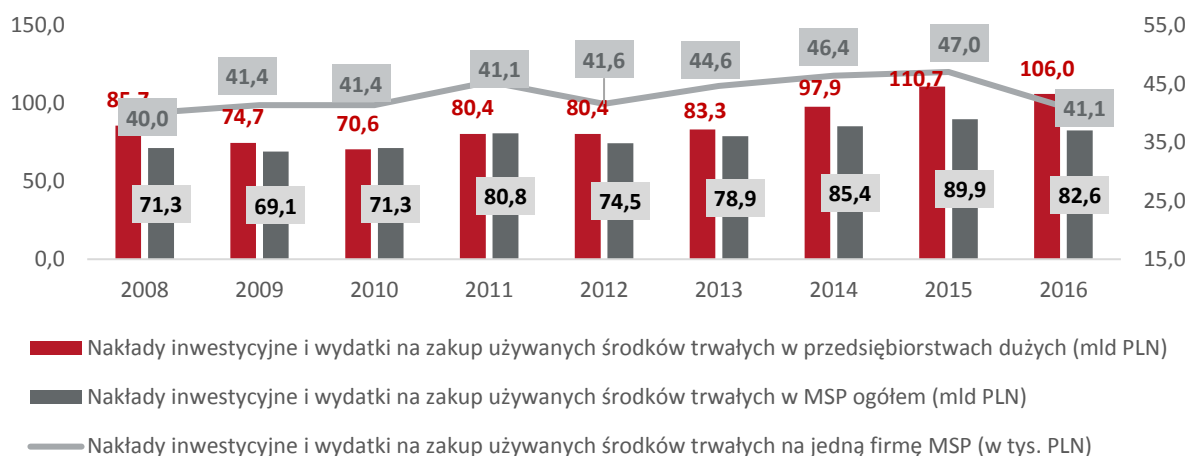
Największy udział w inwestycjach przedsiębiorstw ogółem mają duże podmioty – 56% ogółu nakładów w 2016 r., co oznacza, że wartość nakładów ponoszonych przez te podmioty jest większa niż całego sektora małych i średnich przedsiębiorstw (106 mld PLN wobec 82,6 mld PLN). Drugie w kolejności są średnie firmy z 19% udziałem w nakładach inwestycyjnych firm. Najmniejszy udział w wartości nakładów ogółem mają firmy małe i mikro (odpowiednio 9% i 16%).

Tabela 1.4. Udział poszczególnych grup firm w nakładach ogółem w 2016 r.

	Ogółem	MSP	Mikro	Małe	Średnie	Duże
Nakłady inwestycyjne ogółem w mln PLN	100%	44%	16%	9%	19%	56%

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2016 r.*, GUS, 2017.

Wykres 1.17. Nakłady inwestycyjne na nowe i używane środki trwałe przedsiębiorstw w Polsce w latach 2008-2016

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS opracowanych na potrzeby niniejszego Raportu.

Jeśli chodzi o **nakłady inwestycyjne ogółem sektora MSP w Polsce w przeliczeniu na jedną firmę, w 2016 r. wyniosły one 41,1 tys. PLN** i były o niemal 13% niższe niż w poprzednim roku. W grupie mikro, małych, średnich i dużych przedsiębiorstw zanotowano spadki (odpowiednio o 3%, 16%, 10% i 8% w przeliczeniu na 1 firmę w danej klasie wielkości).

Tabela 1.5. Nakłady inwestycyjne ogółem na jedno przedsiębiorstwo w latach 2014-2016 roku (w tys. PLN)

	Ogółem	MSP	Mikro	Małe	Średnie	Duże
Ogółem 2014	99,46	46,40	17,01	329,32	2 319,16	29 167,48
Ogółem 2015	104,81	47,04	16,17	349,06	2 582,35	32 264,06
Ogółem 2016	93,67	41,09	15,63	293,31	2 315,09	29 733,80
Nakłady inwestycyjne na <u>nowe</u> środki trwałe w 2016 r.	81,38	34,03	12,44	223,63	2 053,09	26 771,67
Nakłady inwestycyjne na zakup <u>używanych</u> środków trwałych w 2016 r.	12,29	7,06	3,19	69,69	262,00	2 962,13

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2016 r.*, GUS, 2017.

Źródła finansowania inwestycji²⁰

Podobnie jak w poprzednich latach, w 2015 r. dwie trzecie nakładów inwestycyjnych MSP było finansowanych środkami własnymi (60,3%), ponad jedna piąta z kredytów i pożyczek krajowych (21,1%), a 7,4% stanowiły środki ze źródeł zagranicznych. Pozostałe źródła finansowania inwestycji miały mniejsze znaczenie.

²⁰ Opracowanie własne na podstawie danych GUS opracowanych GUS opracowanych na potrzeby niniejszego Raportu. Dane za 2015 r. nie obejmują mikroprzedsiębiorstw. Dane dostępne na czas przygotowywania Raportu tj. marzec 2018 r.

Tabela 1.6. Źródła finansowania nakładów inwestycyjnych w firmach (bez mikroprzedsiębiorstw) w 2015 r. (w tys. PLN)

	Ogółem	Środki własne	Środki budżetowe	Kredyty i pożyczki krajowe	Środki bezpośrednio z zagranicy		Inne źródła razem	Nakłady niesfinansowane
					Razem	w tym kredyt bankowy		
Ogółem	165 412 596	67,12%	4,07%	12,70%	9,21%	0,75%	3,69%	3,22%
MSP (bez mikro)	54 031 619	60,32%	4,51%	21,06%	7,44%	0,68%	5,80%	0,87%
Małe	16 591 242	63,04%	4,27%	20,23%	6,01%	1,21%	5,88%	0,58%
Średnie	37 440 377	59,11%	4,62%	21,43%	8,08%	0,45%	5,77%	0,99%
Duże	111 380 977	70,41%	3,85%	8,64%	10,07%	0,79%	2,66%	4,36%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS opracowanych na potrzeby niniejszego Raportu.

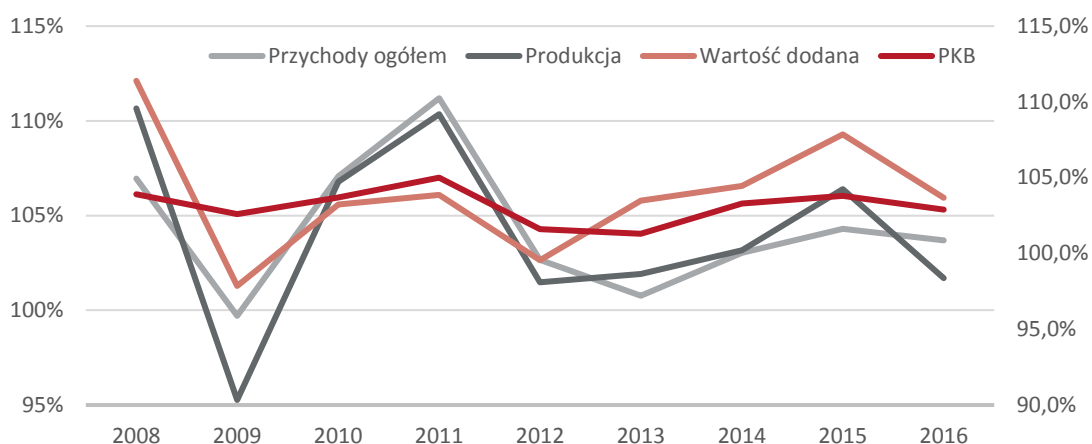
Im większe przedsiębiorstwo, tym zaangażowanie środków własnych w finansowanie inwestycji jest z reguły większe.

- 44% nakładów inwestycyjnych jest ponoszona przez MSP, 56% przez firmy duże.
- Nakłady inwestycyjne na nowe i używane środki trwałe w sektorze MSP w 2016 r. wyniosły 82,6 mld PLN i były o 8% niższe niż rok wcześniej. Natomiast w całym sektorze przedsiębiorstw wyniosły 188,6 mld PLN, tj. o 6% mniej niż w roku 2015.
- W 2016 r. nakłady inwestycyjne ogółem wzrosły jedynie w mikrofirmach (o 2% r/r). Spadły natomiast w pozostałych grupach przedsiębiorstw: w małych – o 15%, średnich – o 12% i dużych – o 4%. W porównaniu z poprzednim rokiem, w 2016 r. zanotowano blisko trzynastoprocentowy spadek poziomu inwestycji na jedną firmę w sektorze MSP – o 5950 PLN (do 41,09 tys. PLN). Spadek poziomu inwestycji na jedno przedsiębiorstwo dotyczył wszystkich grup przedsiębiorstw – największy zanotowano w małych firmach (16%).

1.5. Sytuacja finansowa i produktywność przedsiębiorstw

Po okresie przyspieszenia wzrostu gospodarczego w Polsce w latach 2014-2015, kiedy wzrost PKB wyniósł odpowiednio 3,3% r/r i 3,8% r/r, w 2016 r. zanotowano zahamowanie dynamiki podstawowych wielkości ekonomicznych mierzących sytuację finansową firm, jednocześnie wzrost PKB wyniósł 2,9% r/r. Zauważalnie zmniejszyła się dynamika wartości dodanej, produkcji i przychodów ogółem w przedsiębiorstwach. Natomiast nieznacznie poprawił się wskaźnik rentowności obrotu brutto (z 6,3% do 6,6%).

Wykres 1.18. Dynamika nominalna przychodów ogółem (poprzedni rok=100%), produkcji i wartości dodanej w sektorze przedsiębiorstw na tle dynamiki PKB w Polsce w latach 2008-2016

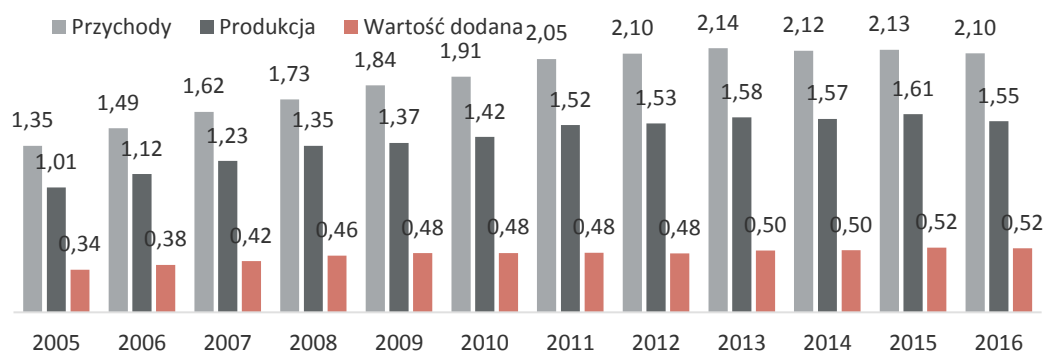

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2016 r.*, GUS 2017 i wydań poprzednich.

W 2016 r. przedsiębiorstwa mikro, średnie i duże zwiększyły swoje przychody względem poprzedniego roku. Tylko małe przedsiębiorstwa zanotowały pod tym względem nieznaczny spadek (0,6% r/r). Przychody w mikroprzedsiębiorstwach wzrosły o 5,9%, w dużych firmach – o 4,7%, a w średnich – o 2,1%. Sektor MSP wykazał się wolniejszym tempem wzrostu przychodów (2,9%) niż duże przedsiębiorstwa (4,7%). Jeśli chodzi o wskaźniki rentowności, poprawę zanotowano w dużych przedsiębiorstwach (wzrost z 3,0% do 4,6%), natomiast w mikro, małych i średnich firmach nastąpiły spadki. Szacunki GUS na kolejny rok są zdecydowanie lepsze, między innymi prognozowane jest przyspieszenie dynamiki PKB do 4,6%. W analogicznych danych za 2017 r. możemy spodziewać się poprawy wyników finansowych przedsiębiorstw.

W następstwie wyhamowania dynamiki wzrostu PKB w 2016 r. pogorszyła się produktywność przedsiębiorstw w Polsce, mierzona wartością dodaną oraz wartością przychodów i produkcji przeciętnego przedsiębiorstwa. Spadek w przypadku przychodów i wartości dodanej był nieznaczny (po 1,4%), ale pod względem produkcji zauważalny (o 3,3% r/r). Produktywność polskich przedsiębiorstw – mierzona tymi trzema wskaźnikami – w okresie 2005-2016 dynamicznie rosła. Jedynie w latach 2014 i 2016 zanotowano minimalne spadki (wykres 1.19).

Wykres 1.19. Produktywność przedsiębiorstw: przychody ogółem, produkcja i wartość dodana przypadająca na przeciętną firmę w latach 2005-2016 (w mln PLN)

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2016 r.*, GUS, 2017 i wydania poprzednie.

- W 2016 r. – w mniejszym stopniu niż w roku poprzednim – wzrosła wartość dodana (o 3,7%), przychody w przedsiębiorstwach (o 3,7%) oraz produkcja (o 1,7%).
- W 2016 r. wszystkie grupy przedsiębiorstw zwiększyły swoje przychody (mikro o 5,9%, średnie o 2,1% i duże o 4,7%), poza małymi firmami, które zanotowały nieznaczny spadek (o 0,6%).
- Produktywność przeciętnej firmy w Polsce mierzona wartością dodaną, produkcją i przychodami w 2016 r. pogorszyła się w stosunku do poprzedniego roku (spadek o 1,4%, 3,3% i 1,4%).
- W latach 2008-2016 produktywność polskich firm mierzona przychodami, produkcją i wartością dodaną wykazywała wysoki trend wzrostowy (wzrost odpowiednio o 155%, 153% i 150%).

1.6. Internacjonalizacja polskich przedsiębiorstw

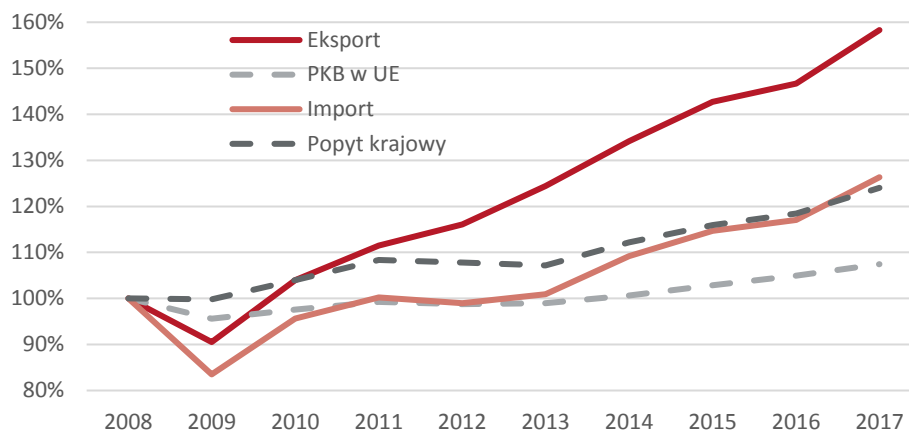
Tendencje w handlu zagranicznym na tle koniunktury gospodarczej

Proces umiędzynarodowienia działalności przedsiębiorstw jest w znacznej mierze zależny od sytuacji gospodarczej w UE. Powinna mu sprzyjać, notowana od 2014 r., wyraźna poprawa wyników unijnej gospodarki (wzrost PKB UE w 2014 r. o 1,8% r/r, w 2015 – o 2,3%, w 2016 – o 2,0% i w 2017 – o 2,4%). Tymczasem po okresie znaczącego wzrostu w latach 2013-2014 (odpowiednio o 7,2% i 7,8% r/r), w kolejnych latach polski eksport zaczął wyhamowywać: w 2015 r. nieznacznie – do 6,4% r/r, a w 2016 r. już zauważalnie – do 2,8%. Ponowne odbicie do 7,9% r/r nastąpiło dopiero w 2017 r.

Na tempo zmian importu wpływ miał popyt krajowy, który w latach 2012-2013 zmniejszał się w ujęciu r/r, aby istotnie wzrosnąć w 2014 r. (o 4,7%) i w nieco mniejszym stopniu w 2015 r. (o 3,3%). Szacunki na rok 2016 wskazują na dalsze wyhamowanie wzrostu popytu (do 2,4%) a na rok 2017 ponowne odbicie (do 4,7%). Na tym tle dynamika importu zmieniała się analogicznie. W 2014 r. wyniosła 108,2% r/r, a w kolejnych latach zmniejszała się do 105,0% r/r w 2015 r i do 102,1% r/r w 2016 r. W 2017 r. nastąpiło kolejne odbicie do 107,9%. Na przestrzeni lat 2008-2017 polski

import w relacji do innych krajów rósł szybko (wzrost o 26,5%), jednak wyraźnie wolniej niż eksport (58,3%).

Wykres 1.20. Dynamika realna eksportu na tle dynamiki realnej PKB w UE oraz dynamika realna importu na tle dynamiki realnej popytu krajowego w latach 2008-2016 (2008=100%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu (eksport, import, PKB w UE) i GUS (popyt krajowy).

Skłonność polskich przedsiębiorstw do eksportu i importu wyrobów

Jedną z podstawowych miar internacjonalizacji gospodarki jest liczba przedsiębiorstw zajmujących się eksportem lub importem. Z szacunków własnych, opartych na danych GUS za 2016 r., wynika, że 4,4% przedsiębiorstw działających w Polsce (tj. 88,1 tys.) sprzedaje wyroby za granicę, a zaledwie 1,0% (20,2 tys.) – usługi²¹. Te niskie wartości są rezultatem bardzo słabych wyników mikroprzedsiębiorstw w tym obszarze.

Analogiczne szacunki w zakresie importu wskazują na nieco większe rozmiary umiędzynarodowienia polskich przedsiębiorstw, jednak również w tym przypadku trudno mówić o rozwiniętej współpracy z zagranicą. W 2016 r. odsetek firm sprowadzających wyroby z zagranicy wyniósł 7,6% (152,2 tys.), a usługi – 1,5% (29,5 tys.). Podobnie jak w eksporcie, najmniejszy odsetek importerów zanotowano wśród podmiotów mikro. Na przestrzeni lat 2010-2016 odsetek importerów i eksporterów waha się, ale generalnie wykazuje tendencję wzrostową (tabela 1.7).

²¹ Są to wartości przybliżone z uwagi na odmienną metodykę zbierania danych dotyczących liczby eksporterów i liczby przedsiębiorstw ogółem. Odsetek przedsiębiorstw eksportujących obliczono przedstawiając relację liczby eksporterów wyrobów i usług opracowaną przez GUS na potrzeby niniejszego Raportu do liczby przedsiębiorstw niefinansowych, publikowaną przez GUS w *Działalności przedsiębiorstw niefinansowych w 2016 roku* i wydaniach poprzednich.

Tabela 1.7. Odsetek polskich eksporterów i importerów wyrobów i usług w latach 2010-2016

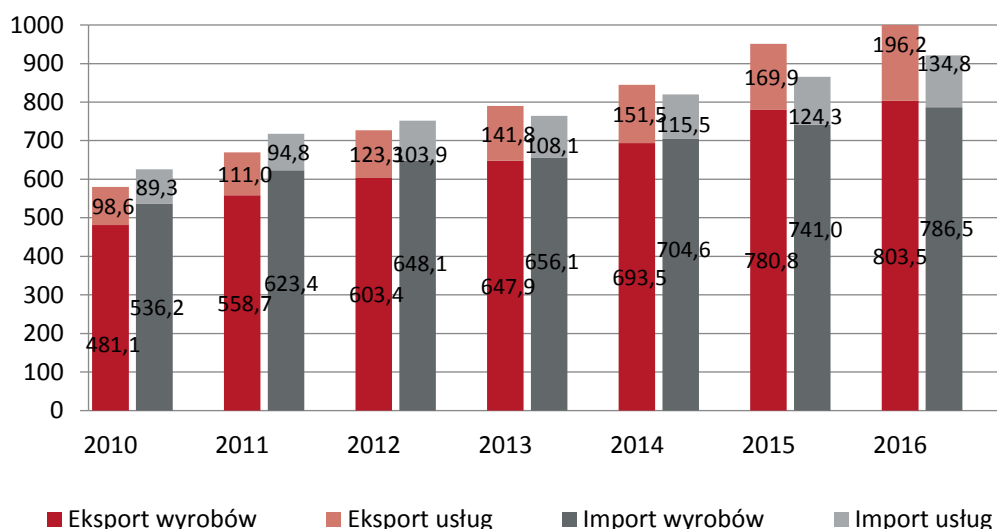
		2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Odsetek importerów wyrobów	Ogółem	5,2%	7,1%	7,2%	7,6%	7,8%	7,8%	7,6%
	0-9	3,4%	5,4%	5,5%	5,8%	6,0%	6,0%	5,7%
	10-49	39,6%	39,2%	39,0%	41,3%	42,4%	42,6%	45,0%
	50-249	57,4%	57,3%	57,2%	58,2%	58,1%	59,1%	62,9%
	> 249	88,2%	89,1%	88,8%	89,5%	87,6%	89,9%	89,6%
Odsetek eksporterów wyrobów	Ogółem	3,5%	3,9%	4,3%	4,6%	4,4%	4,4%	4,4%
	0-9	2,0%	2,6%	2,9%	3,1%	3,0%	3,1%	3,0%
	10-49	32,4%	28,6%	30,0%	31,5%	31,1%	29,9%	31,5%
	50-249	47,5%	45,0%	47,1%	47,3%	46,8%	46,3%	48,9%
	> 249	66,3%	66,9%	67,4%	66,9%	66,3%	66,2%	66,4%
Odsetek importerów usług	Ogółem	1,0%	1,0%	1,1%	1,3%	1,3%	1,4%	1,5%
	0-9	0,43%	0,41%	0,48%	0,59%	0,63%	0,68%	0,68%
	10-49	7,9%	8,0%	9,1%	10,2%	11,0%	12,2%	13,7%
	50-249	23,0%	23,7%	26,9%	29,9%	31,1%	32,4%	36,8%
	> 249	60,0%	62,9%	66,3%	69,0%	68,5%	72,3%	73,5%
Odsetek eksporterów usług	Ogółem	0,7%	0,7%	0,8%	0,9%	1,0%	1,0%	1,0%
	0-9	0,27%	0,27%	0,32%	0,38%	0,42%	0,45%	0,43%
	10-49	6,2%	6,5%	7,1%	8,1%	8,9%	9,9%	10,0%
	50-249	16,3%	16,4%	19,1%	22,4%	23,7%	24,6%	26,1%
	> 249	45,7%	46,5%	50,6%	54,3%	54,4%	56,9%	56,8%

Źródło: Opracowanie własne według danych GUS opracowanych na potrzeby niniejszego Raportu oraz publikacji *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2016 r.*, GUS 2017 i wydań poprzednich.

Rozmiary handlu zagranicznego polskich przedsiębiorstw

Według danych GUS eksport przedsiębiorstw działających w Polsce w zakresie łącznie wyrobów i usług w 2016 r. wyniósł niemal 1 bln PLN (999,7 mld PLN), a import 921,3 mld PLN. W zakresie eksportu handel wyrobami ukształtował się na poziomie 803,5 mld PLN, a usługami – 196,2 mld PLN. Z kolei w obszarze importu handel zagraniczny wyrobami wyniósł 786,5 mld PLN, a usługami – 134,8 mld PLN. W ostatnich latach widać wyraźną poprawę relacji wartości eksportu do importu. W 2010 r. kształtowała się na poziomie 92,7%, natomiast w 2016 r. wynosiła 108,5% (102,1% w zakresie towarów i 145,5% w usługach) a nadwyżka w handlu wyrobami i usługami wyniosła 78,4 mld PLN (17 mld w zakresie towarów i 61,4 mld w usługach). Nadwyżka w handlu zarówno wyrobów, jak i usług rośnie dynamicznie na przestrzeni lat.

Wykres 1.21. Wartość eksportu oraz importu wyrobów i usług w latach 2010-2016 (w mld PLN)

Źródło: opracowanie własne według danych GUS opracowanych na potrzeby niniejszego Raportu.

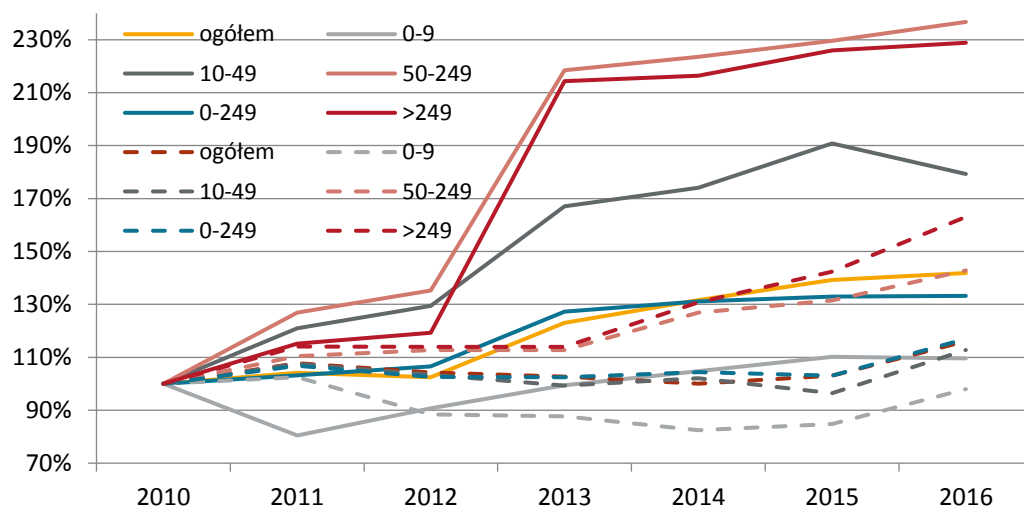
Szacunki oparte na danych GUS wskazują, że sprzedaż za granicę przeciętnego polskiego eksportera jest niewielka. Przeciętny eksporter wyrobów w Polsce sprzedał za granicę w 2016 r. towary o wartości 9,1 mln PLN (przeciętne MSP – 2,6 mln PLN), a eksporter usług – usługi o wartości 9,7 mln PLN (przeciętne MSP – 4,3 mln PLN). Mikroprzedsiębiorstwa zdecydowanie odstawały od pozostałych grup. Wartość eksportu, która przypadała na przeciętnego mikro eksportera wyniosła 0,7 mln PLN w przypadku wyrobów i 2,0 mln PLN w usługach. Większe podmioty wypadły wyraźnie lepiej – wartość eksportu przeciętnego małego eksportera to 3,1 mln PLN w przypadku wyrobów i 4,2 mln usług; średniego eksportera – odpowiednio: 16,6 mln PLN i 9,2 mln PLN i dużego – odpowiednio 178,0 mln PLN i 35,7 mln PLN.

W latach 2010-2016 eksport przeciętnego polskiego eksportera wyrobów wykazywał tendencję wzrostową, największą w przypadku średnich i dużych firm (odpowiednio o 237% i 229%). W małych firmach wzrost przeciętnej wartości obrotu był także wysoki (179%). Natomiast w mikrofirmach w latach 2010-2011 można było zaobserwować wyraźny spadek eksportu, po którym nastąpił stabilny wzrost w tej kategorii do 2015 r. i wyhamowanie w 2016 r.

Z kolei **przeciętna wartość eksportu usług była stosunkowo stabilna.** Po silnym wzroście w 2011 r. (o 8%) w kolejnych trzech latach zanotowano spadki tempa wzrostu (do 4%, 3% i 0,1%)²². Tendencja wzrostowa powróciła dopiero w 2015 r. (wzrost o 3,1%) i była kontynuowana w 2016 r (16%). Wyraźną tendencję wzrostową wykazywały średnie (wzrost w latach 2010-2016 - 43%) i duże przedsiębiorstwa (63%). Znacznie gorzej radziły sobie mikro (spadek o 2%) i małe firmy (wzrost o 13%) (wykres 1.21).

²² Wzrost w odniesieniu do 2010 r.

Wykres 1.22. Dynamika eksportu na jednego eksportera wyrobów (linia ciągła) i usług (linia przerywana) w latach 2010-2016 w poszczególnych grupach firm według liczby pracujących (2010=100%)

Źródło: opracowanie własne według danych GUS opracowanych na potrzeby niniejszego Raportu.

Polskie firmy generują relatywnie duży odsetek swoich przychodów z eksportu. Według szacunków bazujących na danych GUS w 2016 r., 23,6% przychodów przedsiębiorstw pochodziło z eksportu wyrobów i usług. Najlepsze wyniki pod tym względem osiągają mikrofirmy (5,9%), wyraźnie większe małe (13,7%), średnie (19,7%) i duże podmioty (26,2%). Na przestrzeni lat widać wyraźny wzrost umiędzynarodowienia działalności przedsiębiorstw, mierzonego odsetkiem przychodów z eksportu wyrobów i usług w przychodach ogółem przedsiębiorstw. Pomiędzy rokiem 2010 i 2016 udział przychodów z eksportu w przychodach polskich przedsiębiorstwa wzrósł o 6 p.p.

Tabela 1.8. Udział eksportu w przychodach ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów w grupach przedsiębiorstw według liczby pracujących w latach 2008-2016

	Ogółem	0-9	10-49	50-249	> 249
2010	17,6%	4,5%	11,1%	13,7%	21,3%
2011	18,3%	4,4%	10,7%	14,7%	22,5%
2012	19,3%	5,3%	11,5%	16,2%	22,6%
2013	20,8%	5,6%	12,7%	16,3%	22,5%
2014	21,6%	5,7%	13,0%	18,4%	24,5%
2015	22,6%	5,8%	13,2%	18,6%	25,6%
2016	23,6%	5,9%	13,9%	19,7%	26,2%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS pozyskanych na potrzeby niniejszego Raportu oraz publikacji *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2016 r.*, GUS 2017 i wydań poprzednich.

Specjalizacja eksportowa i importowa polskich przedsiębiorstw

Polski eksport jest generowany głównie przez eksporterów wyspecjalizowanych²³. 5,6 tys. eksporterów wyspecjalizowanych (32% ogółu eksporterów) odpowiada za niemal trzy czwarte

²³ Eksporterów, których przychody z eksportu wyniosły powyżej 50% przychodów ogółem. Dane w ramce dotyczą podmiotów o liczbie pracujących powyżej 9 osób.

(71,7%) eksportu polskich przedsiębiorstw. Osiągają oni ponad pięć razy większe obroty z eksportu przypadające na przeciętnego eksportera (86,9 mln PLN) niż pozostali eksporterzy (15,9 mln PLN). Co więcej, połowa eksportu (50,5%) realizowana jest przez eksporterów wysoce wyspecjalizowanych²⁴ (3,6 tys. podmiotów, 20% ogółu eksporterów). Jedna tego typu firma osiąga przeciętnie 95,1 mln PLN przychodów z eksportu – sześć razy więcej niż eksporterzy niewyspecjalizowani.

Przedsiębiorstwa z kapitałem zagranicznym w eksporcie polskich firm

Przedsiębiorstwa z udziałem kapitału zagranicznego odgrywają dominującą rolę w polskim eksporcie²⁵. Blisko dwie trzecie wartości polskiego eksportu (65,5%) pochodzi od tej grupy przedsiębiorstw, przy czym stanowią one prawie jedną trzecią polskich eksporterów (31%; 5,5 tys. podmiotów). Przeciętny eksporter z udziałem kapitału zagranicznego osiąga ponad cztery razy większe przychody z eksportu (81,9 mln PLN) niż pozostałe podmioty (19,1 mln PLN). Import również jest zdominowany przez podmioty z udziałem kapitału zagranicznego, które generują blisko dwie trzecie (60,6%) importu przedsiębiorstw, stanowiąc jedną trzecią (32%) liczby importerów w Polsce.

- Po latach 2015-2016, kiedy dynamika eksportu wyhamowała, w 2015 r. nieznacznie – do 6,4%, a w 2016 r. już zauważalnie – do 2,8%, w 2017 r. miało miejsce wyraźne odbicie do 7,9%.
- Podobnie w latach 2015-2016 wyhamowywał także import (w 2015 r. wzrost o 5% r/r, 2,1% r/r w 2016 r.). W 2017 r. jego wzrost osiągnął taki sam wysoki poziom jak w przypadku eksportu (7,9% r/r).
- Załedwie 4,4% (tj. 88,1 tys.) przedsiębiorstw działających w Polsce to eksporterzy wyrobów, a jedynie 1,0% (20,2 tys.) – usług. Z kolei odsetek importerów to 7,6% (152,2 tys.), a usług – 1,5% (29,5 tys.).
- Eksport przedsiębiorstw w 2016 r. wzrósł do blisko 1 bln PLN, z czego 803,5 mld PLN do eksport wyrobów a 196,2 mld PLN – usług. Import osiągnął wartość 921,3 mld PLN.
- W 2016 r. przeciętny eksporter wyrobów sprzedał za granicę towary o wartości 9,1 mln PLN (a MSP – 2,6 mln PLN), a eksporter usług – 9,7 mln PLN (MSP – 4,3 mln PLN).
- W 2015 r. 23,6% przychodów przedsiębiorstw pochodziło z eksportu wyrobów i usług. Na przestrzeni lat zarysowuje się wyraźny trend wzrostowy tego odsetka.

²⁴ Chodzi o eksporterów, których udział eksportu w przychodach ogółem wynosi powyżej 75%.

²⁵ Dane w ramce dotyczą podmiotów o liczbie pracujących powyżej 9 osób.

Rozdział 2. Ranking przedsiębiorczości²⁶ w układzie wojewódzkim. Wskaźnik syntetyczny

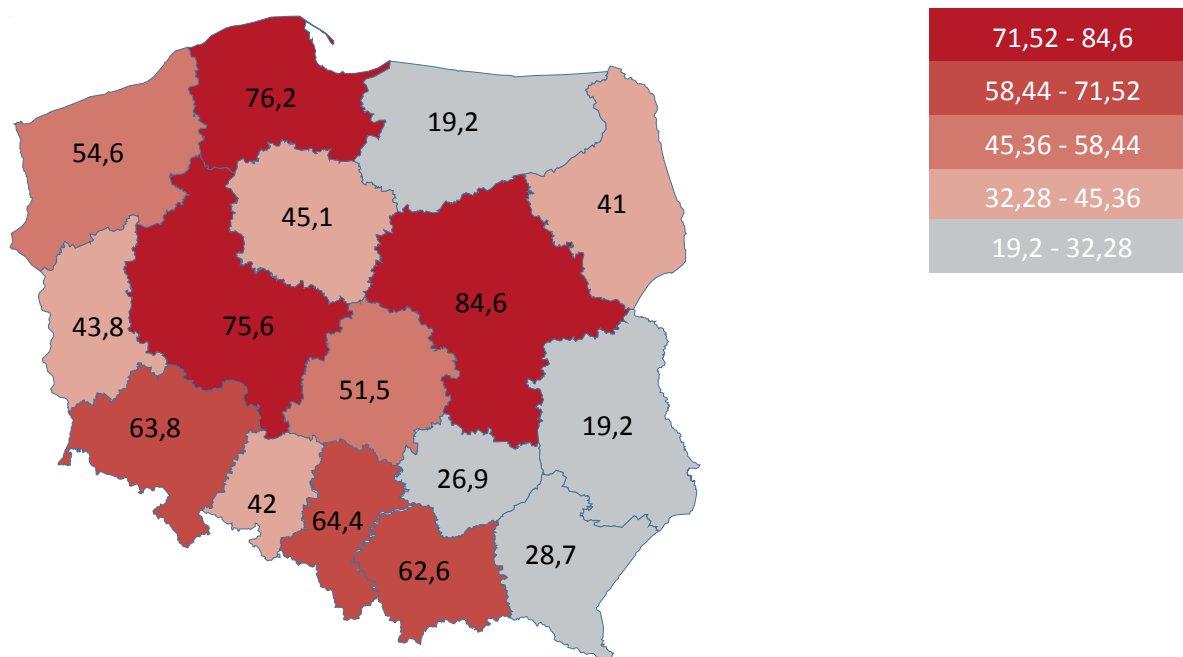
Pierwsze miejsca w rankingu przedsiębiorczości w 2016 r. zajęły województwa:

1. Mazowieckie
2. Pomorskie
3. Wielkopolskie

W latach 2008 – 2015 Mazowsze było niekwestionowanym liderem rankingu przedsiębiorczości. W 2016 r. powtórzyło ten sukces, zajmując ponownie pierwsze miejsce w 18 z 26 analizowanych kategorii. Wartość syntetycznego wskaźnika przedsiębiorczości dla województwa mazowieckiego wyniosła 84,6 i była niższa niż rok wcześniej (86,15). Drugie miejsce w rankingu zajęło województwo pomorskie, trzecie – wielkopolskie.

Najgorzej wypadły województwa: warmińsko-mazurskie, lubelskie, świętokrzyskie i podkarpackie z wynikiem wskaźnika syntetycznego odpowiednio: 19,2; 19,2; 26,9; 28,7.

Mapa 2.1. Poziom przedsiębiorczości w regionach – wskaźnik syntetyczny

Źródło: obliczenia własne na podstawie *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2016 r.*, GUS, 2017.

²⁶ Rankingi sporządzono na podstawie następujących wskaźników:

- liczba przedsiębiorstw aktywnych na 1000 mieszkańców (dla przedsiębiorstw mikro, małych i średnich);
- liczba pracujących na aktywny podmiot w firmach mikro, małych i średnich;
- pracujący w przedsiębiorstwach aktywnych (mikro, małych i średnich) na 1000 mieszkańców;
- przychody na aktywne przedsiębiorstwo mikro, małe i średnie;
- przychody na pracującego w aktywnej firmie mikro, małej, średniej;
- udział kosztów w przychodach w aktywnych przedsiębiorstwach mikro, małych i średnich;
- przeciętne wynagrodzenie w przedsiębiorstwach aktywnych, małych i średnich;
- nakłady inwestycyjne na mikro, małe i średnie przedsiębiorstwo aktywne;
- nakłady inwestycyjne na pracującego w aktywnym przedsiębiorstwie mikro, małym i średnim;

Wskaźnik syntetyczny (WS) został sporządzony według wzoru: $WS = (p * n - x) * 100 / \max(p * n - x)$

gdzie: n – liczba zmiennych, x – liczba punktów za zmienne stanowiące sumę miejsc zajętych przez region w rankingu w poszczególnych podrankingach, p – liczba miejsc w rankingu, max (p*n-x) – maksymalna liczba punktów jakie można uzyskać w przypadku zajęcia pierwszego miejsca we wszystkich podrankingach. Wartość wskaźnika to poziom zrealizowania przez region maksymalnego wyniku, czyli zajęcia pierwszego miejsca we wszystkich podrankingach.

Cztery województwa, mimo zmian na poziomie wskaźników, nie zmieniły swoich pozycji w tabeli rankingowej. Przesunięcia pozostałych województw były nieznaczne, rzędu +/- 2 pozycje.

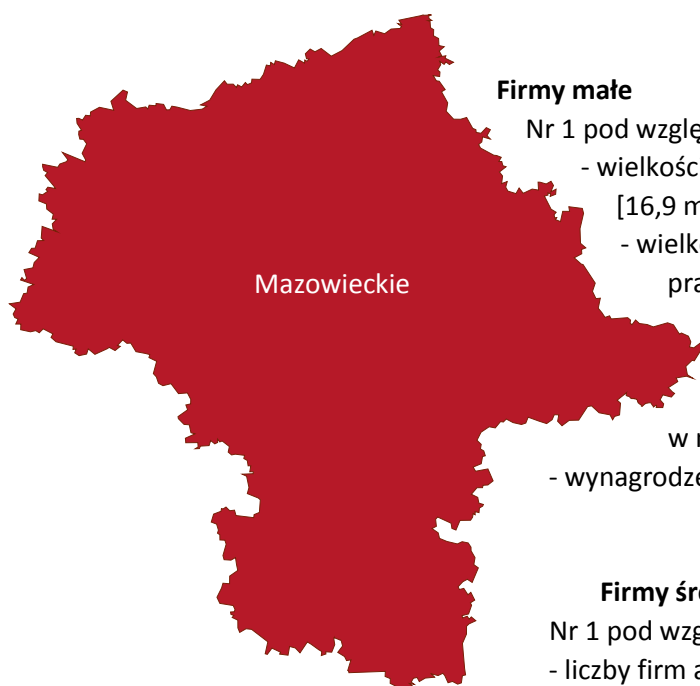
Zwycięzcy rankingu

I miejsce: Mazowieckie

Firmy mikro

Nr 1 pod względem:

- liczby firm aktywnych na 1000 mieszkańców [67,8],
- liczby pracujących w mikro na 1000 mieszkańców [136,2],
- wielkości przychodów przypadających jedną mikrofirmę [640 tys. PLN],
- wielkości przychodów przypadających na pracującego w mikro firmie [320 tys. PLN],
- nakładów inwestycyjnych na firmę mikro [29,62 tys. PLN],
- nakładów inwestycyjnych na pracującego w mikro [14,75 tys. PLN],
- przeciętnego wynagrodzenia brutto w mikrofirmie [3 186 PLN].

Firmy małe

Nr 1 pod względem:

- wielkości przychodów przypadających jedną małą firmę [16,9 mln PLN],
- wielkości przychodów przypadających na pracującego w małej firmie [814 tys. PLN],
- nakładów inwestycyjnych na małą firmę [365,44 tys. PLN],
- nakładów inwestycyjnych na pracującego w małej firmie [17,6 tys. PLN],
- wynagrodzenia brutto w małej firmie [5 154 PLN].

Firmy średnie

Nr 1 pod względem:

- liczby firm aktywnych na 1000 mieszkańców [0,51],
- liczby pracujących w średnich firmach na 1000 mieszkańców [54,1],
- wielkości przychodów przypadających na jedną średnią firmę [86,9 mln PLN],
- wielkości przychodów przypadających na pracującego w średniej firmie [814 tys. PLN],
- nakładów inwestycyjnych na średnią firmę [3 561,1 tys. PLN],
- nakładów inwestycyjnych na pracującego w średniej firmie [33,39 tys. PLN],
- przeciętnego wynagrodzenia brutto w średniej firmie [5 952 PLN].

Ranking 2016 i zmiany r/r

1. Mazowieckie bz
2. Pomorskie bz
3. Wielkopolskie bz
4. Śląskie +1
5. Dolnośląskie +1
6. Małopolskie -2
7. Zachodniopomorskie +1
8. Łódzkie +1
9. Kujawsko-pomorskie -2
10. Lubuskie +2
11. Opolskie -1
12. Podlaskie -1
13. Podkarpackie +2
14. Świętokrzyskie -1
15. Lubelskie -1
16. Warmińsko-mazurskie bz

II miejsce: Pomorskie

Województwo pomorskie zajęło drugie miejsce wśród województw w następujących kategoriach: liczba pracujących przypadająca na średnią firmę, przychody na podmiot aktywny średni, przychody na pracującego w mikro i średnim podmiocie, nakłady na średnią firmę, nakłady na pracującego w średniej firmie, przeciętne wynagrodzenie w małej i średniej wielkości firmie.

III miejsce: Wielkopolskie

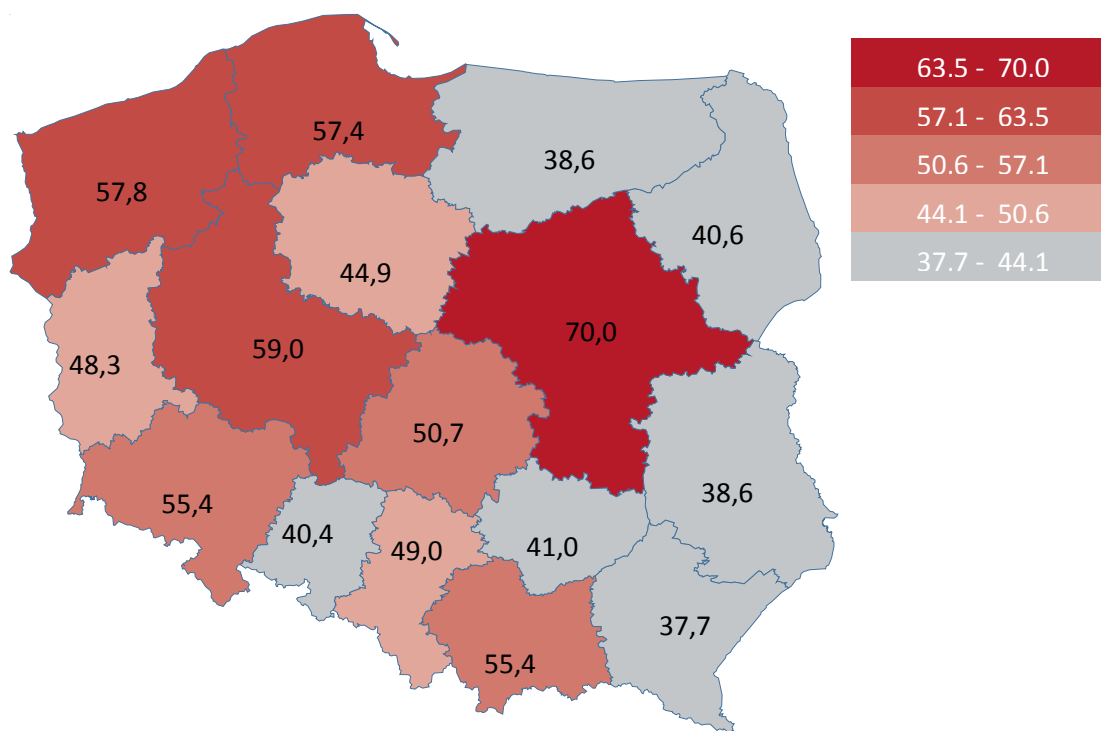
Województwo wielkopolskie w jednej kategorii zajęło pierwsze miejsce – liczba pracujących w małych firmach na 1000 mieszkańców?.

II miejsce województwo to zajęło pod względem aż 10 zmiennych, takich jak: liczba firm (mikro, mała i średnich) aktywnych na 1000 mieszkańców, liczba pracujących (w mikro i średnich) na 1000 mieszkańców, wielkości przychodów przypadających jedną (mikro i małą) firmę oraz przychody na pracującego w małej firmie oraz nakłady inwestycyjne na firmę mikro i nakłady na pracującego w mikroprzedsiębiorstwie.

Porównanie województw względem najważniejszych wskaźników przedsiębiorczości

Dla oceny poziomu przedsiębiorczości w układzie regionalnym porównano wartości trzech wskaźników: liczba MSP aktywnych na 1000 mieszkańców, liczba nowo zarejestrowanych podmiotów i liczba wyrejestrowanych podmiotów na 1000 mieszkańców województwa. W dalszej części rozdziału analizie poddano takie zmienne jak przychody, nakłady oraz wynagrodzenia w sektorze MSP w ujęciu regionalnym.

Mapa 2.2. Liczba MSP aktywnych na 1000 mieszkańców w Polsce w 2016 r. – ujęcie regionalne

Źródło: obliczenia własne na podstawie *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2016 r.*, GUS, 2017.

Pod względem liczby przedsiębiorstw aktywnych z sektora MSP na 1000 mieszkańców (mapa 2.2) najlepiej wypada województwo mazowieckie (70,0), a za nim wielkopolskie (59,0) i zachodniopomorskie (57,8). Powyżej średniej dla kraju, tj. 49,7, plasują się również województwa: pomorskie, małopolskie i dolnośląskie. Najniższe wartości osiągnęły województwa: podkarpackie (37,7), lubelskie (38,6), warmińsko-mazurskie (38,6).

Podmioty nowo zarejestrowane i wyrejestrowane na 1000 mieszkańców

Podstawowe wskaźniki dotyczące rejestrowania i wyrejestrowania podmiotów w 2017 r. wskazują na stabilizację warunków makroekonomicznych. Wskaźnik nowo zarejestrowanych podmiotów na 1000 mieszkańców jest wyższy niż rok wcześniej (9,4 wobec 9,1), natomiast wskaźnik podmiotów wyrejestrowanych nieznacznie spadł (7,5 wobec 7,6). Ogólnie sytuację należy uznać za korzystną, z uwagi na **dodatni bilans podmiotów nowo zarejestrowanych wobec wyrejestrowanych.**

Najwięcej podmiotów na 1000 mieszkańców powstało w województwach: mazowieckim (12,5), pomorskim (11,9) i zachodniopomorskim (10,9). W tych województwach oraz w województwie lubuskim (8,2) było najwięcej wyrejestrowanych podmiotów na 1000 mieszkańców – w zachodniopomorskim (9,6), pomorskim (9,1), mazowieckim (8,7).

Najmniej podmiotów w przeliczeniu na 1000 mieszkańców powstało w województwach: opolskim (6,5), podlaskim (7,2), podkarpackim (7,3) i lubelskim (7,5). Najmniej podmiotów wyrejestrowano w województwach: podkarpackim (5,6), lubelskim (5,8) i podlaskim (5,9).

Analizując bilans nowo zarejestrowanych i wyrejestrowanych podmiotów na 1000 mieszkańców w 2017 roku (tabela 2.1), należy zauważyć, że we wszystkich województwach liczba nowo powstałych podmiotów nieznacznie przewyższała liczbę wyrejestrowanych. **Najkorzystniejszy bilans zanotowano w województwach: mazowieckim, pomorskim, małopolskim i dolnośląskim.**

Tabela 2.1. Podmioty gospodarki narodowej nowo zarejestrowane i wyrejestrowane na 1000 mieszkańców w Polsce w 2016 i 2017 roku – ujęcie regionalne

Podmioty nowo zarejestrowane			Podmioty wyrejestrowane		Bilans 2017
2017	2016		2016	2017	
9,4	9,1	Polska	7,6	7,5	1,9
12,5	12,7	Mazowieckie	8,7	8,7	3,8
11,9	11,1	Pomorskie	9,0	9,1	2,8
10,9	10,4	Zachodniopomorskie	10,0	9,6	1,2
10,6	9,9	Dolnośląskie	8,5	8,0	2,6
10,1	9,6	Małopolskie	7,5	7,4	2,7
10,0	9,7	Wielkopolskie	8,2	7,8	2,2
9,5	9,2	Lubuskie	8,6	8,2	1,2
8,2	8,2	Łódzkie	7,3	7,0	1,2
8,0	7,7	Kujawsko-pomorskie	7,3	7,0	0,9
7,7	7,3	Świętokrzyskie	6,6	6,6	1,2
7,6	7,6	Śląskie	7,2	7,0	0,6
7,5	7,2	Warmińsko-mazurskie	6,8	6,7	0,9
7,5	6,7	Lubelskie	6,0	5,8	1,7
7,3	6,7	Podkarpackie	5,3	5,6	1,7
7,2	6,8	Podlaskie	6,0	5,9	1,3
6,5	6,3	Opolskie	6,3	6,1	0,4

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z publikacji *Zmiany strukturalne grup podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON, 2017 rok*, GUS, 2018.

Przychody i nakłady na aktywne MSP

W 2016 r. przeciętne przychody na jedno aktywne przedsiębiorstwo z sektora MSP wyniosły 1,16 mln PLN i były niższe średnio o niemal 25 tys. PLN w porównaniu z 2015 r. Najwyższe średnie przychody aktywnych MSP zanotowano w województwie mazowieckim – 1,64 mln PLN i wynik ten był gorszy w porównaniu z przychodami z poprzedniego roku o 69 tys. PLN. Spadki przychodów w 2016 r. zanotowano prawie we wszystkich województwach z wyjątkiem lubuskiego, opolskiego i wielkopolskiego.

Tabela 2.2. Przychody (w mln PLN) i nakłady (w tys. PLN) w MSP w 2015 i 2016 r.

	2016	2016	2015	2015	Różnica r/r	Różnica r/r
	Przychody na aktywne MSP	Nakłady MSP na aktywne	Przychody na aktywne MSP	Nakłady MSP na aktywne	Przychody na aktywne MSP	Nakłady MSP na aktywne
Polska	1,16	41,09	1,19	47,04	-0,03	-5,95
Dolnośląskie	1,01	35,03	1,03	37,44	-0,02	-2,42
Kujawsko-pomorskie	1,03	34,90	1,09	51,22	-0,06	-16,32
Lubelskie	0,95	26,12	0,95	36,92	0,00	-10,80
Lubuskie	1,00	33,32	0,98	38,66	0,02	-5,34
Łódzkie	0,94	37,89	0,99	45,38	-0,05	-7,49
Małopolskie	1,05	35,28	1,11	40,84	-0,06	-5,56
Mazowieckie	1,64	63,01	1,71	64,22	-0,07	-1,22
Opolskie	1,13	36,38	1,07	46,78	0,06	-10,40
Podkarpackie	0,99	35,85	1,01	42,36	-0,01	-6,51
Podlaskie	1,03	32,59	1,06	41,43	-0,03	-8,84
Pomorskie	1,13	39,77	1,14	49,27	-0,01	-9,50
Śląskie	1,19	41,13	1,20	43,48	-0,01	-2,35
Świętokrzyskie	0,90	25,26	0,92	37,05	-0,02	-11,79
Warmińsko-mazurskie	0,86	29,90	0,90	39,53	-0,04	-9,63
Wielkopolskie	1,23	41,07	1,22	45,94	0,01	-4,87
Zachodniopomorskie	0,89	31,57	0,93	46,22	-0,03	-14,65

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS. Skala 3-kolorowa, analiza w kolumnach. Minimum - najniższe wartości otrzymują kolor szary, punkt środkowy – mediana - otrzymuje kolor biały a najwyższe maksymalne wartości otrzymują kolor czerwony. Kolory o mniejszej intensywności (czerwonego/szarego) w zależności od zabarwienia znajdują się pomiędzy wartościami min/max a wartością środkową.

Ogólnym spadkiem przeciętnych przychodów przypadających na aktywne MSP towarzyszy spadek nakładów inwestycyjnych. **Średnie nakłady inwestycyjne przypadające na aktywne MSP w 2016 r. wyniosły 41,09 tys. PLN i spadły średnio o 6 tys. PLN w porównaniu z 2015 r.** Najwyższe średnie nakłady inwestycyjne poniosły MSP w województwie mazowieckim – 63 tys. PLN, o 1,2 tys. PLN niższe niż rok wcześniej.

Spadek nakładów zanotowano we wszystkich województwach, co w porównaniu z sytuacją w 2015 r. prezentuje się mniej korzystnie. Wyraźnie widać, że spadek przychodów przełożył się na ograniczenie poziomu inwestycji.

Największy spadek nakładów w porównaniu z poprzednim rokiem zanotowano w województwie kujawsko-pomorskim (o 16,3 tys. zł) i zachodniopomorskim (14,7 tys. zł).

Przeciętne wynagrodzenia w aktywnych MSP

Wysokość przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w mikro, małych i średnich przedsiębiorstwach aktywnych w 2016 r. wyniosła odpowiednio: 2 616 PLN, 3 720 PLN i 4 392 PLN.

Tabela 2.3. Przeciętne wynagrodzenia brutto w mikro, małych i średnich firmach w 2016 roku (w PLN)

	Mikro	Małe	Średnie
Polska	2616	3720	4392
Dolnośląskie	2749	4016	4586
Kujawsko-pomorskie	2351	3291	3689
Lubelskie	2316	2955	3573
Lubuskie	2449	3220	3765
Łódzkie	2343	3179	3653
Małopolskie	2486	3486	4304
Mazowieckie	3186	5154	5952
Opolskie	2446	3304	4072
Podkarpackie	2263	2839	3420
Podlaskie	2294	3033	3521
Pomorskie	2647	4061	4604
Śląskie	2546	3679	4281
Świętokrzyskie	2243	2966	3792
Warmińsko-mazurskie	2264	2987	3422
Wielkopolskie	2536	3542	4039
Zachodniopomorskie	2564	3616	4256

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS. Skala 2-kolorowa, analiza w kolumnach. Minimum-najniższe wartości otrzymują kolor szary a najwyższe wartości czerwony i odcienie o mniejszej intensywności czerwonego.

Najwyższe przeciętne miesięczne wynagrodzenie odnotowano w województwie mazowieckim, a powyżej średniej krajowej dla firm MSP w województwach dolnośląskim i pomorskim.

Najniżej opłacano pracujących w województwach: podkarpackim, świętokrzyskim i warmińsko-mazurskim. Różnica pomiędzy najwyższym przeciętnym wynagrodzeniem a najniższym w mikrofirmie wynosi – 943 PLN, w małym przedsiębiorstwie – 2 315 PLN i średnim – 2 532 PLN.

Dokonując analizy poszczególnych wskaźników odnoszących się do przedsiębiorstw aktywnych należy zwrócić uwagę na wzrost liczby mikro firm na 1000 mieszkańców, przy jednoczesnym zmniejszeniu tego wskaźnika dla przedsiębiorstw małych i średnich. Niewykluczone, że wyższe wskaźniki mikro firm są skutkiem rezygnacji z dotychczasowej pracy w innych przedsiębiorstwach, również mikrofirmach i próby własnych sił w swoim biznesie. To częściowo tłumaczyłoby zmniejszenie liczby pracujących przypadających na małe firmy a także wzrost pracujących w mikro przypadających na 1000 mieszkańców. W większości województw wskaźniki są znacznie niższe niż w roku poprzednim (tabela 2.5).

Tabela 2.4. Szczegółowe ujęcie składowych syntetycznego wskaźnika przedsiębiorczości w 2016 r.

2016	Przedsiębiorstwa aktywne na 1000 mieszkańców			Pracujący na podmiot aktywny			Pracujący w ...na 1000 mieszkańców			Przychody na podmiot aktywny (w mln PLN)			Przychody na pracującego w (w mln PLN)			Udział kosztów w przychodach (%)			Przeciętne wynagrodzenie brutto w... (PLN)		Nakłady inwestycyjne na przedsiębiorstwo (w tys. PLN)			Nakłady inwestycyjne na pracującego w (w tys. PLN)		
	mikro	małe	średnie	mikro	małe	średnie	mikro	małe	średnie	mikro	mały	średni	mikro	małym	średnim	mikro	małym	średnim	średnim	małym	mikro	małe	średnie	mikro	małym	średnim
Dolnośląskie	53,57	1,38	0,39	1,91	20,78	107,41	102,39	28,77	42,35	0,45	8,77	49,68	0,24	0,42	0,46	0,85	0,93	0,98	4586	4016	10,80	339,64	2256,51	5,65	16,34	21,01
Kujawsko-pomorskie	43,15	1,39	0,39	1,90	20,95	103,97	82,11	29,09	40,86	0,39	8,36	44,88	0,20	0,40	0,43	0,84	0,94	0,96	3689	3291	12,80	264,43	1650,17	6,73	12,62	15,87
Lubelskie	37,13	1,17	0,25	1,95	20,35	103,31	72,58	23,84	25,86	0,46	7,59	41,65	0,24	0,37	0,40	0,88	0,95	0,97	3573	2955	10,24	248,55	1341,69	5,24	12,21	12,99
Lubuskie	46,53	1,36	0,39	2,03	21,10	106,48	94,66	28,76	41,66	0,48	8,30	38,30	0,23	0,39	0,36	0,86	0,94	0,94	3765	3220	10,41	206,05	2156,15	5,12	9,77	20,25
Łódzkie	48,85	1,47	0,38	2,03	20,90	102,91	99,40	30,80	39,05	0,41	8,54	39,72	0,20	0,41	0,39	0,85	0,94	0,95	3653	3179	12,34	298,83	2313,67	6,06	14,30	22,48
Małopolskie	53,29	1,72	0,40	2,07	20,43	103,05	110,47	35,17	41,31	0,46	8,85	46,27	0,22	0,43	0,45	0,86	0,94	0,95	4304	3486	13,55	277,26	1885,26	6,53	13,57	18,30
Mazowieckie	67,84	1,62	0,51	2,01	20,77	106,65	136,19	33,67	54,10	0,64	16,90	86,86	0,32	0,81	0,81	0,89	0,95	0,96	5952	5154	29,62	365,44	3561,10	14,75	17,60	33,39
Opolskie	38,73	1,32	0,34	2,02	19,96	105,98	78,38	26,35	35,75	0,46	7,80	52,41	0,22	0,39	0,49	0,86	0,93	0,97	4072	3304	10,88	245,83	2144,01	5,38	12,32	20,23
Podkarpackie	35,94	1,38	0,34	1,97	20,48	105,61	70,71	28,27	35,69	0,38	6,90	41,83	0,19	0,34	0,40	0,90	0,93	0,89	3420	2839	10,68	271,51	1750,62	5,43	13,26	16,58
Podlaskie	39,10	1,16	0,31	1,87	21,12	100,71	73,24	24,51	31,15	0,46	8,95	43,38	0,25	0,42	0,43	0,86	0,94	0,96	3521	3033	12,19	303,27	1597,13	6,51	14,36	15,86
Pomorskie	55,46	1,49	0,42	1,88	20,89	107,20	104,14	31,14	45,46	0,49	9,71	53,60	0,26	0,46	0,50	0,86	0,94	0,96	4604	4061	12,64	290,98	2704,62	6,73	13,93	25,23
Śląskie	46,85	1,70	0,42	2,10	20,54	106,72	98,50	34,96	44,48	0,48	9,28	48,37	0,23	0,45	0,45	0,88	0,94	0,95	4281	3679	12,76	249,19	2380,26	6,07	12,13	22,30
Świętokrzyskie	39,49	1,19	0,29	1,95	20,85	103,54	77,01	24,77	29,58	0,43	7,48	38,87	0,22	0,36	0,38	0,87	0,93	0,93	3792	2966	6,91	269,97	1544,42	3,54	12,95	14,92
Warmińsko-mazurskie	37,22	1,07	0,32	1,91	21,01	103,63	71,28	22,44	33,26	0,38	7,53	33,76	0,20	0,36	0,33	0,87	0,94	0,96	3422	2987	9,88	271,61	1547,53	5,16	12,92	14,93
Wielkopolskie	56,72	1,72	0,49	2,06	21,03	104,95	117,06	36,09	51,73	0,51	10,49	51,71	0,25	0,50	0,49	0,88	0,95	0,94	4039	3542	16,95	303,27	1903,52	8,21	14,42	18,14
Zachodniopomorskie	56,10	1,39	0,35	1,87	20,50	102,94	104,85	28,58	35,92	0,44	8,85	41,25	0,24	0,43	0,40	0,83	0,96	0,93	4256	3616	10,94	313,61	2221,34	5,85	15,30	21,58

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS. Skala 3-kolorowa, analiza w kolumnach. Minimum – najniższe wartości otrzymują kolor szary, punkt środkowy – mediana – otrzymuje kolor biały a najwyższe maksymalne wartości otrzymują kolor czerwony. Kolory o mniejszej intensywności (czerwonego/szarego) w zależności od zabarwienia znajdują się pomiędzy wartościami min/max a wartością środkową.

Tabela 2.5. Zmiany w zakresie poszczególnych wskaźników w 2016 roku względem poprzedniego roku

Zmiany 2016-2015	Przedsiębiorstwa aktywne na 1000 mieszkańców			Pracujący na podmiot aktywny			Pracujący w ...na 1000 mieszkańców			Przychody na podmiot aktywny (mln PLN)			Przychody na pracującego w (w mln PLN)			Udział kosztów w przychodach (%)			Przeciętne wynagrodzenie brutto w... (PLN)		Nakłady inwestycyjne na przedsiębiorstwo (w tys. PLN)			Nakłady inwestycyjne na pracującego w (w tys. PLN)		
	mikro	małe	średnie	mikro	małe	średnie	mikro	małe	średnie	mikro	mały	średni	mikro	małym	średnim	mikro	małym	średnim	średnim	małym	mikro	małe	średnie	mikro	małym	średnim
Dolnośląskie	2,87	0,02	-0,01	-0,09	-0,46	1,78	1,08	-0,19	0,16	0,00	0,00	1,70	0,01	0,01	0,01	0,03	0,01	0,02	265,00	119,00	1,39	-24,45	-223,23	0,94	-0,79	-2,47
Kujawsko-pomorskie	1,46	0,05	-0,02	-0,10	-0,60	-1,08	-1,52	0,28	-2,09	-0,04	-0,39	1,75	-0,01	-0,01	0,02	-0,01	0,01	0,02	159,00	69,00	-3,82	-106,46	-883,55	-1,56	-4,59	-8,25
Lubelskie	1,18	0,05	-0,01	-0,06	-0,17	1,07	0,14	0,74	-0,99	0,03	-0,63	1,87	0,02	-0,03	0,01	0,00	0,01	0,00	146,00	-13,00	-4,89	-88,62	-391,96	-2,27	-4,22	-3,97
Lubuskie	1,95	-0,01	0,00	-0,01	-0,52	1,20	3,63	-0,88	0,70	0,01	0,40	3,42	0,00	0,03	0,03	0,01	0,02	0,03	275,00	118,00	-2,05	-95,46	41,60	-0,98	-4,18	0,16
Łódzkie	2,19	-0,03	-0,01	0,03	-0,23	1,35	5,82	-1,06	-0,54	-0,02	-0,09	1,04	-0,01	0,00	0,01	-0,02	0,00	0,01	175,00	107,00	-3,28	10,59	-354,87	-1,72	0,66	-3,79
Małopolskie	2,78	0,06	0,00	0,09	-0,40	-0,93	10,55	0,51	-0,55	-0,02	-0,27	-1,11	-0,02	0,00	-0,01	0,01	0,01	0,03	226,00	36,00	0,75	-50,93	-486,80	0,07	-2,18	-4,52
Mazowieckie	5,64	0,03	0,00	0,07	-0,33	1,21	15,91	0,02	0,21	-0,02	-0,26	5,00	-0,02	0,00	0,04	0,00	0,01	0,01	222,00	63,00	3,16	-71,09	63,12	1,07	-3,09	0,21
Opolskie	1,14	-0,04	0,00	-0,08	-0,68	1,80	-0,75	-1,73	0,71	0,04	-0,04	5,59	0,03	0,01	0,05	0,02	0,01	0,01	163,00	115,00	-5,23	-110,60	-77,58	-2,28	-4,95	-1,09
Podkarpackie	1,67	0,02	-0,01	-0,06	-0,09	0,85	1,20	0,38	-0,85	-0,02	-0,01	4,45	0,00	0,00	0,04	0,04	0,00	-0,06	163,00	38,00	-3,25	16,68	-259,91	-1,44	0,87	-2,62
Podlaskie	1,63	0,02	0,01	0,02	-0,59	0,66	3,63	-0,29	1,44	0,00	-0,49	-0,95	0,00	-0,01	-0,01	-0,01	0,01	0,00	113,00	92,00	-1,83	-109,00	-478,11	-1,04	-4,63	-4,88
Pomorskie	3,40	-0,03	-0,02	-0,08	-0,22	0,35	2,14	-0,91	-1,86	0,04	-0,16	1,42	0,03	0,00	0,01	0,01	0,03	0,04	258,00	54,00	-1,14	-98,57	-350,25	-0,30	-4,52	-3,36
Śląskie	1,47	-0,01	-0,01	0,00	-0,30	0,55	3,01	-0,82	-0,56	0,02	0,08	0,44	0,01	0,01	0,00	0,01	0,01	-0,01	230,00	60,00	1,19	-80,24	81,16	0,57	-3,67	0,65
Świętokrzyskie	2,24	-0,03	-0,01	0,00	-0,33	1,18	4,20	-1,12	-0,46	0,01	0,15	1,17	0,01	0,01	0,01	0,01	0,02	-0,02	164,00	62,00	-2,10	-61,37	-826,88	-1,06	-2,69	-8,25
Warmińsko-mazurskie	0,76	-0,08	-0,01	-0,02	-0,31	2,27	0,61	-1,95	0,10	-0,03	0,18	0,54	-0,01	0,01	0,00	0,02	0,02	0,01	136,00	82,00	-1,20	-36,32	-724,33	-0,56	-1,52	-7,48
Wielkopolskie	2,54	0,04	-0,01	0,00	-0,33	2,34	5,09	0,33	-0,32	0,02	-0,04	2,97	0,01	0,01	0,02	0,02	0,03	0,00	189,00	92,00	-1,10	-34,12	-158,71	-0,52	-1,38	-1,96
Zachodniopomorskie	2,13	0,04	0,00	-0,01	-0,19	1,00	3,26	0,66	0,04	0,03	-1,13	-2,98	0,02	-0,05	-0,03	-0,01	0,02	-0,01	266,00	-21,00	-7,07	-3,09	-1113,00	-3,72	-0,01	-11,13

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2016 r.*, GUS, 2017.

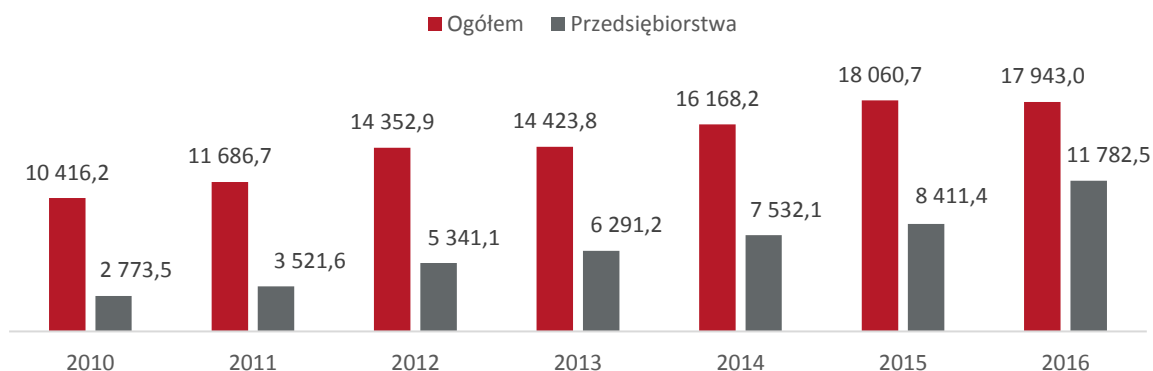
Rozdział 3. Innowacyjność przedsiębiorstw

Nakłady na B+R w Polsce w 2016 roku²⁷

Lata 2010-2015 to okres wzrostu nakładów na B+R ogółem. Dopiero w 2016 r. nastąpiło lekkie wyhamowanie i nieznaczny spadek nakładów ogółem (o 116 tys. PLN) wobec roku poprzedniego.

Intensywność prac B+R, czyli udział nakładów wewnętrznych na badania i prace rozwojowe w PKB, wyniosła w 2016 r. 0,97%, wobec 1% w 2015 r., co daje Polsce 19. miejsce wśród 27 krajów UE. Nakłady wewnętrzne na B+R w 2016 r. osiągnęły poziom 17,9 mld PLN i były niższe o 1% w porównaniu z 2015 rokiem.

Wykres 3.1. Nakłady wewnętrzne na B+R ogółem i w sektorze przedsiębiorstw w latach 2010-2016 (w mln PLN)

Źródło: *Nauka i Technika 2015*, GUS, 2016 i wydania poprzednie, *Działalność badawcza i rozwojowa w Polsce w 2016 r.*, GUS, 2018.

W latach 2010-2016 nakłady na B+R w sektorze przedsiębiorstw systematycznie rosły. Nakłady sektora przedsiębiorstw na działalność B+R w relacji do PKB zwiększyły się w tym okresie ponad trzykrotnie – z 0,19% w 2010 r. do 0,63% w 2016 r., a w ujęciu bezwzględnym – o 9 mld PLN. W porównaniu z rokiem poprzednim w 2016 r. nakłady przedsiębiorstw na B+R zwiększyły się o 40%.

Szybko rosła także liczba podmiotów ponoszących nakłady wewnętrzne na prace B+R. W 2016 r. wyniosła ona 4,8 tys., co oznacza przyrost o 444 podmiotów (niemal wyłącznie przedsiębiorstw). W sektorze przedsiębiorstw liczba podmiotów ponoszących nakłady wewnętrzne na B+R wzrosła do 4250 (tj. o 14% w porównaniu z rokiem poprzednim).

Nakłady na B+R ogółem w latach 2010-2016 rosły wolniej niż liczba podmiotów ponoszących te nakłady. W efekcie przeciętne nakłady wewnętrzne na jeden podmiot ogółem spadały. W 2010 r. wyniosły 6,0 mln PLN, a w 2016 r. 3,7 mln PLN. Średnioroczny spadek w okresie 2010-2016 wyniósł 8%.

Z kolei w sektorze przedsiębiorstw w latach 2010-2016 r. nakłady na B+R rosły szybciej niż liczba podmiotów, w wyniku czego przeciętne nakłady na jeden podmiot w sektorze przedsiębiorstw

²⁷ na podstawie publikacji GUS *Nauka i Technika w 2015 r.*, grudzień 2016 i *Działalność badawcza i rozwojowa w Polsce w 2016 r.*, GUS, 2018.

wzrosły²⁸. W 2010 r. wynosiły 2,2 mln PLN, a w 2016 r. 2,8 mln PLN. Średnioroczny wzrost nakładów na podmiot w sektorze przedsiębiorstw wyniósł 4%.

Nakłady na działalność B+R są nadal silnie skoncentrowane w dużych i średnich przedsiębiorstwach. Trzy piąte nakładów przedsiębiorstw na działalność B+R ponoszą przedsiębiorstwa duże (60,4%), a jedną piątą firmy średnie (21,3%). Udział małych podmiotów wynosi 9,5%, a mikrofirm – 8,8%²⁹.

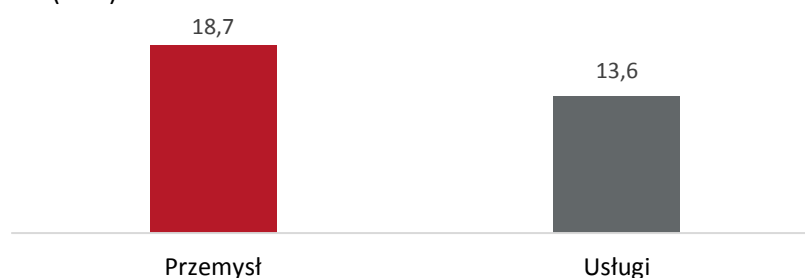
Przez cały okres 2010-2016 systematycznie zwiększał się liczebnie personel B+R. W 2016 r. zatrudnienie w tym sektorze – obejmujące naukowców, badaczy i personel wspierający – wyniosło 213,9 tys. osób, podczas gdy w 2015 r. – 157,9 tys., a w 2010 r. – 129,8 tys. Personel naukowo-badawczy zwiększał się podobnie – zanotowano wzrost do 132,5 tys. w 2016 r. z 118,5 tys. w 2015 r. i 100,9 tys. w 2010 r. **W 2016 r. personel B+R w przeważającej części skupiony był w sektorze szkolnictwa wyższego (58%), a w dalszej kolejności w przedsiębiorstwach (37%).** W sektorze przedsiębiorstw ponad połowa personelu B+R to pracownicy dużych firm (56%), a jedna czwarta (26%) w średnich. Małe i mikroprzedsiębiorstwa były miejscem pracy tego typu pracowników w stosunkowo małym zakresie (odpowiednio 13% i 5%).

Działalność innowacyjna przedsiębiorstw

Z najnowszych badań GUS dotyczących działalności innowacyjnej przedsiębiorstw w Polsce wynika, że odsetek przedsiębiorstw przemysłowych aktywnych innowacyjnie w latach 2014-2016 wyniósł 20,3% i był wyższy o 1,4 p.p. niż w latach 2013-2015, natomiast w przypadku przedsiębiorstw usługowych wyniósł 14,5% i wzrósł o 3,9 p.p.

Odsetek aktywnych innowacyjnie przedsiębiorstw jest wyższy od odsetka innowacyjnych firm, gdyż uwzględnia również takie firmy, które rozpoczęły innowacyjność działalności, ale z jakiegoś powodu zaprzestały lub zaniechały tej działalności. Różnica pomiędzy udziałem aktywnych innowacyjnie a innowacyjnymi firmami w przemyśle wynosi 1,6 p.p. (18,7%) a w usługach 0,9 p.p. (13,6%).

Wykres 3.2. Innowacyjne przedsiębiorstwa w sektorze przedsiębiorstw przemysłowych i usługowych w latach 2014-2016 (w %)

Źródło: *Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w latach 2014-2016*, GUS, 2018.

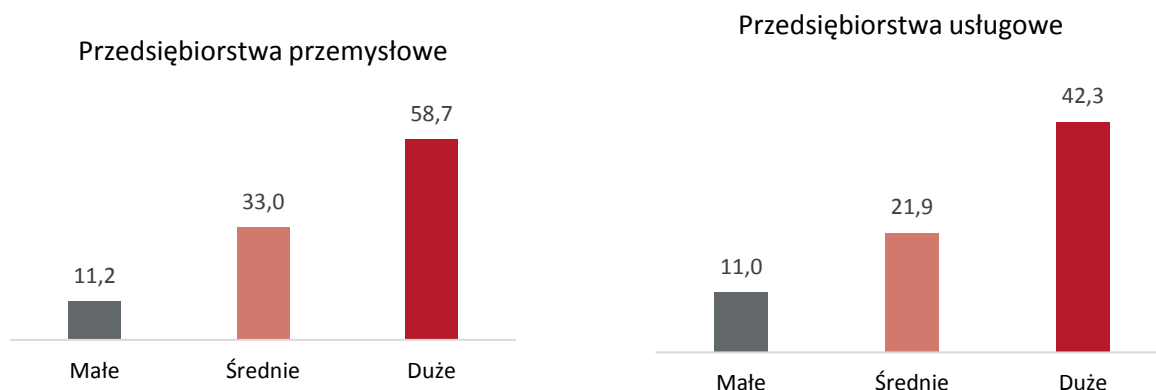
W latach 2014-2016 udział innowacyjnych małych przedsiębiorstw w przemyśle i w usługach wyniósł odpowiednio 11,2% i 11%. Średnich innowacyjnych przedsiębiorstw przemysłowych jest 33,0%, a usługowych 21,9%. Podobnie jak w poprzedniej edycji badania, **duże firmy cechują się najwyższym**

²⁸ Wyjątek stanowił 2015 r., kiedy to nastąpił spadek nakładów na jeden podmiot. Było to wynikiem znacznego przyrostu liczby firm prowadzących działalność B+R.

²⁹ W porównaniu z 2015 rokiem wzrósł udział mikro, małych i średnich przedsiębiorstw w nakładach na B+R sektora przedsiębiorstw, a spadł dużych firm.

odsetkiem innowacyjnych przedsiębiorstw, zarówno wśród przedsiębiorstw przemysłowych – 58,7%, jak i usługowych – 42,3%.

Wykres 3.3. Innowacyjne przedsiębiorstwa w sektorze przedsiębiorstw przemysłowych i usługowych w latach 2014-2016 (w %)

Źródło: *Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w latach 2014-2016*, GUS, 2018.

Największy udział innowacyjnych firm w przemyśle jest notowany w działach: *Górnictwo ropy naftowej i gazu ziemnego* – 66,7%, *Produkcja podstawowych substancji farmaceutycznych oraz leków i pozostałych wyrobów* – 45%, *Produkcja komputerów, wyrobów elektronicznych i optycznych* – 43,3% oraz *Górnictwo i wydobywanie węgla kamiennego i brunatnego* – 41,7%. W sektorze usług największy odsetek innowacyjnych firm występuję w działach: *Ubezpieczenia, reasekuracja i fundusze emerytalne* – 69,0%, *Badania naukowe i prace rozwojowe* – 50,6%, *Finansowa działalność usługowa z wyłączeniem ubezpieczeń i funduszy emerytalnych* – 25,7%.

Wyniki pokazują, że **przedsiębiorstwa przemysłowe częściej wprowadzają innowacyjne procesy (15,2%) niż innowacyjne produkty (12,4%)**. Jednocześnie jedynie 6,3% innowacyjnych firm przemysłowych wdraża innowacje produktowe na skalę rynku.

Przedsiębiorstwa z sektora usług wykazują się mniejszą innowacyjnością. Tylko 10,4% firm usługowych wprowadziło innowacje procesowe i tylko 6,9% produktowe. **Innowacje produktowe nowe dla rynku wprowadziło jedynie 3,1% firm usługowych.**

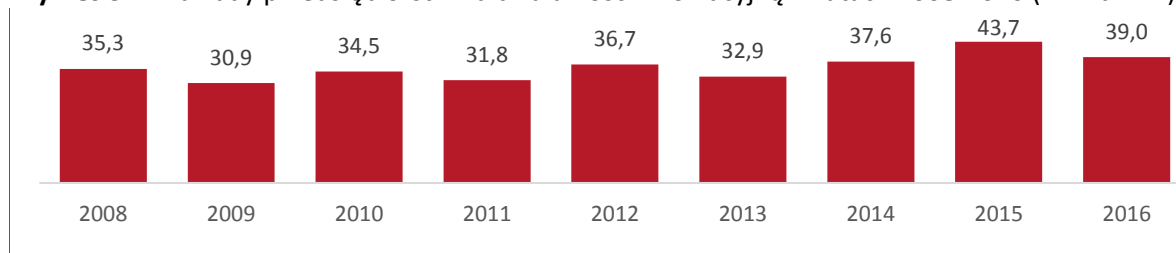
W zakresie innowacji organizacyjnych i innowacji marketingowych lepiej wypadają przedsiębiorstwa z sektora przemysłowego, z których wdraża je odpowiednio 9,5% i 9,2%. Dla porównania, innowacje organizacyjne wprowadziło 7,6% przedsiębiorstw usługowych, a innowacje marketingowe – 7,2% takich firm. Zarówno w przypadku innowacji organizacyjnych, jak i marketingowych, w porównaniu z poprzednim badaniem, wyniki poprawiły się o kilka punktów procentowych.

Nakłady na działalność innowacyjną

W 2016 r. przedsiębiorstwa w Polsce przeznaczały ponad 39 mld PLN na działalność innowacyjną, tj. o 11% mniej niż w 2015 r. Aż 73% (28,3 mld PLN) stanowią nakłady przedsiębiorstw przemysłowych, pozostałą część – przedsiębiorstw usługowych (10,7 mld PLN).

	Nakłady na działalność innowacyjną przedsiębiorstw przemysłowych (mld PLN)	Nakłady na działalność innowacyjną przedsiębiorstw sektora usług (mld PLN)
2015	31,09	12,64
2016	28,30	10,71

Wykres 3.4. Nakłady przedsiębiorstw na działalność innowacyjną w latach 2008-2016 (w mld PLN)

Źródło: <http://strateg.stat.gov.pl/Home/Strateg>

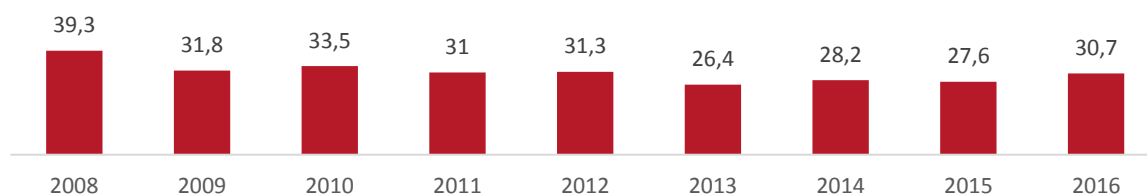
Firmy z sektora przemysłowego zanotowały 9% spadek nakładów (o 2,79 mld zł). Z kolei firmy z sektora usługowego zmniejszyły nakłady na ten cel o 15% (1,9 mld zł).

Współpraca

Badanie innowacyjności przedsiębiorstw za lata 2014-2016 wskazuje, że wśród przedsiębiorstw aktywnych innowacyjnie współpracę³⁰ z innymi podmiotami podjęło 30,7% firm i jest to wynik lepszy o 3,1 p.p. w porównaniu z poprzednią edycją badania.

Przedsiębiorstwa przemysłowe wykazują większą aktywność w zakresie współpracy z innymi podmiotami w obszarze działalności innowacyjnej – 32,8% (poprzednio 29,1%) w porównaniu z przedsiębiorstwami z sektora usług – 26,9% (poprzednio 24,45%).

Wykres 3.5. Udział przedsiębiorstw, które współpracowały w zakresie działalności innowacyjnej w ogóle przedsiębiorstw aktywnych innowacyjnie w latach 2008-2016 (w %)

Źródło: <http://strateg.stat.gov.pl/Home/Strateg>

³⁰ Współpraca z innymi podmiotami w obszarze działalności innowacyjnej oznacza aktywny udział we wspólnych projektach z innymi przedsiębiorstwami lub instytucjami niekomercyjnymi. Współpraca taka może mieć charakter perspektywiczny i długofalowy i nie musi pociągać za sobą bezpośrednich, wymiernych korzyści ekonomicznych dla uczestniczących w niej partnerów.

Dla porównania, wśród ogółu przedsiębiorstw przemysłowych, w latach 2014-2016 współpracowało 6,7% (w poprzedniej edycji 5,5%), a wśród przedsiębiorstw usługowych – 3,9% (poprzednio wynik to 2,6%).

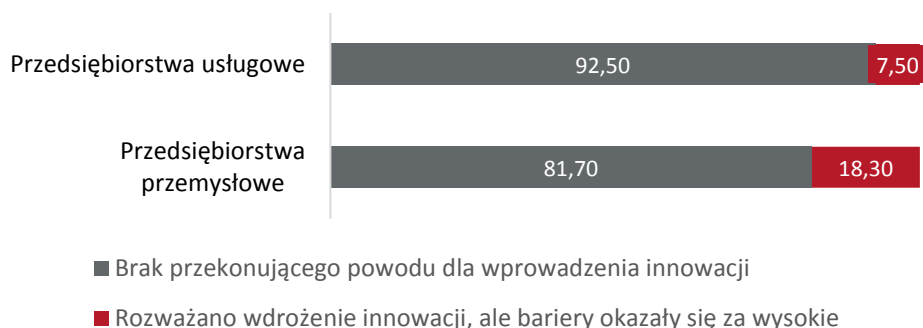
Odsetek firm podejmujących współpracę z innymi podmiotami w zakresie działalności innowacyjnej wzrasta wraz z wielkością firmy: wśród przedsiębiorstw przemysłowych fakt współpracy potwierdziło 25,6% małych aktywnych innowacyjnie firm (poprzednio 17,9%), średnich – 33,7% (poprzednio 32,7%) i dużych – 50,8% (w poprzedniej edycji badania 50,5%). Z kolei wśród przedsiębiorstw usługowych współpracę deklarowało 21,9% małych (było 19,2%), 34,4% średnich (było 29,3%) i 44,7% dużych firm (wynik na tym samym poziomie, co w poprzedniej edycji). Warto też zauważyć, że w badaniu za lata 2014-2016 wzrósł mocno odsetek małych firm przemysłowych i średnich usługowych, które są aktywne innowacyjnie i które współpracują.

Przyczyny i bariery niewprowadzania innowacji

W Polsce bardzo duży odsetek firm to podmioty nieaktywne innowacyjnie. Wśród przedsiębiorstw przemysłowych było około 80% firm, które nawet nie próbowały podjąć działalności innowacyjnej. Wśród firm usługowych było ich jeszcze więcej – 85%.

Ważne jest, aby poznać przyczyny braku tej aktywności. Większość firm przemysłowych (92%) jak i usługowych (82%) nie była przekonana do wprowadzania innowacji. Około 18% firm przemysłowych i ponad 7% usługowych rozważyło wdrożenie innowacji, ale bariery okazały się zbyt wysokie.

Wykres 3.6. Przedsiębiorstwa, które nie wdrożyły innowacji – według powodów – w % przedsiębiorstw nieaktywnych innowacyjnie w latach 2014-2016

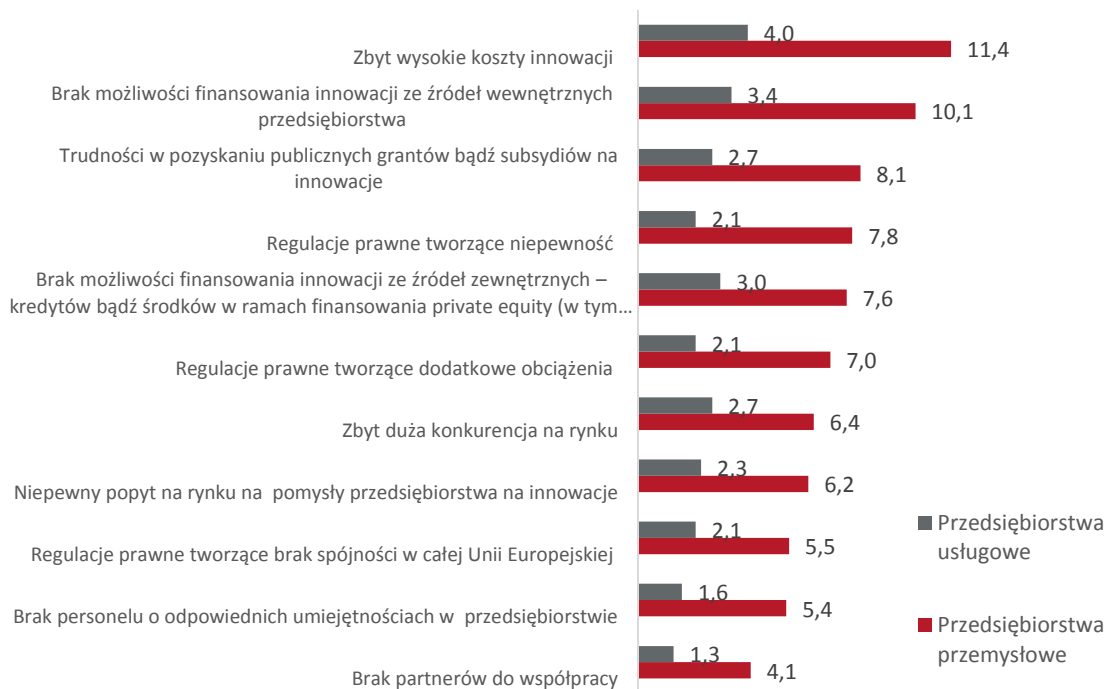

Źródło: *Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w latach 2014-2016*, GUS, 2018.

Główne przyczyny niewprowadzania innowacji:

Wykres 3.7. Wysokie bariery innowacyjności w opinii przedsiębiorstw nieaktywnych innowacyjnie w latach 2014-2016 (% wskazań)

Źródło: *Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w latach 2014-2016*, GUS, 2018.

Kluczowe bariery wprowadzania innowacji związane są przede wszystkim z wysokimi kosztami innowacji oraz aspektami finansowania/pozyskiwania środków na tę działalność. Dla przedsiębiorstw przemysłowych nieaktywnych innowacyjnie największe bariery to zbyt wysokie koszty innowacji – 11,4%, brak możliwości finansowania innowacji ze źródeł wewnętrznych przedsiębiorstwa – 10,1% i trudności w pozyskaniu publicznych grantów bądź subsydiów na innowacje – 8,1%. W przypadku przedsiębiorstw usługowych kolejność pierwszych dwóch barier jest taka sama, natomiast jako trzecią

najczęściej wymieniano brak możliwości finansowania innowacji ze źródeł zewnętrznych – kredytów bądź środków w ramach finansowania private equity (w tym venture capital).

Innowacje w logistyce

Działalność innowacyjną może prowadzić każde przedsiębiorstwo. Statystyką obejmowane są głównie rodzaje innowacji produktowe, procesowe, marketingowe i organizacyjne. Badanie w latach 2014-2016 wprowadza nowy moduł i dostarcza wiedzy o innowacjach wdrażanych w logistyce. Przykładowe innowacje wdrażane w logistyce obejmują: systemy zarządzania zapasami, cyfrowe zarządzanie łańcuchem dostaw, zamówienia elektroniczne, jednoznaczna i automatyczna identyfikacja produktów w całym łańcuchu dostaw, logistyka zwrotna, nowe modele dostaw, w tym z wykorzystaniem środków transportu zasilanych alternatywnie bądź też logistyką multimedialną, wysyłka towarów udoskonalona dzięki przeprojektowaniu.

Innowacje w logistyce są domeną przedsiębiorstw dużych, wdraża je 19,4% podmiotów działających w przemyśle i 12,2% w usługach. W przedsiębiorstwach średnich odsetek wprowadzających tego typu innowacje jest zdecydowanie niższy i wynosi: w przemyśle – 6,8% i w usługach – 6,7%. W małych firmach tylko nieliczne firmy wprowadzają innowacyjne rozwiązania w logistyce – 2,7% przedsiębiorstw przemysłowych i 3,4% usługowych.

W latach 2014-2016 wprowadzane innowacje z zakresu logistyki dotyczyły przede wszystkim zamówień elektronicznych, systemu zarządzania zapasami i jednoznacznej automatycznej identyfikacji produktów w całym łańcuchu dostaw. Najmniej przedsiębiorstw wprowadziło innowacje dotyczące nowych modeli dostaw.

Główne powody, dla których przedsiębiorstwa, zarówno przemysłowe jak i usługowe, wprowadzają innowacje w logistyce, to poprawa wyników przedsiębiorstwa (odpowiednio: 45,5%; 51,3%) i zapewnienie nowych możliwości rynkowych (44,4%; 56,7%). W przemyśle najniżej ocenioną przyczyną wprowadzenia innowacji w logistyce było reagowanie na obowiązujące lub mające wejść w życie przepisy (18,2%). W usługach natomiast – pozostałe powody wprowadzenia innowacji w logistyce (jak reagowanie na presję rynkową, reagowanie na presję kosztową czy reagowanie na obowiązujące lub mające wejść w życie przepisy) rozkładały się równomiernie (po ok. 30%).

W latach 2014-2016 odsetek innowacyjnych firm, zarówno w sektorze przedsiębiorstw przemysłowych, jak i w sektorze firm usługowych, w porównaniu z wynikami z poprzedniej edycji badania (2013-2015) wzrósł do 18,7% w przemyśle i do 13,6% w usługach. Inaczej wygląda sytuacja z nakładami – tu obserwujemy spadek wielkości, choć może to wynikać z cyklicznego procesu gospodarowania przedsiębiorstw (większe nakłady w roku 2015 r. mogą wpływać na zmniejszenie nakładów w 2016 r.). Mimo niższych nakładów na działalność innowacyjną obserwujemy wzrost firm podejmujących współpracę z innymi podmiotami w zakresie działalności innowacyjnej.

Rozdział 4. Statystyczny obraz polskich mikroprzedsiębiorstw

Znaczenie mikroprzedsiębiorstw w gospodarce

Polska gospodarka, podobnie jak większość gospodarek, jest zdominowana przez mikroprzedsiębiorstwa³¹. Ich udział w strukturze wszystkich przedsiębiorstw wynosi aż 96%.

Mikroprzedsiębiorstwa mają największy, spośród wszystkich grup przedsiębiorstw, udział w tworzeniu PKB – 30,5% (dane za 2015 r.), a przyjmując wartość PKB generowaną przez sektor przedsiębiorstw jako 100% – 41,2%.

Podobnie wysoki udział charakteryzuje polskie mikrofirmy, gdy pod uwagę weźmiemy liczbę pracujących w poszczególnych klasach wielkości przedsiębiorstw. Podmioty mikro odpowiadają za 39% miejsc pracy w całym sektorze (liczba pracujących w takich firmach wynosi ok. 3,7 mln osób). Większość mikroprzedsiębiorstw to firmy jednoosobowe, a przeciętna liczba zatrudnionych w tej grupie podmiotów to ok. 1,4 mln osób.

Liczba i struktura mikroprzedsiębiorstw w Polsce

Analiza danych dotyczących liczby polskich mikroprzedsiębiorstw w latach 2008-2016 pokazuje rosnący trend w tym obszarze. Po zauważalnym spadku r/r liczebności tej grupy firm w 2009 r., w kolejnych latach nastąpił wzrost ich liczby i w roku 2016 była ona wyższa o ponad 8% w porównaniu z rokiem 2008. Największe procentowo wzrosty liczby mikrofirm miały miejsce w latach 2014-2016 (o 4,2% r/r w latach 2014 i 2015, o 5,4% r/r w roku 2016) (Wykres 1, Tabela 1).

Wykres 4.1. Liczba mikroprzedsiębiorstw w Polsce w latach 2008-2016 (w tys.)

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji GUS *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych* (lata 2008-2016).

Tabela 4.1. Liczba mikroprzedsiębiorstw w Polsce w latach 2008-2016 (w tys.)

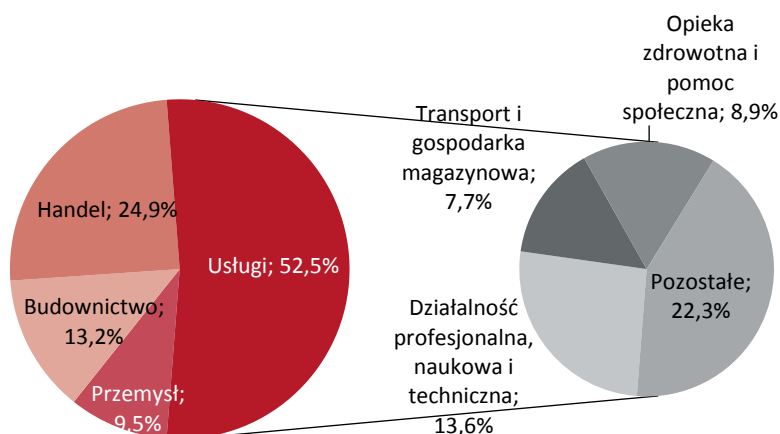
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Liczba mikroprzedsiębiorstw	1 787,9	1 604,4	1 655,1	1 710,6	1 719,2	1 693,8	1 764,6	1 838,4	1 937,3
W tym firmy osób fizycznych	1 701,1	1 514,3	1 567,3	1 612,9	1 612,9	1 585,1	1 644,7	1 691,1	1 754,7

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji GUS *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych* (lata 2008-2016).

³¹ Podmioty zatrudniające od 0 do maksymalnie 9 osób (bez względu na ich formę prawną).

Największa liczba mikroprzedsiębiorstw działa w usługach (52,5%) i handlu (24,9%). Prawie co ósma firma prowadzi działalność w budownictwie (13,2%), a co dziesiąta w przemyśle (9,5%) (Wykres 4.2). Struktura branżowa mikroprzedsiębiorstw nie zmieniła się istotnie na przestrzeni ostatnich lat.

Wykres 4.2. Struktura branżowa mikroprzedsiębiorstw w Polsce w 2016 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2016 r.*, GUS, 2017.

W roku 2016 ponad trzy czwarte populacji mikroprzedsiębiorstw działało na polskim rynku pięć lat lub dłużej (69,8% – 1,35 mln firm), zaś ponad jedna piąta – od dwóch do czterech lat (21,0% – 406 tys. firm). Prawie co jedenasta mikrofirma to podmiot młody, funkcjonujący na rynku nie dłużej niż rok (9,2% – 178 tys. firm). Na przestrzeni lat 2009-2016 zauważyć można wzrostowy trend udziału w strukturze mikroprzedsiębiorstw podmiotów najstarszych³². W krótkim okresie (porównanie roku 2016 z 2015) w strukturze najmniejszych firm spadł udział podmiotów młodszych (działających na rynku do czterech lat), a wzrósł najstarszych (funkcjonujących 5 lat lub dłużej)³³ (Tabela 4.2).

Tabela 4.2. Struktura mikroprzedsiębiorstw według lat prowadzenia działalności (w %)

Liczba lat	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
1 rok i mniej	11,6%	13,4%	13,1%	10,6%	11,2%	10,7%	11,6%	9,5%	9,2%
2-4 lata	18,4%	26,4%	25,9%	25,8%	24,9%	24,5%	28,0%	22,8%	21,0%
5 lat i więcej	70,0%	60,2%	61,0%	63,6%	63,9%	64,8%	60,4%	67,7%	69,8%
Ogółem	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji GUS *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych* (lata 2008-2016).

Najpopularniejszą formą ewidencji księgowej stosowaną przez mikroprzedsiębiorstwa jest prowadzenie podatkowej księgi przychodów i rozchodów (68,2% – 1,3 mln firm). Blisko co szósta

³² Choć w 2016 r. był on o 0,2 p.p. niższy niż w roku 2008.

³³ Udział firm funkcjonujących na rynku 5 lat lub dłużej w strukturze mikroprzedsiębiorstw wahał się w latach 2008-2016. W 2016 r., mimo wzrostu r/r, był on niższy niż w 2008 r.

mikrofirma prowadzi ewidencję przychodów (18,1% – 350 tys. firm), co dziesiąta – księgę rachunkową (9,4% – 182 tys. firm), a tylko 4,3% – kartę podatkową (83 tys. firm). Na przestrzeni lat 2008-2016 wzrosła liczba firm korzystających z podatkowej księgi przychodów i rozchodów oraz księgi rachunkowej, spadła natomiast prowadzących ewidencję przychodów i kartę podatkową (Tabela 4.3).

Tabela 4.3. Struktura mikroprzedsiębiorstw według form ewidencji księgowej w 2016 roku

Mikroprzedsiębiorstwa prowadzące:	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
- księgę rachunkową	6,0%	6,8%	6,1%	6,6%	7,1%	7,4%	7,7%	9,0%	9,4%
- podatkową księgę przychodów i rozchodów	64,5%	66,5%	66,9%	67,5%	68,3%	69,4%	69,8%	68,5%	68,2%
- ewidencję przychodów	23,5%	21,3%	21,2%	20,9%	19,6%	18,7%	18,5%	18,1%	18,1%
- kartę podatkową	6,0%	5,4%	5,8%	5,1%	4,9%	4,6%	4,1%	4,4%	4,3%
Ogółem	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100%

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji GUS *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych* (lata 2008-2016).

Sytuacja gospodarcza i finansowa mikroprzedsiębiorstw w 2016 roku

W latach 2008-2016 odnotowano wzrostowy trend wartości produkcji w przedsiębiorstwach niefinansowych ogółem (o 29,6%, gdy porównamy rok 2016 z 2008). Jednak w przypadku mikroprzedsiębiorstw w tym okresie obserwujemy spadek wartości produkcji (o 4,8%) mimo wzrostu ich liczby (o 8,4%). Miał na to wpływ istotny spadek wartości produkcji przedsiębiorstw w roku 2009. W kolejnych latach wartość produkcji mikroprzedsiębiorstw rośnie. W krótkim okresie (porównanie 2016 r. z 2015 r.) wartość produkcji mikrofirm ogółem wzrosła o 6,0%, przy czym nieznacznie spadła wartość produkcji mikroprzedsiębiorstw osób fizycznych (o 0,7%), a istotnie wzrosła mikrofirm osób prawnych (o 18,5%³⁴) (Tabela 4.4).

Tabela 4.4. Wartość produkcji w mln PLN w latach 2008-2016

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Ogółem przedsiębiorstwa niefinansowe	2 412 917	2 298 750	2 454 793	2 708 963	2 749 045	2 801 693	2 890 325	3 075 326	3 127 445
Mikroprzedsiębiorstwa ogółem, z czego:	987 104	691 175	703 093	753 962	749 202	774 467	797 693	886 571	940 207
- mikroprzedsiębiorstwa osób prawnych	397 916	226 456	242 766	238 757	234 220	270 391	270 957	311 107	368 739
- mikroprzedsiębiorstwa osób fizycznych	589 188	464 718	460 327	515 205	514 982	504 076	526 736	575 464	571 468

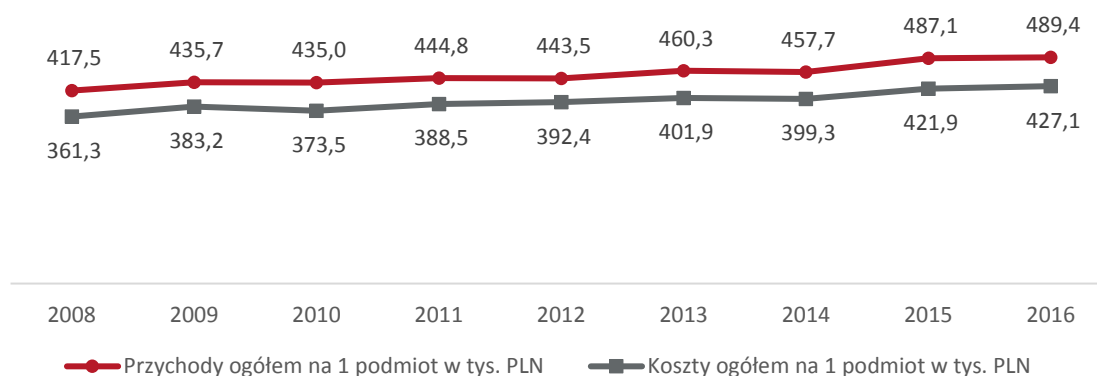
Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji GUS *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych* (lata 2008-2016).

Lata 2008-2016 pokazują także systematyczny wzrost przychodów i kosztów mikroprzedsiębiorstw. Zarówno przychody, jak i koszty przypadające na jedno przedsiębiorstwo, rosły w analizowanym okresie w podobnym tempie – w roku 2016 w porównaniu z rokiem 2008 przychody były wyższe

³⁴ Jest to spowodowane istotnym, bo aż 24% wzrostem liczby mikroprzedsiębiorstw osób prawnych w roku 2016 w porównaniu z poprzednim rokiem).

o 17%, a koszty o 18%. W roku 2016, w porównaniu z poprzednim, wzrost kosztów na jedno przedsiębiorstwo był nieznacznie wyższy niż przychodów (koszty – 1,2% r/r, przychody – 0,6% r/r). Wskaźnik poziomu kosztów, czyli procentowa relacja kosztów ogółem do przychodów ogółem, w analizowanym okresie nie ulegał większym wahaniom (w roku 2008 i 2016 wynosił około 87%).

Wykres 4.3. Przychody i koszty ogółem przypadające na jedno mikroprzedsiębiorstwo w latach 2008-2016 (w tys. PLN)

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji GUS *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych* (lata 2008-2016).

W latach 2008-2016 odnotowano także wzrost wartości dodanej wytworzonej przez mikroprzedsiębiorstwa (wzrosła ona z 221 166 mln PLN do 291 015 mln PLN – o 32%). Przy czym w latach 2009-2012 wystąpił nieznaczny spadek tej wartości, a w latach kolejnych nastąpił jej wzrost (w roku 2016 – o 8,5% r/r).

Na przestrzeni lat 2008-2016 odnotowano natomiast spadek rentowności sektora przedsiębiorstw niefinansowych³⁵. Przy czym na tle całej populacji przedsiębiorstw najwyższą rentownością charakteryzują się mikroprzedsiębiorstwa osób fizycznych. W analizowanym okresie wartość wskaźnika rentowności obrotu brutto tej grupy firm ulegała wahaniom, ale w roku 2016 była na poziomie zbliżonym do roku 2008. W przypadku całej populacji przedsiębiorstw w roku 2016 wskaźnik ten był niższy o 1,6 p.p. niż w roku 2008, a w przypadku podmiotów mikro osób prawnych – spadł aż o 5,1 p.p. (Tabela 4.5).

³⁵ Mierzonej wskaźnikiem rentowności obrotu brutto – procentową relacją wyniku finansowego brutto do przychodów ogółem.

Tabela 4.5. Wskaźniki rentowności obrotu brutto w mikroprzedsiębiorstwach na tle wybranych przedsiębiorstw w latach 2008-2016 (w %)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Ogółem przedsiębiorstwa niefinansowe	8,2%	8,3%	8,8%	8,1%	5,9%	6,4%	6,5%	6,3%	6,6%
Mikroprzedsiębiorstwa ogółem	15,6%	15,1%	16,8%	15,0%	11,5%	12,7%	12,8%	13,4%	12,7%
Mikroprzedsiębiorstwa osób prawnych	8,2%	11,6%	14,5%	9,7%	2,6%	6,7%	4,1%	4,3%	3,1%
Mikroprzedsiębiorstwa osób fizycznych	18,9%	16,8%	18,1%	17,5%	15,6%	16,0%	17,4%	18,5%	19,0%
Duże przedsiębiorstwa	5,4%	6,2%	6,2%	6,6%	4,3%	4,6%	4,2%	3,0%	4,6%

Źródło: *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych*, GUS, opracowania z lat 2008–2016.

Kolejna kwestia to nakłady inwestycyjne³⁶. W roku 2016 dla przedsiębiorstw ogółem i mikroprzedsiębiorstw odnotowano ich spadek w porównaniu z poprzednim rokiem (o odpowiednio 10,6% r/r i 3,4% r/r). W przypadku mikroprzedsiębiorstw osób prawnych wyniósł on aż 15,6% r/r., fizycznych zaś – 5,2% r/r. Nakłady inwestycyjne na jedno przedsiębiorstwo w mikroprzedsiębiorstwach ogółem stanowiły przeciętnie 10,4% wytworzonej wartości dodanej (udział ten był wyższy w przypadku mikrofirm osób prawnych – 14,8%, niższy zaś w przypadku tych prowadzonych przez osoby fizyczne – 7,5%). Mikrofirmy osób fizycznych charakteryzował też wyższy niż ogółu przedsiębiorstw udział nakładów na zakup używanych środków trwałych w nakładach ogółem (w 2016 r. wynosił on 19% w porównaniu z 13% dla ogółu firm) (Tabela 4.6).

³⁶ Prezentowane wartości obejmują nakłady inwestycyjne oraz wydatki na zakup używanych środków trwałych.

Tabela 4.6. Nakłady inwestycyjne na jedno przedsiębiorstwo (w tys. PLN) i udział nakładów w wartości dodanej (w %) w latach 2008-2016

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Ogółem przedsiębiorstwa niefinansowe <i>jako procent wartości dodanej</i>	86,2 19,5%	85,9 17,9%	82,2 17,1%	90,4 18,7%	86,3 18,0%	91,6 18,2%	99,5 19,7%	104,8 20,0%	93,7 18,2%
Mikroprzedsiębiorstwa ogółem <i>jako procent wartości dodanej</i>	11,4 9,2%	13,6 10,0%	15,0 11,6%	16,5 13,2%	14,2 11,5%	15,6 11,9%	17,0 12,6%	16,2 11,1%	15,6 10,4%
Mikroprzedsiębiorstwa osób prawnych <i>jako procent wartości dodanej</i>	744,7 41,3%	114,3 12,8%	150,6 17,5%	150,6 20,8%	101,7 16,2%	143,2 20,0%	150,9 21,5%	111,5 16,9%	94,1 14,8%
Mikroprzedsiębiorstwa osób fizycznych <i>jako procent wartości dodanej</i>	6,8 131,3%	7,6 8,4%	7,4 8,4%	8,4 9,4%	8,4 9,4%	6,9 7,5%	7,2 7,7%	7,9 7,8%	7,5 7,5%
Udział nakładów na zakup używanych środków trwałych w % w nakładach ogółem (mikroprzedsiębiorstwa osób fizycznych)	10,7%	15,6%	17,6%	17,1%	16,0%	16,5%	15,8%	15,9%	19,1%

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji GUS *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych* (lata 2008-2016).

Mikroprzedsiębiorstwa a rynek pracy

W mikroprzedsiębiorstwach w roku 2016 pracowało blisko 3,9 mln osób, w tym 1,4 mln zatrudnionych. W porównaniu z poprzedniego roku liczba pracujących w tej grupie podmiotów wzrosła o ponad 5% (o 194,4 tys. osób), a zatrudnionych o blisko 4% (o 49,1 tys. osób). W porównaniu z 2008 r. liczba pracujących w roku 2016 była wyższa o blisko 4%, a zatrudnionych – niższa o prawie 2%. Tylko niewiele ponad jedna trzecia pracujących w mikrofirmach to pracownicy najemni (35,6% w 2016 r.). Większość pracujących to właściciele, współwłaściciele i pomagający członkowie rodzin (Tabela 4.7). Udział osób pracujących w mikroprzedsiębiorstwach wśród wszystkich pracujących w sektorze przedsiębiorstw wynosił w 2016 r. 39,8%. Obniżył się poziom bezrobocia rejestrowanego, wzrosła liczba ofert pracy w urzędach pracy, wzrósł wskaźnik zatrudnienia³⁷.

Mikroprzedsiębiorstwa w 2016 r. były miejscem pracy dla przeciętnie dwóch pracujących oraz dla niespełna jednego zatrudnionego (0,7). Jednocześnie im młodsze jest przedsiębiorstwo, tym mniej osób w nim pracuje, a w najkrócej działających podmiotach zatrudnienie jest marginalne. Dopiero

³⁷ Stopa bezrobocia rejestrowanego wynosiła pod koniec 2016 r. 8,3% i była niższa o 1,4 p.p. niż rok wcześniej, Liczba ofert pracy, które wpłynęły do urzędów pracy w roku 2016 była o 16,9% wyższa niż w 2015 r. Wskaźnik zatrudnienia osób w wieku produkcyjnym (15-64 lata) w IV kw. 2016 r. wyniósł 65,1% - wzrost o 1,4 p.p. w stosunku do IV kw. 2015 r. Dane za publikacją *Rynek pracy w Polsce w 2016 r.*, Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, 2017.

w starszych firmach, działających na rynku powyżej 5 lat, liczba pracujących w przeliczeniu na jedno mikroprzedsiębiorstwo przekracza 2 osoby (Tabela 4.8).

Tabela 4.7. Liczba pracujących, właścicieli i zatrudnionych w mikroprzedsiębiorstwach (w tys. osób i w %) w latach 2008-2016

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Liczba pracujących	3 727,2	3 464,2	3 399,1	3 508,6	3 459,5	3 371,5	3 495,1	3 667,6	3 862,0
Liczba zatrudnionych	1 398,1	1 361,0	1 282,2	1 303,0	1 269,8	1 203,7	1 246,4	1 325,3	1 374,5
- odsetek pracujących (bez zatrud.)	62,5%	60,7%	62,3%	62,9%	63,3%	64,3%	64,3%	63,9%	64,6%
- odsetek zatrudnionych	37,5%	39,3%	37,7%	37,1%	36,7%	35,7%	35,7%	36,1%	35,6%

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji GUS *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych* (lata 2008- 2016).

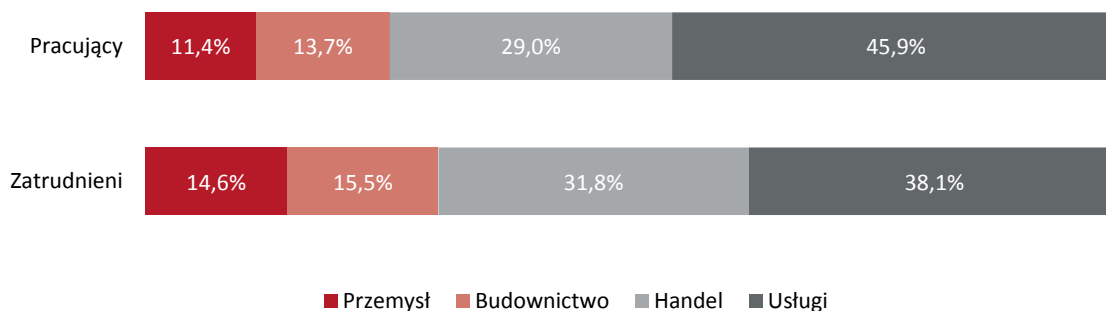
Tabela 4.8. Pracujący i zatrudnieni na jedno mikroprzedsiębiorstwo w 2016 roku

Lata prowadzenia działalności	Pracujący	Zatrudnieni
1 i mniej	1,52	0,17
2	1,56	0,32
3	1,68	0,42
4 lub 5	1,72	0,47
powyżej 5	2,19	0,90
Ogółem	1,99	0,71

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2016 r.*, GUS, 2017.

Gdy analizie poddamy branże działalności mikroprzedsiębiorstw, to zarówno pracujący, jak i zatrudnieni przeważają w usługach i handlu (Wykres 4.4). Na przestrzeni ostatnich lat struktura ta nie uległa większym zmianom. Branże o największym nasyceniu pod względem pracujących i zatrudnionych to: *Zakwaterowanie i gastronomia* (2,8 pracujących i 1,1 zatrudnionych na jeden podmiot) oraz *Przemysł* (2,4 pracujących i 1,1 zatrudnionych). Z kolei branże, gdzie udział zatrudnionych na przedsiębiorstwo jest znikomy to: *Edukacja, Opieka zdrowotna i pomoc społeczna* oraz *Kultura, rozrywka i rekreacja*.

Wykres 4.4. Struktura pracujących i zatrudnionych w mikrofirmach w 2016 r. wg branż (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2016 r.*, GUS, 2017.

Samozatrudnieni

Zmieniające się warunki rynkowe sprawiają, że coraz większe znaczenie mają elastyczne formy pracy i działalności gospodarczej. Jedną z nich jest samozatrudnienie. Samo pojęcie samozatrudnienia nie jest jednoznaczne – w różnych krajach stosuje się odmienne definicje tego zjawiska. Na potrzeby niniejszego raportu przyjęliśmy następującą definicję samozatrudnienia:

„... samozatrudnienie jest formą pracy realizowaną jednoosobowo na własny rachunek, jako samodzielna, pozarolnicza działalność gospodarcza w ramach jednoosobowego przedsiębiorstwa lub jako samodzielnie realizowana umowa cywilnoprawna (np. umowa o dzieło) lub też w przypadku zadań o szerszym zakresie – z pomocą współpracowników, przy czym bezpośredni, osobisty i nadrzędny wkład pracy samozatrudniającego się jest niezbędny do pełnego wykonania tego zadania, a ewentualna współpraca z innymi osobami ma charakter doraźny, nieciągły.”³⁸

Według danych GUS³⁹ w III kwartale 2017 r. liczba pracujących ogółem (bez sekcji A – Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo) wynosiła 14,7 mln osób. Liczba pracujących na własny rachunek sięga 1,8 mln, przy czym 642 tys. z nich to pracodawcy, czyli osoby zatrudniające co najmniej jednego pracownika najemnego. Liczba osób pracujących na własny rachunek, które mogą zgodnie z przytoczoną wyżej definicją być uznane za samozatrudnionych wynosi więc blisko 1,2 mln.

Samozatrudnieni stanowią 8,0% pracujących ogółem. Większość z nich, bo ponad dwie trzecie, to mężczyźni (70%) i osoby pracujące w miastach (73%). W III kwartale 2017 r. w porównaniu z III kw. 2016 r. nastąpił niewielki wzrost liczby samozatrudnionych – o 13 tys. osób (1,1%).

Tabela 4.9. Liczba samozatrudnionych w III kwartale 2017 roku

	Pracujący ogółem (tys.)	Samozatrudnieni (tys.)	Udział samozatrudnionych w pracujących ogółem
Ogółem	14 790	1 190	8,0%
Kobiety	6 695	350	5,4%
Mężczyźni	8 095	830	10,3%
Miasta	9 780	871	8,9%
Wieś	5 011	320	6,4%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie publikacji *Aktywność ekonomiczna ludności Polski. III kwartał 2017 r.*, GUS, 2018.

Firmy osób samozatrudnionych najczęściej działają w sekcjach: *Budownictwo (14,9%), Handel i naprawa pojazdów samochodowych (10,5%), oraz Transport i gospodarka magazynowa (9,8%).*

Wynagrodzenia w mikroprzedsiębiorstwach

Przeciętne wynagrodzenie w mikroprzedsiębiorstwach wynosiło w 2016 r. 2 616 PLN, co stanowiło 62,6% przeciętnego wynagrodzenia w przedsiębiorstwach ogółem. W latach 2008-2016 obserwujemy systematyczny wzrost wynagrodzeń w mikroprzedsiębiorstwach, przy czym dynamika zmian jest większa niż w przypadku ogółu przedsiębiorstw. W roku 2016 w porównaniu z 2008 r. przeciętne wynagrodzenie w mikrofirmach wzrosło o 52%, podczas gdy w przypadku ogółu przedsiębiorstw – o 39% (Tabela 4.10).

³⁸ B. Lasocki, M. Skrzek-Lubasińska *Samozatrudnienie w Polsce – problemy definicyjne, dostępność danych i ich interpretacja w Wiadomości statystyczne nr 7, Lipiec 2016, GUS, 2016.*

³⁹ Na podstawie publikacji *Aktywność ekonomiczna ludności Polski. III kwartał 2017 r.*, GUS, 2018.

W 2016 r. najwyższe zarobki odnotowano w mikroprzedsiębiorstwach z sekcji *Informacja i komunikacja* (4 043 PLN), oraz *Obsługa rynku nieruchomości* (3 348 PLN), najniższe zaś w firmach działających w branży *Zakwaterowanie i gastronomia* (2 164 PLN), *Pozostała działalność usługowa* (2 176 PLN) oraz *Transport i gospodarka magazynowa* (2 301 PLN).

Tabela 4.10. Wysokość średnich miesięcznych wynagrodzeń w mikroprzedsiębiorstwach

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Ogółem przedsiębiorstwa niefinansowe	3 000	3 139	3 300	3 481	3 628	3 761	3 899	4 017	4 182
Mikroprzedsiębiorstwa ogółem, z tego:	1 726	1 879	2 006	2 059	2 172	2 210	2 315	2 437	2 616
- mikroprzedsiębiorstwa osób prawnych	3 050	3 042	3 402	3 368	3 344	3 276	3 425	3 480	3 696
- mikroprzedsiębiorstwa osób fizycznych	1 422	1 585	1 642	1 735	1 831	1 891	1 965	2 060	2 179
Średnie wynagrodzenie w mikroprzedsiębiorstwie ogółem jako % średniego wynagrodzenia w przedsiębiorstwach (%)	57,5%	59,9%	60,8%	59,1%	59,9%	58,8%	59,4%	60,7%	62,6%
Średnie wynagrodzenie w mikrofirmie osoby fizycznej jako % średniego wynagrodzenia w przedsiębiorstwach (%)	47,4%	50,5%	49,8%	49,8%	50,5%	50,3%	50,4%	51,3%	52,1%
Średnie wynagrodzenie w mikrofirmie osoby fizycznej jako % wynagrodzenia minimalnego	126,3%	124,2%	124,7%	125,2%	122,1%	118,2%	117,0%	117,7%	117,8%
Minimalne wynagrodzenie za pracę	1 126	1 276	1 317	1 386	1 500	1 600	1 680	1 750	1 850

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji GUS *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych* (lata 2008- 2016) oraz danych ZUS (<http://www.zus.pl/wynagrodzenie-minimalne>).

Analiza danych dotyczących wynagrodzeń w mikrofirmach pokazuje ich duże zróżnicowanie między przedsiębiorstwami osób fizycznych i osób prawnych. Wynagrodzenia pracowników zatrudnionych przez osoby fizyczne są znacznie niższe niż w firmach należących do osób prawnych i w roku 2016 stanowiły 59% przeciętnego wynagrodzenia w mikroprzedsiębiorstwach osób prawnych. Na przestrzeni lat 2008-2016 nastąpiła jednak pozytywna zmiana w tym obszarze – zarobki w firmach osób fizycznych rosną szybciej niż w firmach osób prawnych (w roku 2008 średnie wynagrodzenie w mikrofirmie osoby fizycznej stanowiło 47% przeciętnego wynagrodzenia w mikroprzedsiębiorstwie osoby prawnej). W roku 2016 w porównaniu z 2015 r. wynagrodzenia w najmniejszych firmach wzrosły o 7%.

Jednak, gdy porównamy dynamikę zmian przeciętnego wynagrodzenia w mikrofirmach osób fizycznych do zmian minimalnego wynagrodzenia o pracę (lata 2008-2016), to można zauważyć, że wynagrodzenia w takich podmiotach rosną wolniej niż minimalne wynagrodzenie. W roku 2008 średnie wynagrodzenie pracownika zatrudnionego w firmie osoby fizycznej stanowiło 126% minimalnego wynagrodzenia za pracę, a w roku 2016 – relacja ta spadła do niecałych 118% (Tabela 4.11).

Tabela 4.11. Zmiany minimalnego wynagrodzenia oraz średnich wynagrodzeń w mikroprzedsiębiorstwach osób fizycznych w latach 2008-2016

Lata	Minimalne wynagrodzenie (obowiązuje od 1 stycznia każdego roku)			Średnie wynagrodzenie pracowników mikroprzedsiębiorstw osób fizycznych			Przeciętna liczba zatrudnionych w mikrofirmach osób fizycznych	
	w PLN	zmiana w PLN	zmiana w %	w PLN	zmiana w PLN	zmiana w %	w tys.	zmiana w %
2008	1 126	190	20,3%	1 422	-73	-4,9%	1 138	6,8%
2009	1 276	150	13,3%	1 585	163	11,5%	1 087	-4,5%
2010	1 317	41	3,2%	1 642	57	3,6%	1 017	-6,4%
2011	1 386	69	5,2%	1 735	93	5,7%	1 045	2,7%
2012	1 500	114	8,2%	1 831	96	5,5%	983	-5,9%
2013	1 600	100	6,7%	1 891	60	3,3%	926	-5,8%
2014	1 680	80	5,0%	1 965	74	3,9%	948	2,3%
2015	1 750	70	4,2%	2 060	95	4,8%	973	2,7%
2016	1 850	100	5,7%	2 179	119	5,8%	979	0,6%

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji GUS *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych* (lata 2008- 2016) oraz danych ZUS (<http://www.zus.pl/wynagrodzenie-minimalne>).

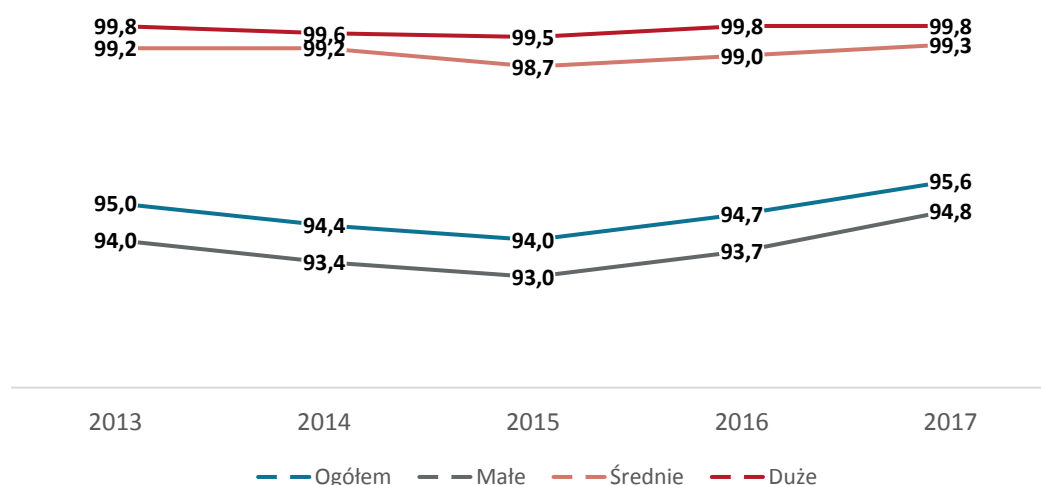
- Polskie mikroprzedsiębiorstwa charakteryzuje pozytywny trend rozwojowy: na przestrzeni ostatnich lat rośnie ich liczba, wartość produkcji, przychody, liczba pracujących i zatrudnionych.
- W latach 2016-2015 odnotowano istotny wzrost liczby aktywnych mikroprzedsiębiorstw (o 5,4% r/r).
- Zdecydowana większość z nich działa w Usługach i Handlu (77%), dlatego te sekcje są też najczęstszym miejscem pracy dla pracujących i zatrudnionych w mikrofirmach.
- W strukturze mikrofirm na przestrzeni lat 2009-2016 rośnie udział podmiotów najstarszych, działających na rynku 5 lub więcej lat (w 2009 r. było ich 60%, w 2015 r. – blisko 70%).
- Mikrofirmy charakteryzuje niższa przeżywalność niż pozostałe grupy wielkości przedsiębiorstw – pierwszy rok przeżywają średnio dwie trzecie z nich, ich sytuacja w kolejnych latach działalności jest trudniejsza niż pozostałych podmiotów. Dla porównania w przypadku firm funkcjonujących na rynku 5 lat (powstałych w 2012 r. i działających w 2016 r.) prawie wszystkie małe, średnie i wszystkie duże przedsiębiorstwa, które działały w roku 2016 przetrwały do roku 2017, podczas gdy w przypadku mikrofirm na rynku przetrwało 89% z nich.
- Mikroprzedsiębiorstwa osób fizycznych rozwijają się szybciej niż osób prawnych – biorąc pod uwagę wzrost nakładów inwestycyjnych przypadających na jedno przedsiębiorstwo (2016 vs 2008: fizyczne – wzrost o 9,9%, prawne – spadek o 87,4%), czy wskaźnik rentowności obrotu brutto (analogicznie wzrost o 0,1 p.p., spadek o 5,1 p.p.).
- Na przestrzeni ostatnich lat obserwujemy rosnący trend, jeżeli chodzi o liczbę pracujących i zatrudnionych w mikrofirmach. Dotyczy to także osób samozatrudnionych, których w II kw. 2017 roku było 1,2 mln i którzy stanowili 8,0% wszystkich pracujących w polskiej gospodarce.

Rozdział 5. Wykorzystanie ICT w polskich przedsiębiorstwach⁴⁰

Wyposażenie przedsiębiorstw w komputery⁴¹

W ostatnich latach odsetek polskich firm korzystających z komputerów utrzymuje się niezmiennie na wysokim poziomie, oscylując wokół 95%. W 2017 r. wyniósł 95,6%. Najwyższe wartości tego wskaźnika notowano wśród przedsiębiorstw dużych i średnich – niemal 100%, ale i wśród małych firm jego wartość nie spadała poniżej 93% (wykres 5.1).

Wykres 5.1. Przedsiębiorstwa wykorzystujące komputery według klas wielkości (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Spółeczeństwo informacyjne w Polsce. Wyniki badań statystycznych z lat 2013-2017*, GUS, 2017.

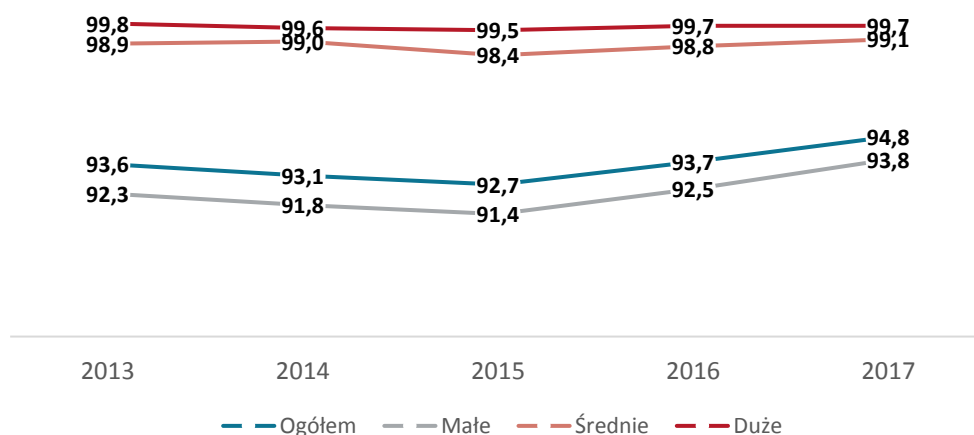
Dostęp do Internetu w przedsiębiorstwach

W 2017 r. odsetek podmiotów posiadających dostęp do Internetu wyniósł 94,8% i wzrósł nieznacznie w ciągu ostatnich pięciu lat (wykres 5.2). Wśród dużych przedsiębiorstw wskaźnik dostępu jest równy prawie 100%. Najslabiej wyposażone, zarówno w komputery, jak i w dostęp do Internetu, były małe firmy.

⁴⁰ Dane w całym rozdziale dotyczą przedsiębiorstw o liczbie pracowników powyżej 9 osób.

⁴¹ Komputery stacjonarne i komputery przenośne (laptopy, notebooki, netbooki) i inne urządzenia przenośne takie jak smartfony, PDA.

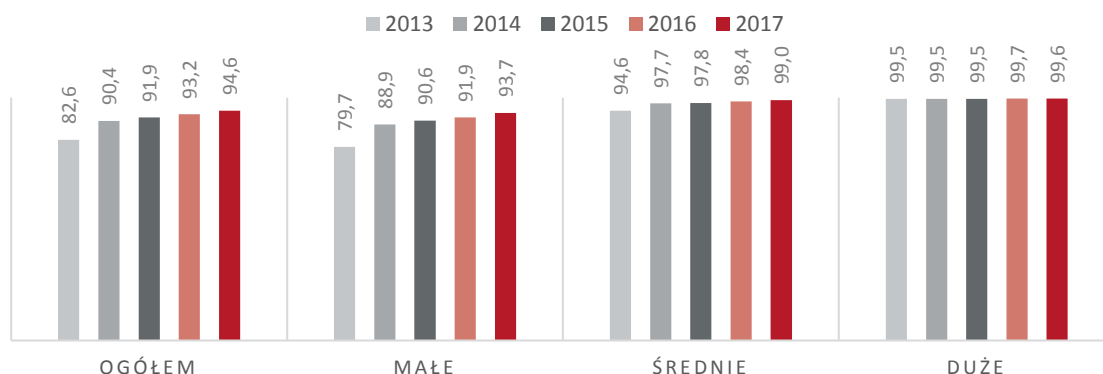
Wykres 5.2. Przedsiębiorstwa posiadające dostęp do Internetu według klas wielkości (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Spółeczeństwo informacyjne w Polsce. Wyniki badań statystycznych z lat 2013-2017*, GUS, 2017.

W latach 2013-2017 dostępność łączy szerokopasmowych wzrosła, szczególnie w małych firmach (wykres 5.3). W 2017 r. 94,6% przedsiębiorstw łączyło się z Internetem poprzez łączy szerokopasmowe (wzrost w stosunku do poprzedniego roku o 1,4 p.p.).

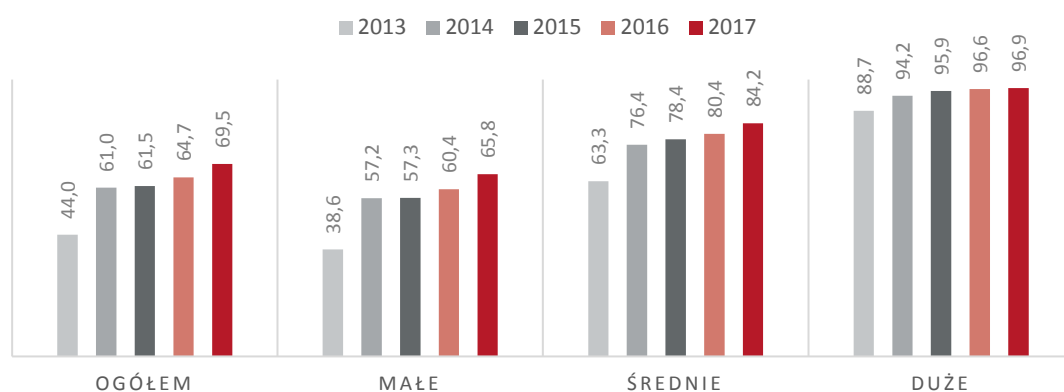
Wykres 5.3. Dostęp do Internetu przez łączy szerokopasmowe w przedsiębiorstwach według klas wielkości (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Spółeczeństwo informacyjne w Polsce. Wyniki badań statystycznych z lat 2013-2017*, GUS, 2017.

Systematycznie rośnie odsetek firm korzystających z Internetu mobilnego, umożliwiającego zdalny dostęp do sieci. W 2017 r. wyniósł on 69,5% (wzrost o 4,8 p.p. w porównaniu z rokiem poprzednim). Widać jednak pod tym względem wyraźne różnice między klasami wielkości przedsiębiorstw – w 2017 r. mobilnym dostępem dysponowało 96,9% dużych przedsiębiorstw i niespełna 66% małych.

Wykres 5.4. Mobilny dostęp do Internetu w przedsiębiorstwach według klas wielkości (w %)

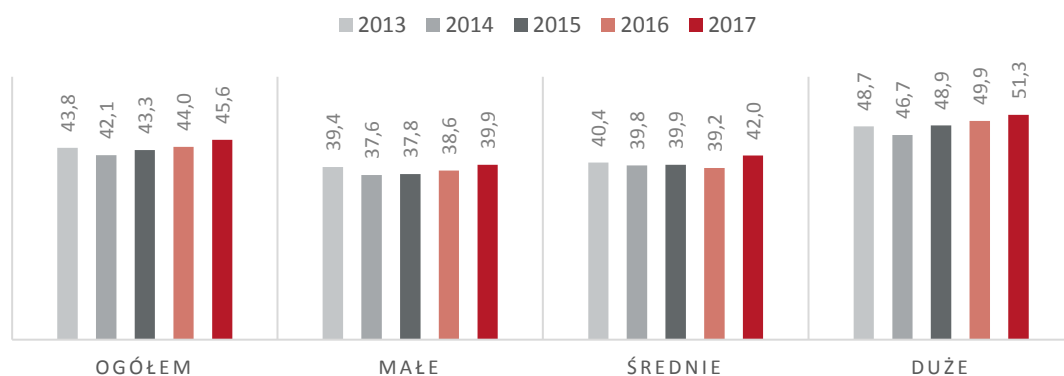

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Spółeczeństwo informacyjne w Polsce. Wyniki badań statystycznych z lat 2013-2017*, GUS, 2017.

Pracownicy korzystający z komputerów

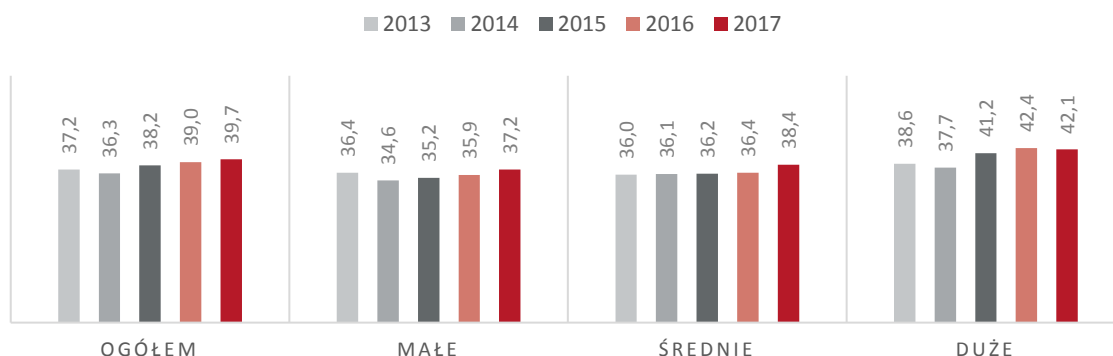
Z 44% w 2016 r. do 45,6% w 2017 r. wzrósł odsetek pracowników wyposażonych w komputery. Blisko 40% pracowników posiadało w 2017 r. komputery z dostępem do Internetu (wzrost o 0,7 p.p. w stosunku do poprzedniego roku). Co drugi pracownik dużego przedsiębiorstwa wyposażony był w służbowy komputer, który na ogół był podłączony do Internetu.

Wykres 5.5. Pracownicy wykorzystujący komputery w przedsiębiorstwach według klas wielkości (w % ogółu przedsiębiorstw danej grupy)

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Spółeczeństwo informacyjne w Polsce. Wyniki badań statystycznych z lat 2013-2017*, GUS, 2017.

Wykres 5.6. Pracownicy wykorzystujący komputery z dostępem do Internetu w przedsiębiorstwach według klas wielkości (w % ogółu przedsiębiorstw danej grupy)

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Spółeczeństwo informacyjne w Polsce. Wyniki badań statystycznych z lat 2013-2017*, GUS, 2017.

Odsetek pracowników korzystających w pracy z komputera jest uzależniony od rodzaju prowadzonej przez firmę działalności. Najwyższy wskaźnik występuje w podmiotach prowadzących *Działalność związaną z informacją i komunikacją* (95,8%), *Działalność finansową i ubezpieczeniową* (94,6%) oraz w firmach zajmujących się *Działalnością profesjonalną, naukową i techniczną* (88%). Najrzadziej wyposażeni w komputery są pracownicy przedsiębiorstw z sekcji *Zakwaterowanie i gastronomia* (30,8%), *Budownictwo* (31,4%) oraz *Administrowanie i działalność wspierająca* (33,4%). W tych grupach zaledwie co czwarty pracownik wykorzystywał w swojej pracy komputer.

Korzystanie z technologii umożliwia budowę efektywniejszych struktur obsługi klienta w oparciu o rozproszone geograficznie sieci przedstawicielstw. Choć, jak wynika z badań Ipsos MORI⁴², pracownicy MSP nadal preferują bezpośrednie spotkania z klientami, rozwiązania w chmurze mogą podnieść produktywność także tej tradycyjnej formy kontaktu, umożliwiając bezpieczny dostęp do firmowych danych czy styczność z osobami z zewnątrz (np. przez komunikatory internetowe).

Przedsiębiorcy dostrzegają zalety technologii informatycznych – 86% polskich pracowników firm z sektora MSP potwierdza, że pozwalają one zaoszczędzić czas w pracy. Z kolei 81% pracowników twierdzi, że technologia zwiększa ich elastyczność i możliwość pracy z dowolnego miejsca. Średnia europejska sięga w tym przypadku 72%.

Technologie okazują się również ważnym narzędziem motywacji pracowników, pozwalającym nie tylko utrzymać, ale również pozyskać nowe talenty z rynku pracy. Dają korzyści w obszarze komunikacji wewnętrznej, umożliwiają pracę z dowolnego miejsca, zapewniają większą satysfakcję z pracy. Jak pokazują badania 74% przedstawicieli polskiego sektora MSP przyznaje, że możliwość wykonywania zadań z dowolnego miejsca i dostęp do firmowych plików, poczty i kalendarza mają istotny wpływ na wydajność ich pracy. Polska pozytywnie się tu wyróżnia się na tle Europy – wynik ten przewyższa o 5% średnią europejską⁴³.

⁴² Badanie *Nowoczesne IT w MŚP 2017* przeprowadzone przez Ipsos MORI na zlecenie Microsoft w lutym i marcu 2017 r. objęło 1001 pracowników reprezentujących polski sektor małych i średnich firm, zatrudniających do 250 pracowników. <https://news.microsoft.com/pl-pl/2017/08/07/optymizm-polskich-firm-napedza-inwestycje-w/>

⁴³ Badanie *Nowoczesne IT w MŚP 2016* Ipsos MORI dla Microsoft

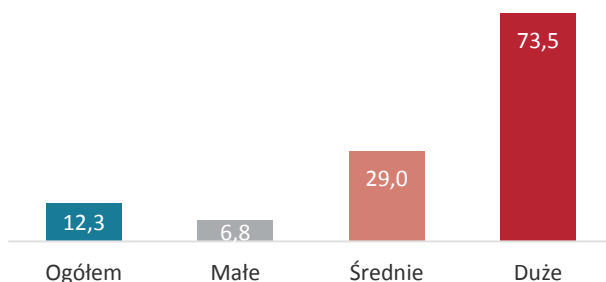
Specjaliści ICT

Większość małych i średnich przedsiębiorstw nie zatrudnia pracowników o specjalistycznych kompetencjach cyfrowych. Takie osoby są pracownikami niespełna 7% małych i 29% średnich firm. Zupełnie inaczej wygląda sytuacja w dużych firmach – 73,5% z nich zatrudnia takich specjalistów.

Pracodawcy mają problem z rekrutacją kompetentnych cyfrowo pracowników. Z tego względu coraz większą popularnością cieszy się outsourcing usług IT, szczególnie wśród małych i średnich firm. Zarządzający firmami dostrzegają też, że bardziej opłacalne jest nawiązanie współpracy z jednym wyspecjalizowanym i doświadczonym dostawcą zewnętrznym, niż rozwijanie własnego działu IT.

W 2017 r., w porównaniu z rokiem poprzednim, odsetek firm, które zatrudniały lub próbowały zatrudnić pracowników na stanowiska wymagające specjalistycznych umiejętności w dziedzinie ICT, zmalał o 0,2 p.p. Spadek pod tym względem zanotowały zarówno przedsiębiorstwa małe (o 0,3 p.p.), jak i duże (o 0,2 p.p.). Natomiast w firmach średnich odsetek ten wzrósł o 1,2 p.p.

Wykres 5.7. Przedsiębiorstwa zatrudniające osoby posiadające specjalistyczne umiejętności w dziedzinie ICT według klas wielkości w 2017 r. (% firm)

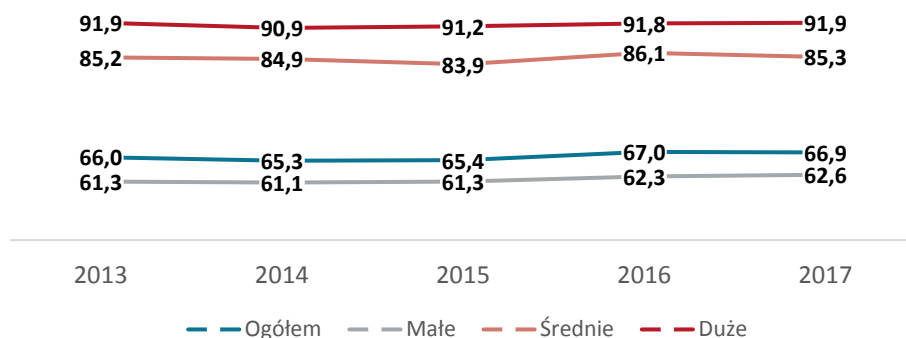

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Spółeczeństwo informacyjne w Polsce. Wyniki badań statystycznych z lat 2013-2017*, GUS, 2017.

Strona internetowa

W 2017 r. własną stroną posiadało niespełna 67% przedsiębiorstw. Liderem pod tym względem były firmy duże (91,9%), a najslabiej wypadły firmy małe (62,6%). Odsetek firm posiadających stronę internetową jest stały od 5 lat i oscyluje w granicach 65-67% (wykres 5.8).

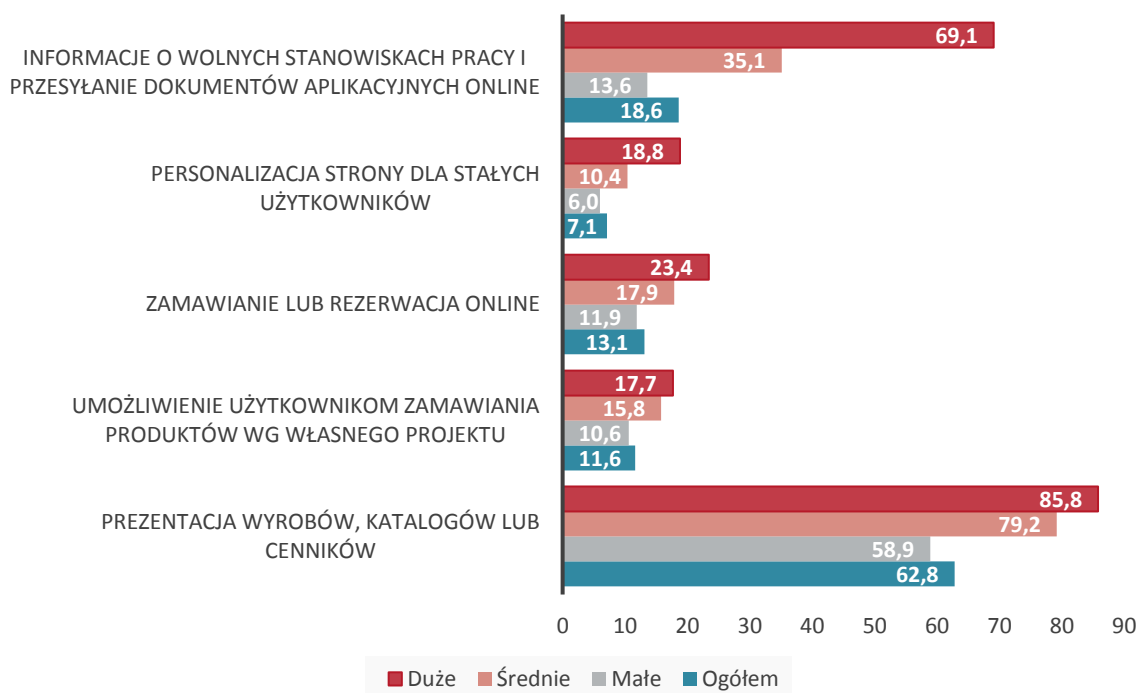
Wykres 5.8. Przedsiębiorstwa posiadające własną stronę internetową według klas wielkości w 2017 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Spółeczeństwo informacyjne w Polsce. Wyniki badań statystycznych z lat 2013-2017*, GUS, 2017.

Większość przedsiębiorstw postrzega swoją stronę internetową jako narzędzie marketingowe. Najczęściej strona jest wykorzystywana do prezentacji wyrobów, katalogów, cenników produktów bądź usług przedsiębiorstwa (62,8% firm ogółem). Kolejną chętnie udostępnianą funkcją, szczególnie przez duże firmy jest zamieszczanie informacji o wolnych stanowiskach pracy i przesyłanie dokumentów aplikacyjnych online (69,1% z nich korzysta z tej funkcji). Firmowe strony umożliwiają również między innymi składanie zamówień i sprawdzanie stanu ich realizacji online. Do najrzadziej używanych w przedsiębiorstwach funkcji strony należy jej personalizacja dla stałych użytkowników.

Wykres 5.9. Przeznaczenie stron internetowych w przedsiębiorstwach w 2017 r. (w % firm według klas wielkości)

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Spółeczeństwo informacyjne w Polsce. Wyniki badań statystycznych z lat 2013-2017*, GUS, 2017.

Media społecznościowe

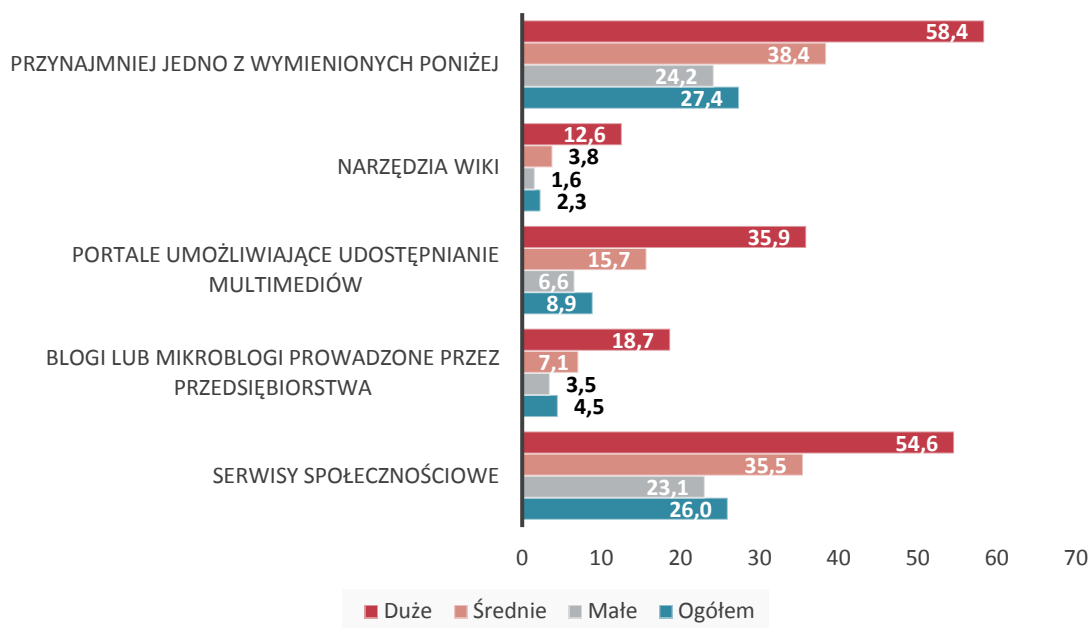
W 2017 r. ponad jedna czwarta (26%) przedsiębiorstw w Polsce korzystała przynajmniej z jednego z mediów społecznościowych, tj. o 2,1 p.p. więcej niż w 2016 r. Poprawa sytuacji w tym zakresie jest wynikiem zarówno większej świadomości siły oddziaływania samych mediów i zatrudniania specjalistów od komunikacji i marketingu, jak i wyższych budżetów na promocję własnej oferty. W większości przypadków wykorzystywane są serwisy społecznościowe, w mniejszym stopniu blogi i portale umożliwiające udostępnianie multimediów.

Uwzględniając klasę wielkości, najchętniej z mediów społecznościowych korzystały firmy duże (58,4%), które w 2017 r. odnotowały wzrost o 4 p.p. w porównaniu z rokiem poprzednim. Wzrósł również udział firm średnich i małych, odpowiednio o 4,8 p.p. i 1,7 p.p. r/r.

Social media stają się coraz częściej głównym kanałem utrzymywania relacji z klientami. Niektóre przedsiębiorstwa rezygnują z kontaktu telefonicznego na rzecz poczty elektronicznej lub portali społecznościowych. Wzrost popularności tych ostatnich sprawił, że są coraz chętniej wykorzystywane

przez firmy do promowania produktów i marek. Pozwala to na stworzenie grupy lojalnych klientów i skuteczne pozyskiwanie nowych. Komunikując się w social mediach firmy zachęcają klientów do dzielenia się pomysłami, które potem mogą wykorzystać w pracach nad tworzeniem lub rozwojem produktów i usług. Coraz częściej media społecznościowe bywają wykorzystywane w trakcie rekrutacji pracowników. Z powodzeniem stają się także narzędziem służącym usprawnieniu komunikacji wewnątrz firmy, umożliwiając wymianę wiedzy, opinii i pomysłów pracowników.

Wykres 5.10. Wykorzystanie mediów społecznościowych w przedsiębiorstwach według klasy wielkości w 2017 r. (% firm)

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Społeczeństwo informacyjne w Polsce. Wyniki badań statystycznych z lat 2013-2017*, GUS, 2017.

Chmura obliczeniowa⁴⁴

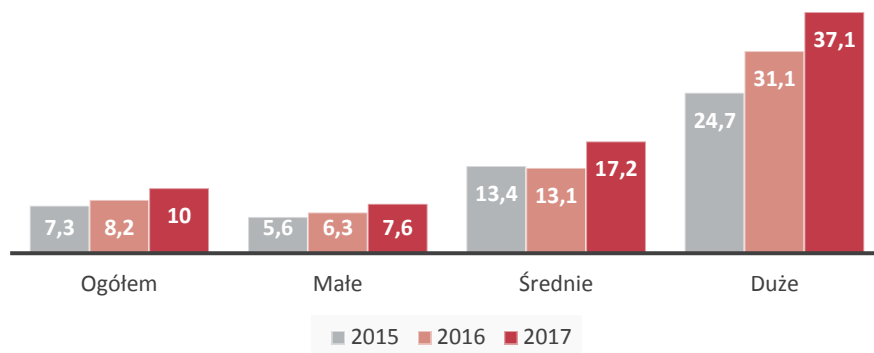
Usługi w chmurze umożliwiają, szczególnie małym podmiotom, korzystanie z najnowszych rozwiązań technologicznych bez konieczności inwestowania dużych środków w zakup oprogramowania i infrastruktury IT, zapewniając elastyczność i optymalne wsparcie ich rozwoju⁴⁵. Wśród korzyści, jakie firma może osiągnąć korzystając z usług chmury obliczeniowej, należy także wymienić mniejsze zapotrzebowanie na powierzchnię biurową i ograniczenie liczby osób zajmujących się obsługą informatyczną w firmie. W 2017 r. z usług chmury obliczeniowej korzystało 10% przedsiębiorstw, przy czym największą popularność zyskały wśród firm dużych (37,1%). Najmniejsze zainteresowanie tego rodzaju technologiami odnotowano w firmach małych (7,6%). W 2017 r., w porównaniu z poprzednim

⁴⁴ Pod pojęciem CHMURY OBLICZENIOWEJ (ang. cloud computing) rozumie się korzystanie ze skalowalnych usług ICT za pomocą Internetu. Usługi mogą obejmować dostęp do oprogramowania, korzystanie z określonej mocy obliczeniowej, przechowywanie danych.

⁴⁵ Badanie *Nowoczesne IT w MŚP 2017* przeprowadzone przez Ipsos MORI na zlecenie Microsoft w lutym i marcu 2017 r. objęło 1001 pracowników reprezentujących polski sektor małych i średnich firm, zatrudniających do 250 pracowników. <https://news.microsoft.com/pl-pl/2017/08/07/optymizm-polskich-firm-napedza-inwestycje-w/>

rokiem, wykorzystanie rozwiązań chmurowych wyraźnie wzrosło w firmach dużych (o 6 p.p. r/r) oraz średnich (o 4,1 p.p. r/r).

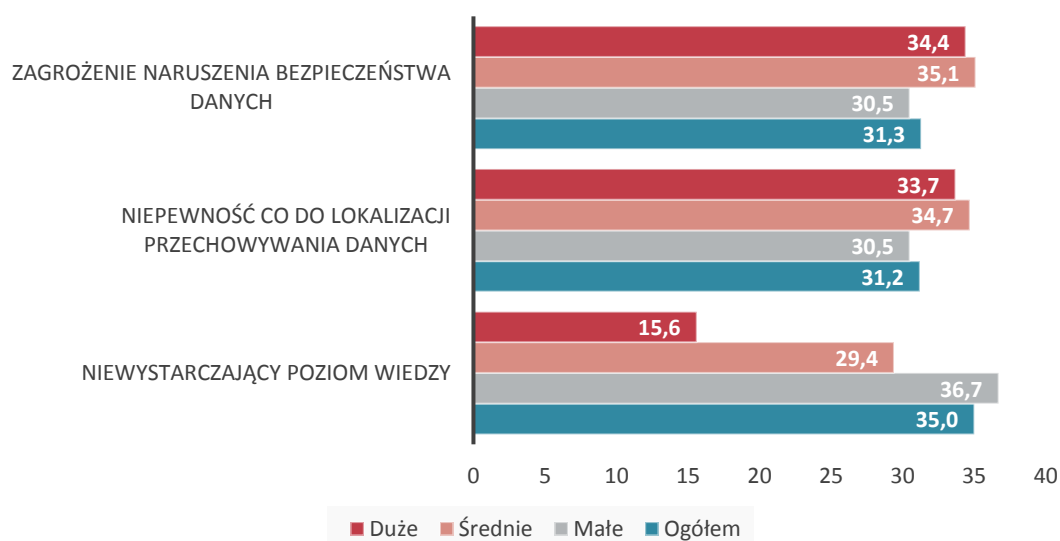
Wykres 5.11. Przedsiębiorstwa korzystające z płatnych usług w chmurze obliczeniowej według klas wielkości (% firm)

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Spółeczeństwo informacyjne w Polsce. Wyniki badań statystycznych z lat 2012–2016*, GUS, 2016 oraz *Spółeczeństwo informacyjne w Polsce. Wyniki badań statystycznych z lat 2013–2017*, GUS, 2017.

Najczęstszą przyczyną niekorzystania przez przedsiębiorstwa z usług oferowanych w chmurze obliczeniowej był niewystarczający poziom wiedzy (35% ogółu firm). Na ten rodzaj trudności najczęściej wskazywały podmioty małe (36,7%), najrzadziej – duże (15,6%). Z kolei największym problemem dla dużych firm jest zapewnienie bezpieczeństwa danych (34,4%). Dane za 2017 r. pokazują, iż w porównaniu z poprzednim rokiem firmom łatwiej korzystać z usług opartych o chmurę obliczeniową. Wartość większości wskazań zestawionych na wykresie 5.12 zmniejszyła się w stosunku do 2016 r. o 4-5 p.p.

Wykres 5.12. Przedsiębiorstwa według klas wielkości wskazujące na wybrane przyczyny niekorzystania z usług w chmurze obliczeniowej w 2017 r. (% firm)

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Spółeczeństwo informacyjne w Polsce. Wyniki badań statystycznych z lat 2013–2017*, GUS, 2017.

Cyfryzacja w firmach

Cyfryzacja biznesu jednoznacznie kojarzy się z pozytywnymi zmianami. Znacząco podnosi efektywność pracy, usprawnia komunikację i działania w grupach, pozwala na lepszą obsługę klienta. Zmiana stylu pracy z analogowego na cyfrowy oznacza większą sprawność i konkurencyjność firmy. W dobie totalnej digitalizacji życia, brak aktywności we wdrażaniu nowych technologii to, z biznesowego punktu widzenia, działanie w dłuższej perspektywie skazane na niepowodzenie. Cyfryzacja jest obecnie najskuteczniejszym narzędziem zarządzania i wdrażania innowacji.

Polska może pochwalić się jedną z najdynamiczniej rozwijających się gospodarek w Unii Europejskiej. Niestety cechą rodzimego rynku jest niski poziom cyfryzacji. Pod względem wskaźnika gospodarki cyfrowej i społeczeństwa cyfrowego (Digital Economy and Society Index, DESI), Polska zajmuje 23. pozycję w grupie 28 państw członkowskich UE. Polska poczyniła postępy pod względem kapitału ludzkiego, korzystania z internetu, jak również w zakresie łączności. Mamy też coraz lepsze wyniki we wdrażaniu szybkich połączeń internetowych, korzystaniu z mobilnych usług szerokopasmowych, a także przydzielaniu częstotliwości na potrzeby mobilnych usług szerokopasmowych. Główne wyzwania, które obecnie stoją przed Polską to wprowadzanie technologii cyfrowych przez przedsiębiorstwa i rozwój cyfrowych usług publicznych⁴⁶.

Podsumowanie

Zaletą korzystania z nowoczesnych technologii jest poprawa efektywności pracy oraz oszczędność czasu wynikające m.in. z szybszej wymiany informacji umieszczanych w chmurze. Rozwiązania cyfrowe są również pomocne w budowaniu relacji z klientem, umożliwiają pozyskiwanie informacji zwrotnej na temat jakości obsługi, czy preferencji zakupowych. Niestety, statystyki pokazują, że jeszcze nie wszystkie polskie przedsiębiorstwa dostrzegają potencjał tego kanału komunikacji.

Wciąż występuje duża dysproporcja w dyfuzji rozwiązań ICT w gospodarce. Największy potencjał tkwi w małych i średnich przedsiębiorstwach, które nie mając możliwości zatrudniania wykwalifikowanych w tym kierunku pracowników i wdrażania nowoczesnych rozwiązań, są zagrożone wykluczeniem cyfrowym.

⁴⁶ *Sprawozdanie z postępów Europy w zakresie cyfryzacji za 2017 r. (EDPR), profil krajowy Polski*, Komisja Europejska, 2017.

- W 2017 r. korzystanie z komputerów zadeklarowano 95,6% przedsiębiorstw, w tym prawie wszystkie podmioty duże (99,8%) i średnie (99,3%).
- W 2017 r. dostęp do Internetu posiadało 94,8% badanych przedsiębiorstw. Najczęściej korzystały one z łączy szerokopasmowych (94,6%), rzadziej z mobilnych łączy szerokopasmowych (69,5%). Największy wzrost dostępności do Internetu poprzez łączy szerokopasmowe odnotowano wśród przedsiębiorstw małych.
- W 2017 r. specjalistów z dziedziny ICT zatrudniało 12,3% przedsiębiorstw w Polsce, a największą aktywność w tym zakresie wykazały podmioty duże (73,5%).
- Wskaźnik przedsiębiorstw posiadających własną stronę internetową w 2017 r. wyniósł 66,9%. Prawie dwie trzecie firm wykorzystywało stronę internetową w celu prezentacji katalogów wyrobów i usług.
- W 2017 r. co czwarte przedsiębiorstwo w Polsce korzystało z możliwości, jakie dają media społecznościowe. W porównaniu z rokiem poprzednim odsetek tych podmiotów wzrósł o 2,1 p.p. Najczęściej z mediów społecznościowych korzystały przedsiębiorstwa duże – ponad 58% z nich wykorzystało przynajmniej jedno medium społecznościowe).
- Z płatnych usług w chmurze obliczeniowej w 2017 r. korzystała ponad jedna trzecia dużych przedsiębiorstw i tylko 7,6% małych.

Rozdział 6. Koniunktura i otoczenie biznesu 2018

Na potrzeby niniejszego opracowania przeanalizowano ilościowe dane z badania *Koniunktura i otoczenie biznesu*, zrealizowanego przez PARP w ramach Panelu Polskich Przedsiębiorstw w 2018 roku. Koncentrujemy się na wynikach badania, które pozwalają bliżej przyjrzeć się zagadnieniom wpływającym na przedsiębiorczość w naszym kraju. Punktem odniesienia do wszystkich analiz są dane z lat poprzednich, przede wszystkim 2017 roku.

Podobnie jak w analizach przygotowywanych przez PARP w latach poprzednich (patrz: poprzednie raporty „Koniunktura i otoczenie biznesu” lub Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce, dostępne na stronach PARP) skoncentrowaliśmy się na takich wskaźnikach koniunktury jak: postrzeganie obecnej i przyszłej koniunktury, strategię konkurencyjności oraz kondycja polskich przedsiębiorstw.

Koniunktura według Panelu Polskich Przedsiębiorstw PARP

Informacje o badaniu:

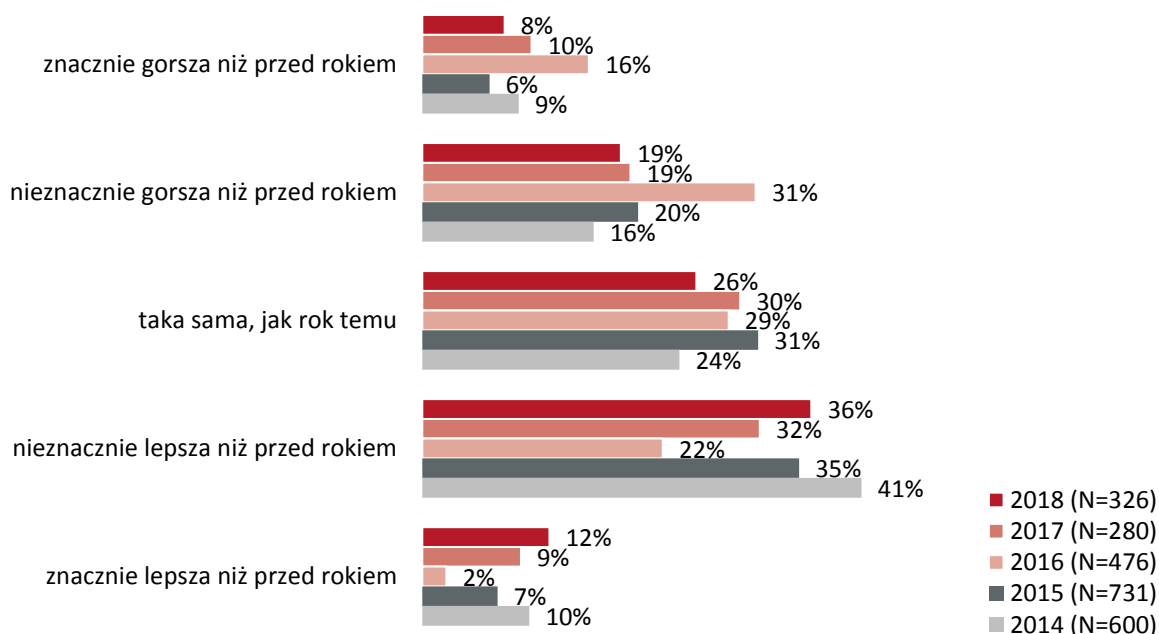
Badanie zrealizowała Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości w ramach programu badawczego Panel Polskich Przedsiębiorstw, w dniach 23 marca – 17 kwietnia 2018 r. Przeprowadzono 364 wywiady z reprezentatywną grupą właścicieli i osób zarządzających firmami działającymi w Polsce. Badanie zostało zrealizowane przy użyciu techniki CAWI (Computer-Assisted Web Interview).

Ocena obecnej koniunktury

Z roku na rok uczestnicy badania coraz wyżej oceniają koniunkturę w polskiej gospodarce. W tegorocznym badaniu aż 48% respondentów uznało, że koniunktura w polskiej gospodarce jest lepsza niż przed rokiem, co jest wynikiem bardziej optymistycznym niż w 2017 r. (41%). W 2018 tylko 8% badanych miało poczucie, że koniunktura jest znacznie gorsza niż przed rokiem, zaś 19% – że jest nieznacznie gorsza, co jest wynikiem porównywalnym z tym zaobserwowanym rok wcześniej.

Wykres 6.1. Postrzeganie koniunktury w gospodarce polskiej

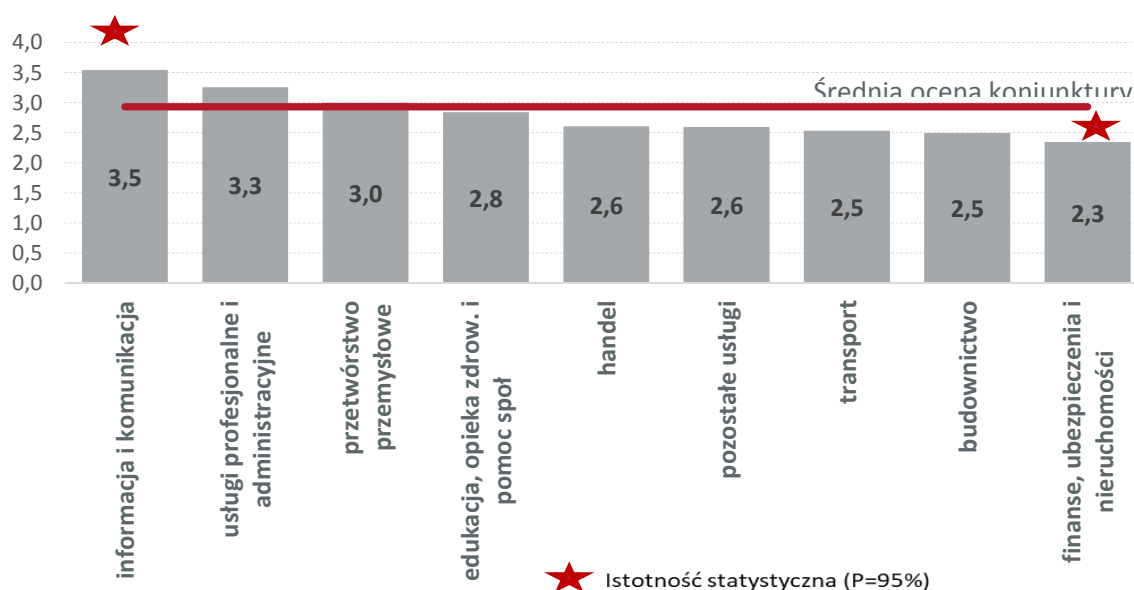
„Jak, w porównaniu z marcem ubiegłego roku, oceniają Państwo obecną koniunkturę? Obecna koniunktura w gospodarce polskiej jest...”

Jak pokazuje wykres 6.2, najwyższą średnią ocenę koniunktury zanotowano w branży *informacja i komunikacja*, najniższą z kolei w branży *finanse, ubezpieczenia i nieruchomości* (oba wyniki są istotne statystycznie), co również jest spójne z obrazem sprzed roku.

Wykres 6.2. Postrzeganie koniunktury w gospodarce polskiej / sekcja PKD

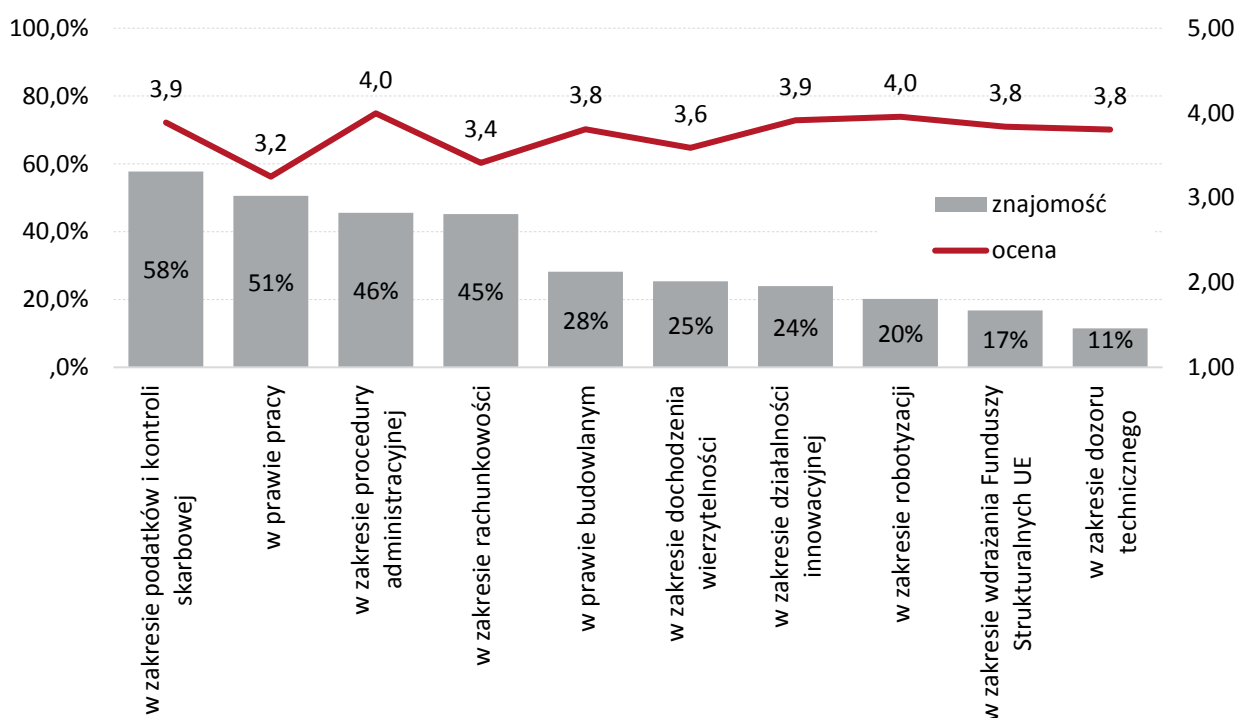
„Jak, w porównaniu z marcem ubiegłego roku, oceniają Państwo obecną koniunkturę? Obecna koniunktura w gospodarce polskiej jest...” Ocena na skali od 1 „znacznie gorsza niż w marcu 2017” do 5 „znacznie lepsza niż w marcu 2017”

W obecnej edycji ankiety wskaźnikowej zadano badanym szereg pytań dotyczących wprowadzonych w ostatnim czasie zmian w prawie. Zapytano badanych przedsiębiorców o znajomość i ocenę zmian dotyczących: prawa pracy, podatków, rachunkowości, prawa budowlanego, dozoru technicznego, procedur administracyjnych, dochodzenia wierzytelności, wdrażania Funduszy Strukturalnych UE, działalności innowacyjnej oraz robotyzacji. Poniżej przedstawiono wyniki badania w tym obszarze.

Jak widać, najwyższa była znajomość tych zmian, które dotyczą zdecydowanej większości przedsiębiorców: dotyczących podatków i kontroli skarbowej oraz zmian w prawie pracy (ponad 50% wskazań), zaś najniższa w przypadku zmian dotyczących dozoru technicznego (11%) oraz zmian w prawie dotyczącym wdrażania Funduszy Strukturalnych UE (17%). Niemniej jednak wszystkie te zmiany oceniono pozytywnie (wartości średnie ocen wahały się od 3,6 do 4 na pięciopunktowej skali) z wyjątkiem ocen zmian w prawie pracy (ocena 3,2) oraz zmian w zakresie rachunkowości (ocena 3,4).

Wykres 6.3. Zmiany w prawie wprowadzone w ostatnim czasie. Znajomość i ocena tych zmian wśród przedsiębiorców

Zmiany te, w założeniu ich twórców, powinny przełożyć się na poprawę sytuacji na polskim rynku pracy – szczególnie po stronie przedsiębiorców. Zmiany te powinny także mieć przełożenie na ocenę obecnej koniunktury (zarówno w gospodarce, jak i branży). Poniższe analizy próbują wykryć czy ten związek rzeczywiście istnieje.

Analizie poddano powiązanie pomiędzy oceną obecnej koniunktury w gospodarce polskiej a wyżej wymienionymi zmianami w prawie. Okazało się, że występuje zależność między pozytywną oceną obecnej koniunktury oraz pozytywną oceną poszczególnych zmian w prawie, choć nie jest ona bardzo silna.

Tabela 6.1. Współczynniki korelacji pomiędzy oceną zmian w prawie i oceną obecnej koniunktury w gospodarce polskiej⁴⁷

Zmiany w prawie w zakresie:	Ocena obecnej koniunktury w polskiej gospodarce
prawa pracy	(+) 0,055
podatków i kontroli skarbowej	(+) 0,025
rachunkowości	(+) 0,036
prawa budowlanego	-
dozoru technicznego	(+) 0,111
procedury administracyjnej	-
dochodzenia wierzytelności	(+) 0,166
wdrażania Funduszy Strukturalnych UE	(+) 0,080
działalności innowacyjnej	-
robotyzacji	(+) 0,070

W tabeli pokazano współczynniki R^2 Pearsona. W nawiasach zamieszczono wartości znaków R Pearsona.

Jak widać, najsilniej powiązana z pozytywną oceną obecnej koniunktury jest pozytywna ocena zmian prawnych w zakresie dochodzenie wierzytelności (16,6%). Warto dodać, że w tabeli 6.1. przedstawiono wartości R^2 Pearsona, nie widać więc kierunku korelacji⁴⁸, jednak wszystkie wyróżnione korelacje były dodatnie.

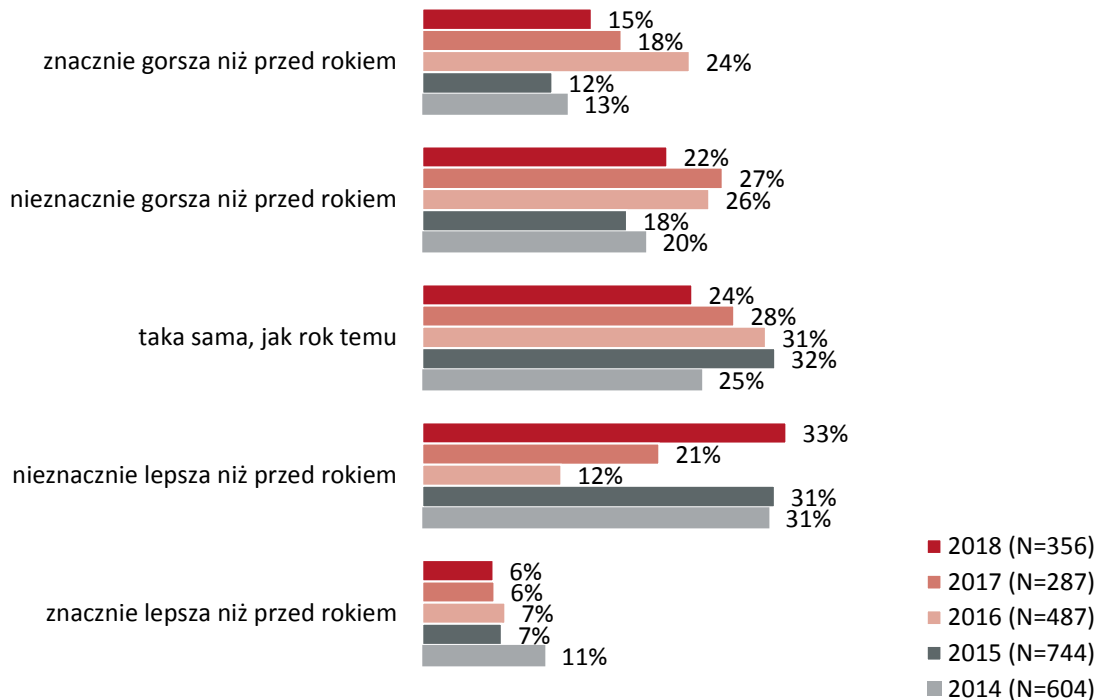
W porównaniu z oceną koniunktury, badani przedsiębiorcy bardziej krytycznie odnieśli się do koniunktury w swojej branży – 15% oceniało ją jako znacznie gorszą niż przed rokiem, a kolejne 22% jako nieznacznie gorszą. Jednak na tle poprzednich lat można stwierdzić, że ocena koniunktury w branży również uległa poprawie: dla 33% badanych jest ona nieznacznie lepsza niż przed rokiem, zaś dla kolejnych 6% – znacznie lepsza. Patrząc na przekrój lat 2014-2018 można stwierdzić, że ocena koniunktury w branży wraca (po bardzo słabo ocenionym pod tym względem roku 2016) powoli do relatywnie wysokich wyników z lat 2014-2015.

⁴⁷ „-” oznacza brak istotnej statystycznie korelacji

⁴⁸ Kierunek korelacji widać tylko w przypadku znaku (dodatniego lub ujemnego) obecnego przy zwykłym współczynniku współczynnika R Pearsona – znak ten oznacza kierunek, w którym należy rozpatrywać powiązanie zmiennych niezależnych (w tym przypadku poszczególnych zmian w prawie) ze zmienną zależną (w tym przypadku oceny obecnej koniunktury w polskiej gospodarce). Wartości dodatnie oznaczają, że im wyższa ocena zmian w prawie tym wyższa ocena stanu koniunktury.

Wykres 6.4. Postrzeżenie koniunktury w branży, w której działa firma

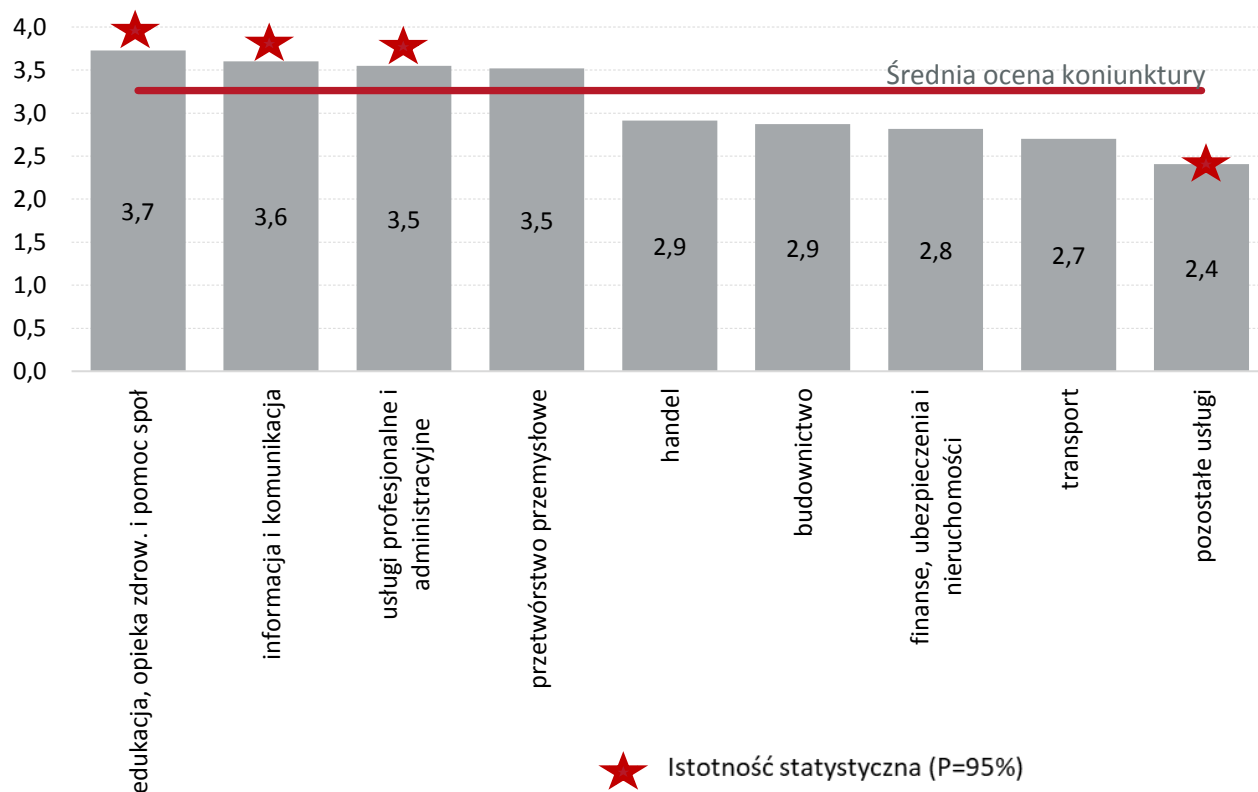
„Jak, w porównaniu z marcem ubiegłego roku, oceniają Państwo obecną koniunkturę? Obecna koniunktura w branży, w której funkcjonuje Państwa firma, jest... ?”

W 2018 roku tylko przedstawiciele „pozostałych usług” ocenili koniunkturę w branży znacząco niżej niż przedsiębiorcy z innych sekcji. Firmy z branż: *edukacja, opieka zdrowotna i pomoc społeczna; informacja i komunikacja oraz usługi profesjonalne i administracyjne* oceniły koniunkturę w swoich branżach, jako lepszą niż rok wcześniej.

Wykres 6.5. Postrzeżenie koniunktury w branży, w której działa firma / sekcje PKD

„Jak, w porównaniu z marcem ubiegłego roku, oceniają Państwo obecną koniunkturę? Obecna koniunktura w branży, w której funkcjonuje Państwa firma, jest... ?” Ocena na skali od 1 „znacznie gorsza niż w marcu 2017” do 5 „znacznie lepsza niż w marcu 2017”

Również w odniesieniu do oceny koniunktury w branżach dokonano analizy zależności między pozytywnymi ocenami nt. zmian prawnych w poszczególnych obszarach funkcjonowania przedsiębiorstw a pozytywną oceną koniunktury w branży. Jak wynika z analizy, jedyną wartością silnie powiązaną z pozytywną oceną koniunktury w branży była pozytywna ocena zmiany dotyczącej wdrażania Funduszy Strukturalnych UE (27,8%).

Tabela 6.2. Współczynniki korelacji pomiędzy oceną zmian w prawie i oceną obecnej koniunktury w branży

Zmiany w prawie w zakresie:	Ocena obecnej koniunktury w branży, w której działa Państwa firma
prawa pracy	-
podatków i kontroli skarbowej	-
rachunkowości	(+) 0,056
prawa budowlanego	-
dozoru technicznego	-
procedury administracyjnej	-
dochodzenia wierzytelności	(+) 0,092
wdrażania Funduszy Strukturalnych UE	(+) 0,278
działalności innowacyjnej	-
robotyzacji	(+) 0,075

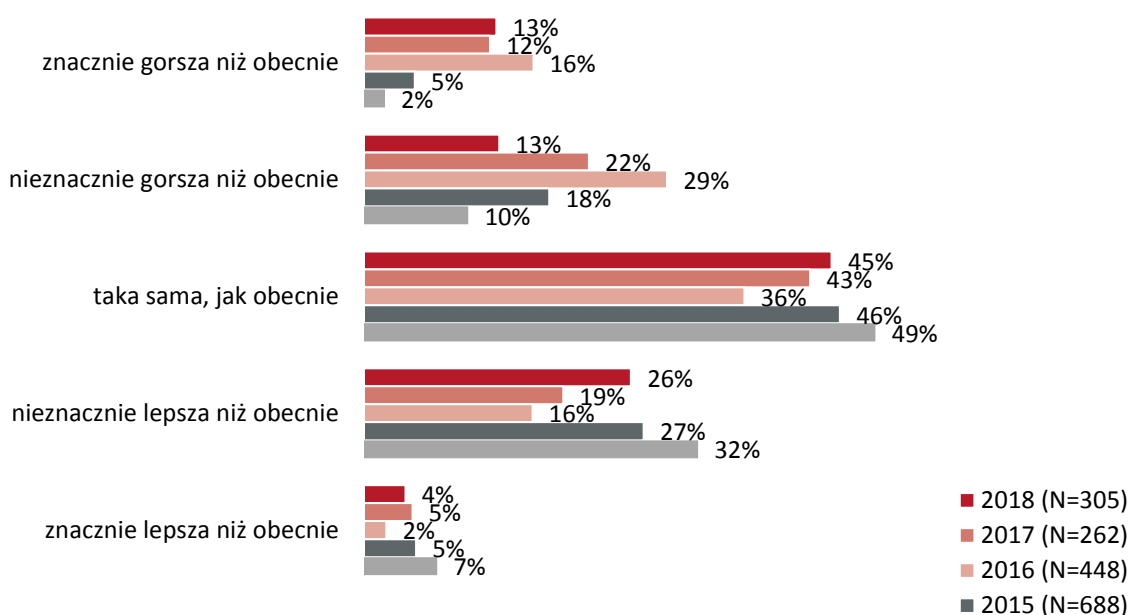
W tabeli pokazano współczynniki R^2 Pearsona. W nawiasach zamieszczono wartości znaków R Pearsona.

Ocena przyszłej koniunktury

Na pytanie o najbliższą przyszłość polskiej gospodarki 30% badanych przedsiębiorców odpowiedziało, że spodziewa się umiarkowanej bądź znaczącej poprawy koniunktury w ciągu najbliższych trzech miesięcy. Jedna czwarta badanych oczekuje natomiast pogorszenia koniunktury. Przeważają badani oczekujący utrzymania się obecnej sytuacji w polskiej gospodarce w kolejnym kwartale (45%). Warto zauważyć, że po nisko ocenionym roku 2016, predykcje co do najbliższej przyszłości wracają do optymistycznych szacunków z lat 2014-2015 (wykres 6.6).

Wykres 6.6. Postrzeganie przyszłej koniunktury w gospodarce polskiej

„Jaka, Państwa zdaniem, będzie koniunktura za trzy miesiące? Za trzy miesiące koniunktura w gospodarce polskiej będzie...”

Odnotowano istotne statystycznie zmiany pomiędzy rokiem 2018 a 2017 pod względem oceny najbliższej przyszłości koniunktury w branży, w której działa firma: poprawy tego wskaźnika w 2018 r. oczekuje aż 30% badanych (wobec 24% w 2017 r.), zaś pogorszenia 29% (w 2017 r. – 34%). Ocena koniunktury w branży, w której działają badani jest więc zbliżona do oczekiwań względem koniunktury w skali całego kraju.

Wykres 6.7. Postrzeganie przyszłej koniunktury w branży, w której działa firma

„Jaka, Państwa zdaniem, będzie koniunktura za trzy miesiące? Za trzy miesiące koniunktura w branży, w której funkcjonuje Państwa firma, będzie...”

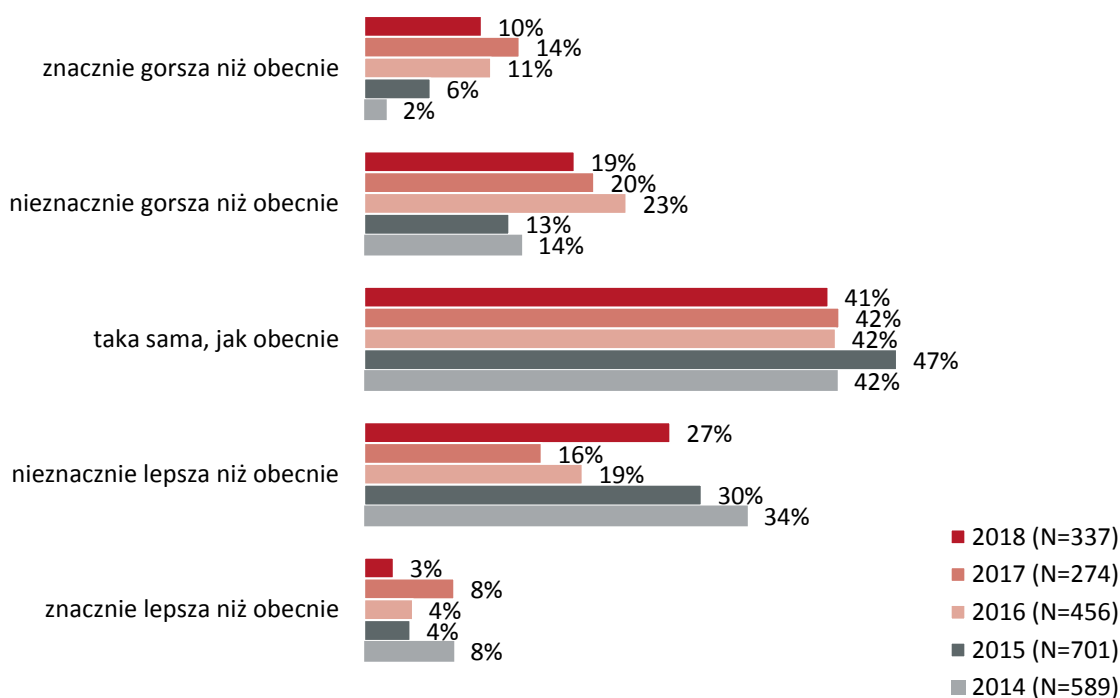

Tabela 6.3. Współczynniki korelacji pomiędzy oceną zmian w prawie i oceną przyszłej koniunktury w branży

Zmiany w prawie w zakresie:	Ocena koniunktury w gospodarce polskiej za trzy miesiące	Ocena koniunktury w branży, w której działa Państwa firma za trzy miesiące
prawa pracy	(+) 0,027	-
podatków i kontroli skarbowej	(+) 0,065	(+) 0,050
rachunkowości	-	-
prawa budowlanego	-	(+) 0,037
dozoru technicznego	(+) 0,126	(+) 0,253
procedury administracyjnej	(+) 0,064	(+) 0,115
dochodzenia wierzytelności	(+) 0,212	(+) 0,201
wdrażania Funduszy Strukturalnych UE	(+) 0,128	(+) 0,261
działalności innowacyjnej	-	-
robotyzacji	(+) 0,075	(+) 0,198

W tabeli pokazano współczynniki R^2 Pearsona. W nawiasach zamieszczono wartości znaków R Pearsona.

Zbadano również, które z pozytywnie ocenionych zmian wprowadzonych w ostatnim czasie w prawie gospodarczym powiązane są z optymistycznym postrzeganiem przyszłej koniunktury (zarówno w gospodarce, jak i branży). O ile, jak pokazują analizy, przyszła koniunktura w gospodarce powiązana jest ze zmianami w prawie dotyczącymi dochodzenia wierzytelności, o tyle koniunktura w branży będzie silniej powiązana ze zmianami w prawie dotyczącymi wdrażania funduszy UE oraz dozoru technicznego. Warto zauważyć, że w przypadku wszystkich zmian wymienionych w tabeli 6.3., im wyższa ocena zmiany w prawie, tym wyższa ocena koniunktury (o czym świadczy współczynnik R Pearsona przyjmujący wartość dodatnią).

Determinanty oceny koniunktury

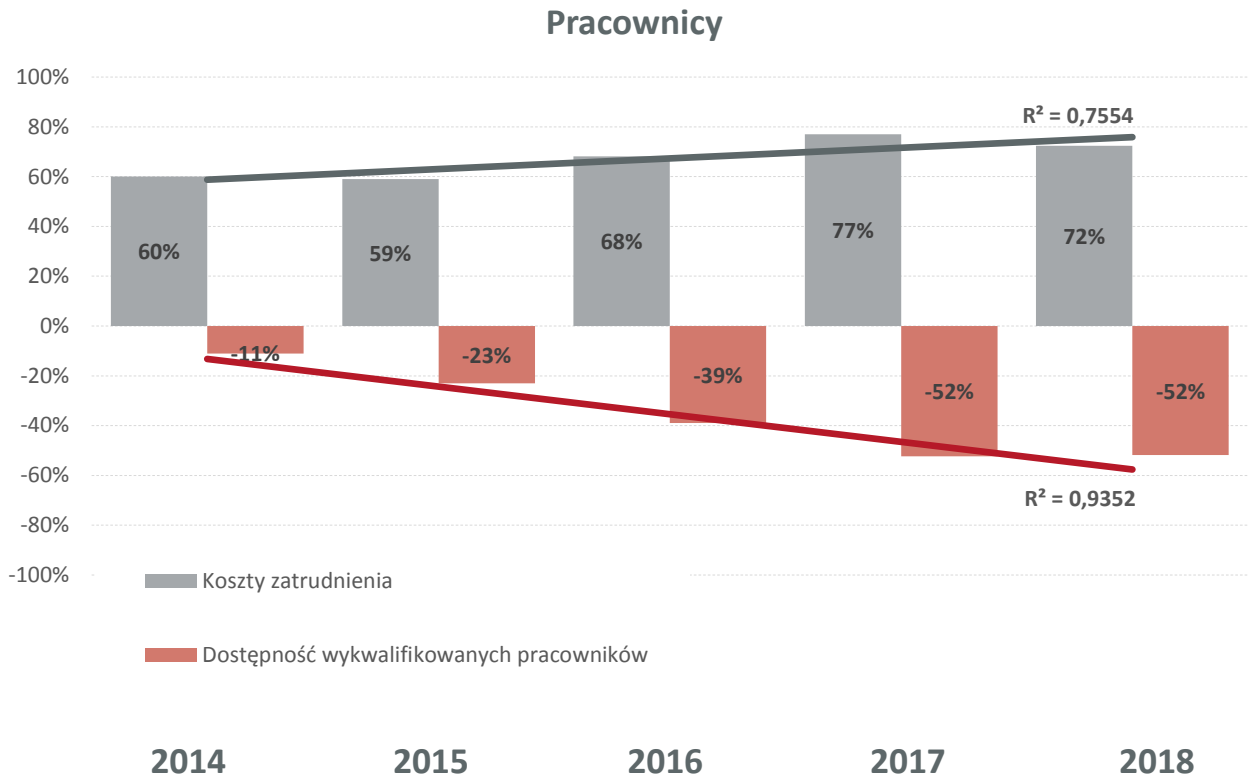
Co wpływa na zmianę w postrzeganiu koniunktury? Odpowiedzi mogą dostarczać analizy dotyczące podaży pracowników, kosztów oraz popytu na wyroby firm. Jak pokazuje wykres 6.8, w latach 2014-2017 z roku na rok rosły koszty pracy – w 2014 i 2015 roku przewaga tych, którzy uważali, że koszty pracy rosą nad tymi, którzy uważali, że koszty pracy maleją wynosiła około 60%, w 2016 roku wzrosła do 68%, by w 2017 roku osiągnąć rekordowe 77%. W 2018 roku przewaga ta nieznacznie się zmniejszyła do 72,4% (wykres 6.8), co może oznaczać wyhamowanie trendu, jednak w dalszym ciągu jest to bardzo wysoka wartość. W 2018 r. 38,9% badanych stwierdziło, że koszty te wzrosły „znacznie” (vs. 43% w 2017 roku). Wśród przedstawicieli firm średniej wielkości odsetek ten wyniósł jednak aż 75%. Widać, że zmiany w poziomie kosztów pracy dotyczą wszystkich przedsiębiorców, ale bardziej dotkliwe są w grupie średnich firm (wykres 6.9).

Nieznacznie wyhamował również trend zmniejszającej się puli wykwalifikowanych pracowników. W 2018 r. przewaga tych, którzy uważają, że podaż wykwalifikowanych pracowników jest niewystarczająca wynosiła 51,9% (wobec 52,3% w 2017 roku). Na brak wykwalifikowanych pracowników najbardziej narzekają respondenci reprezentujący firmy średnie (79%) oraz małe (77%). Nieco mniejsze problemy ze zdobyciem wykwalifikowanego personelu mają największe i najmniejsze firmy na rynku (wykres 6.9).

Wykres 6.8. Ocena kosztów pracy i dostępności wykwalifikowanych pracowników

„W jaki sposób, w ciągu ostatnich sześciu miesięcy, zmieniły się poniższe parametry?”

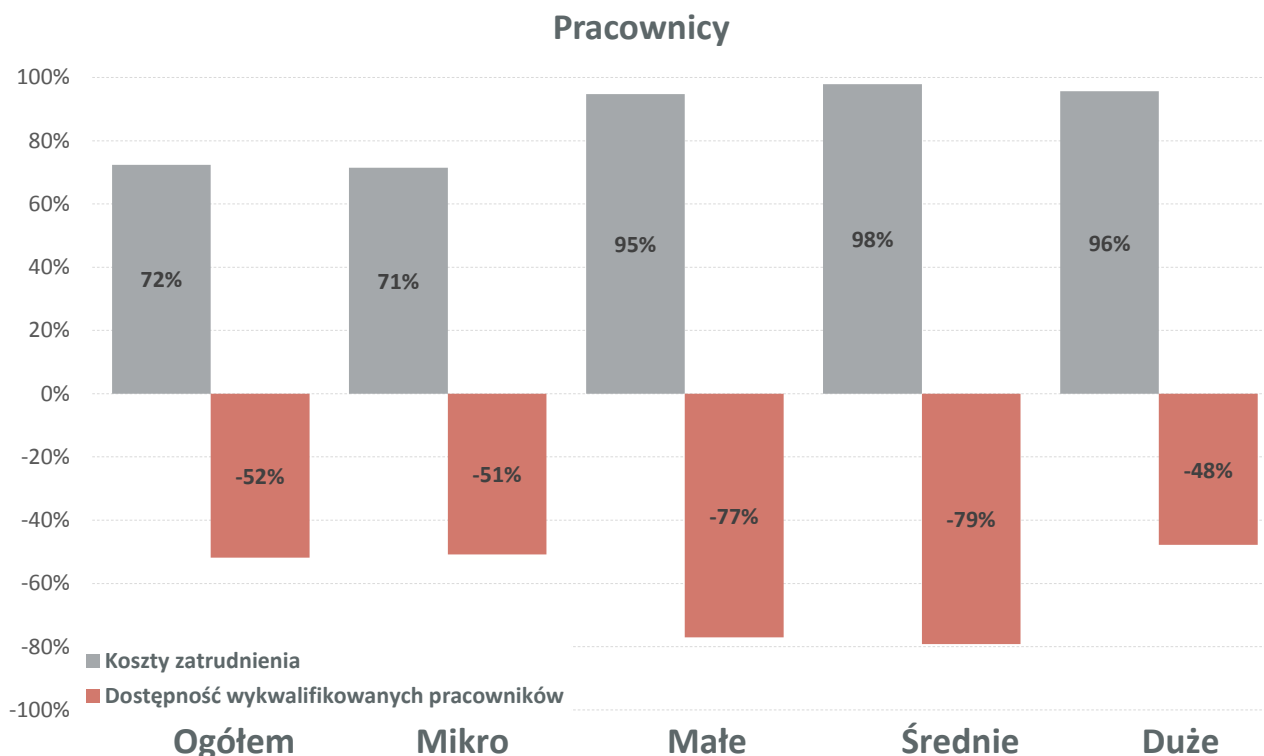
Wykres przedstawia różnice między osobami, które oceniały parametry na plus i na minus. Wartości dodatnie oznaczają przewagę zgadzających się, zaś wartości ujemne – przewagę niezgadzających się z danym stwierdzeniem.

Wykres 6.9. Ocena kosztów pracy i dostępności wykwalifikowanych pracowników – wielkość firmy

„W jaki sposób, w ciągu ostatnich sześciu miesięcy, zmieniły się poniższe parametry?”

Wykres przedstawia różnice między osobami, które oceniały parametry na plus i na minus. Wartości dodatnie oznaczają przewagę zgadzających się, zaś wartości ujemne – przewagę niezgadzających się z danym stwierdzeniem.

Kondycję polskich przedsiębiorstw pogarsza jednak kwestia cen operacyjnych, rosnących nieprzerwanie od 2014 r. W 2018 r. przewaga respondentów, którzy twierdzili, że ceny towarów, materiałów i usług potrzebnych do działania firmy wzrosły (nad tymi, którzy twierdzili, że spadły) wyniosła 59%. W średnich przedsiębiorstwach przewaga⁴⁹ ta sięgnęła blisko 80%. Linia trendu wskazuje, że wzrost cen operacyjnych, obserwowany od 2014 roku będzie się utrzymywał.

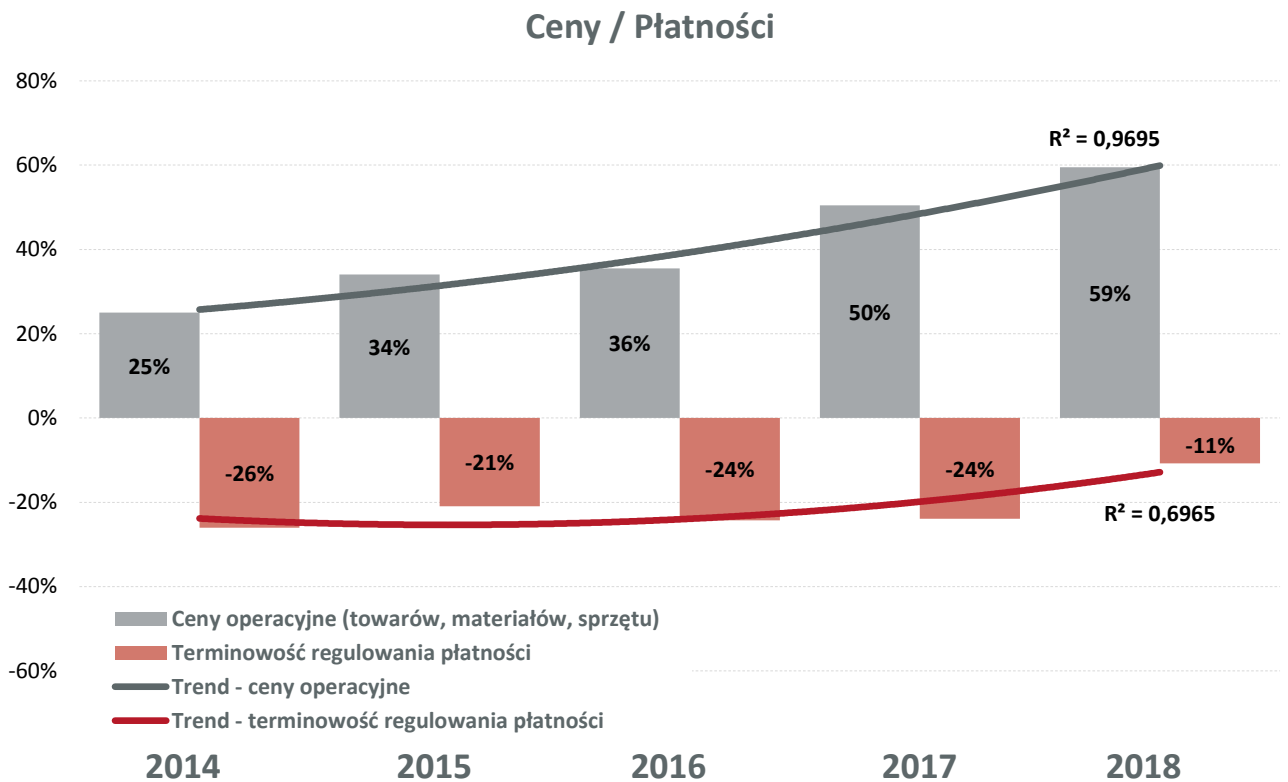
Nieznacznie poprawiła się natomiast terminowość regulowania płatności – co prawda przewaga tych respondentów, którzy twierdzą, że kontrahenci spóźniają się z płatnościami nad tymi, którzy twierdzą, że regulują je na czas wciąż jest znaczna (11%), to jednak wyraźnie spadła w porównaniu z zeszłym rokiem. Wówczas wynosiła ona aż 24%. Być może zadziałały tu nowo wprowadzone przepisy dotyczące ułatwień w dochodzeniu wierzytelności.

⁴⁹ Za każdym razem, gdy w tekście mowa jest o „przewadze”, określenie to odnosi się do przewagi – lub jej braku – tych respondentów, którzy uważają, że dane zjawisko występuje nad tymi, którzy uważają przeciwnie.

Wykres 6.10. Ocena wysokości cen operacyjnych i terminowości regulowania płatności przez kontrahentów

„W jaki sposób, w ciągu ostatnich sześciu miesięcy, zmieniły się poniższe parametry?”

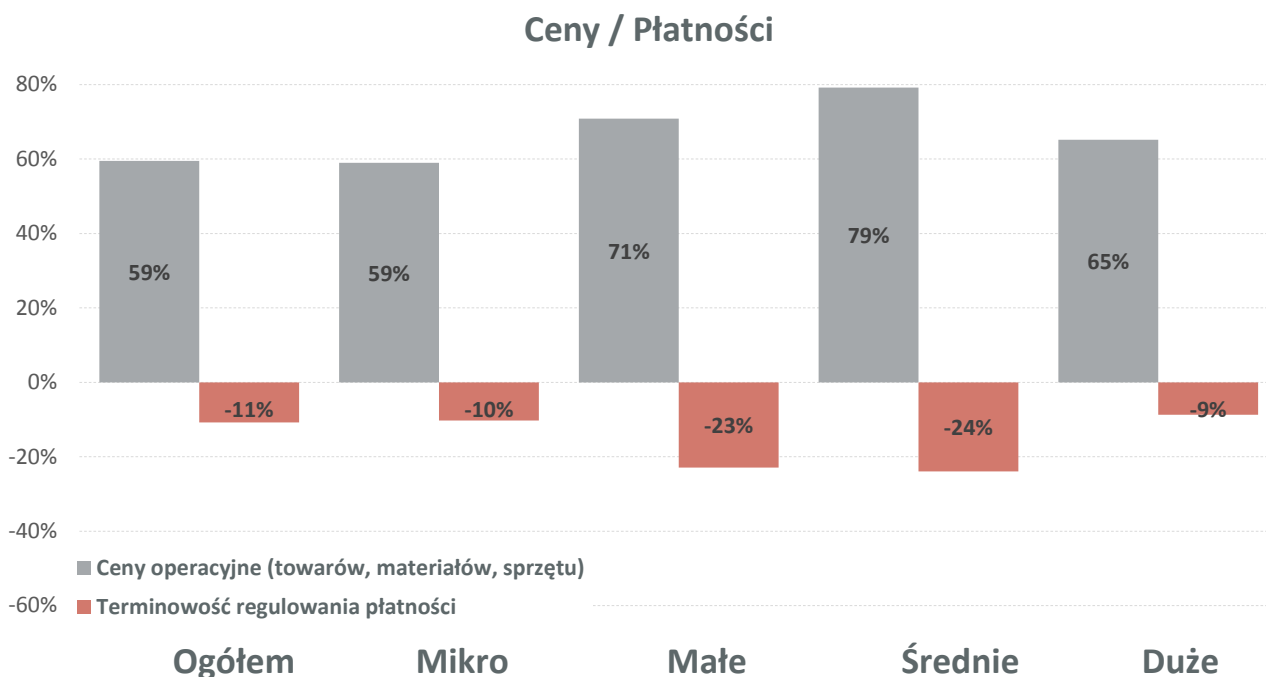
Wykres przedstawia różnice między osobami, które oceniały parametry na plus i na minus. Wartości dodatnie oznaczają przewagę zgadzających się, zaś wartości ujemne – przewagę niezgadzających się z danym stwierdzeniem.

Wykres 6.11. Ocena wysokości cen operacyjnych i terminowości regulowania płatności przez kontrahentów – wielkość firmy

„W jaki sposób, w ciągu ostatnich sześciu miesięcy, zmieniły się poniższe parametry?”

Wykres przedstawia różnice między osobami, które oceniały parametry na plus i na minus. Wartości dodatnie oznaczają przewagę zgadzających się, zaś wartości ujemne – przewagę niezgadzających się z danym stwierdzeniem.

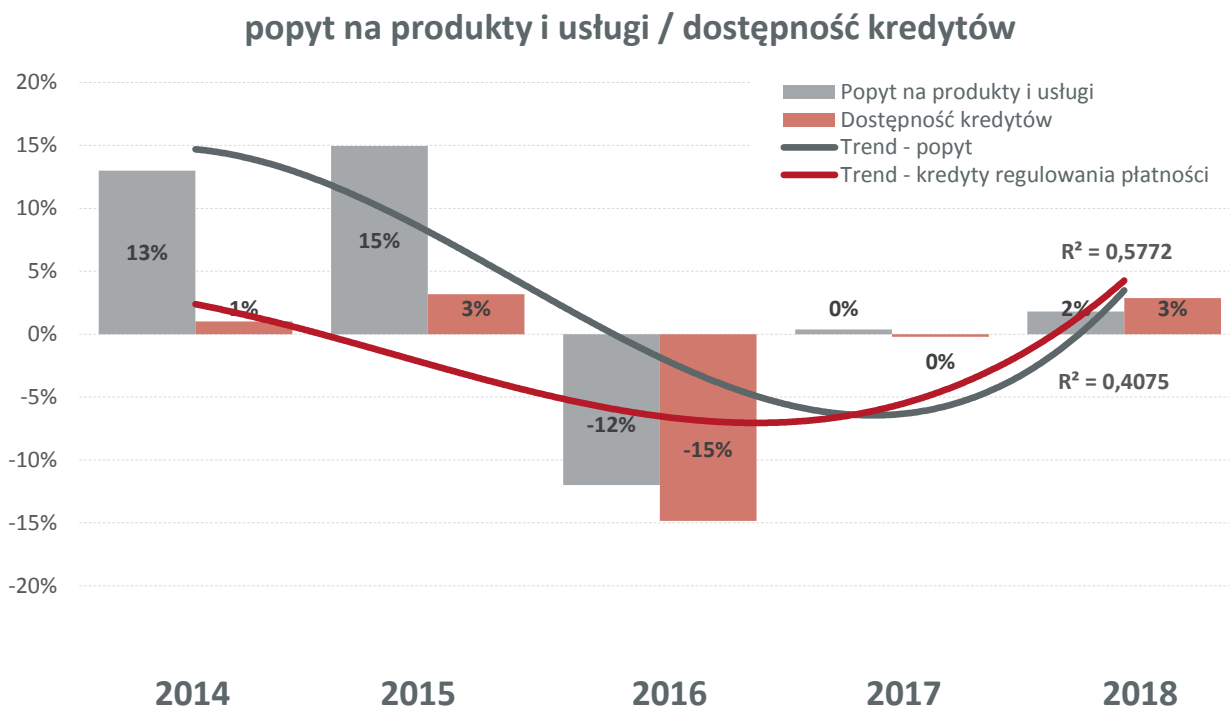

Odnosnie do dostępności kredytów, to odsetki respondentów mających przeciwstawne zdania wróciły do poziomu z 2015 r. i obecnie przewaga tych, którzy uważają, że kredyty są dostępne nad tymi, którzy uważają wręcz przeciwnie wynosi 3%. Również w przypadku popytu na towary i usługi obserwujemy w 2018 r. lekkie ożywienie - co prawda przewaga wynosi tylko +1,8%, jednak jest to wynik nieco lepszy niż w 2017 r. (0%) oraz zdecydowanie lepszy niż w 2016 r. (-12%). Wciąż jednak sytuacja na rynku kredytów i popytu na wytwory przedsiębiorstw postrzegana jest jako mniej optymistyczna niż w latach 2014-2015. Z analiz przeprowadzonych pod kątem ocen przedstawicieli firm różnej wielkości wynika, że w 2018 r. zarówno wśród przedstawicieli średnich jak i dużych firm przeważał pogląd, że popyt na produkty i usługi wzrasta (wykres 6.13). W przypadku dostępu do kredytów, jedynie wśród przedstawicieli firm dużych odnotowano znaczącą przewagę (+13%) tych, którzy twierdzą, że kredyty stały się bardziej dostępne nad tymi, którzy mają w tej kwestii odmienne zdanie.

Wykres 6.12. Ocena popytu na usługi i towary oraz dostępności kredytów

„W jaki sposób, w ciągu ostatnich sześciu miesięcy, zmieniły się poniższe parametry?”

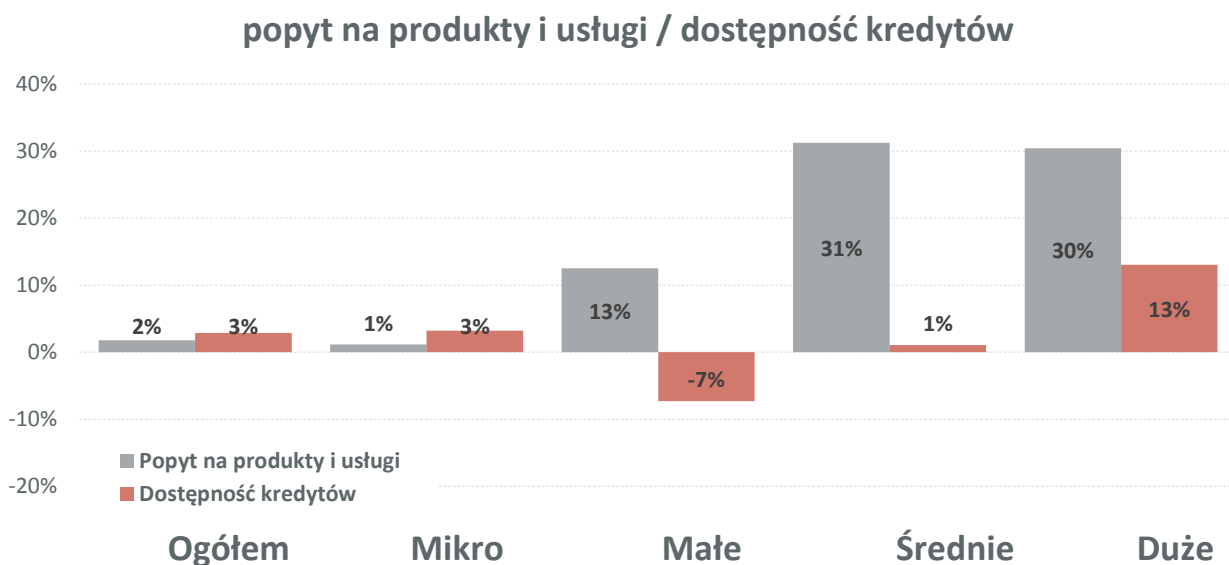
Wykres przedstawia różnice między osobami, oceniały parametry na plus i na minus. Wartości dodatnie oznaczają przewagę zgadzających się, zaś wartości ujemne – przewagę niezgadzających się z danym stwierdzeniem.

Wykres 6.13. Ocena popytu na usługi i towary oraz dostępności kredytów – wielkość firmy

„W jaki sposób, w ciągu ostatnich sześciu miesięcy, zmieniły się poniższe parametry?”

Wykres przedstawia różnice między osobami, oceniały parametry na plus i na minus. Wartości dodatnie oznaczają przewagę zgadzających się, zaś wartości ujemne – przewagę nie zgadzających się z danym stwierdzeniem

Czy jednak tylko te czynniki mają wpływ na postrzeganie koniunktury? Na podstawie analizy regresji logistycznej wyłoniono elementy, które w ocenie respondentów mają istotny wpływ na postrzeganie obecnej i przyszłej koniunktury w gospodarce oraz branży.

Na zielono zaznaczono w tabeli 6.4 te elementy, które według badanych w 2018 r. uległy poprawie w porównaniu z rokiem 2017, zaś na czerwono te, które w 2018 r. zostały ocenione niżej. Jak widać, jedynie zmiany cen towarów, materiałów i sprzętu oceniane były negatywnie. Prezentowana tabela regresji zawiera współczynniki mówiące o sile powiązania poszczególnych elementów (takich jak popyt na towary czy koszty zatrudnienia) ze wskaźnikami koniunktury. Im wyższa wartość procentowa, tym bardziej dany element wpływa na postrzeganie koniunktury. Elementy nieistotnie wpływające na postrzeganie danego rodzaju koniunktury zaznaczono w tabeli jako „-”.

Analiza regresji pokazuje, że ocena obecnej koniunktury w gospodarce jest silnie uzależniona od dostępności wykwalifikowanych pracowników oraz od kosztów zatrudnienia⁵⁰. Na dalszych pozycjach pojawiają się: popyt na wyroby i usługi oraz terminowość regulowania płatności przez kontrahentów. Z kolei postrzeganie bieżącej koniunktury w branży zależy przede wszystkim od kosztów zatrudnienia i terminowości płatności przez kontrahentów. Na ocenę przyszłej koniunktury w gospodarce wpływają w szczególności koszty finansowe (dostępność kredytów) oraz te, związane z pracownikami (dostępność wykwalifikowanych kadr oraz koszty ich zatrudnienia). Na ocenę przyszłej koniunktury silnie wpływają ceny towarów, a ponieważ w porównaniu z wynikami badania zeszłorocznego zostały niżej ocenione, w dłuższym okresie można spodziewać się spadku optymizmu co do przyszłej koniunktury w branży.

⁵⁰ W modelu regresji można zadeklarować interakcję między zmiennymi. Istotna statystycznie interakcja oznacza, że choć poszczególne składowe (w tym przypadku „dostępność wykwalifikowanych pracowników” oraz „koszty zatrudnienia”) mogą nie być powiązane ze zmienną wyjaśnianą (ocena koniunktury), to niska ocena obu tych czynników na raz jest powiązana ze zmienną wyjaśnianą.

Tabela 6.4. Elementy istotnie statystycznie powiązane z postrzeganiem koniunktury⁵¹

	Obecna koniunktura w gospodarce	Obecna koniunktura w branży	Przyszła koniunktura w gospodarce	Przyszła koniunktura w branży
Nagelkerke R²	0,39	0,70	0,28	0,58
Popyt na towary/wyroby/ usługi firmy	11,1%	11,4%	-	23,7%
Ceny towarów, materiałów, sprzętu potrzebnych w Państwa działalności	0,2%	18,6%	-	47,5%
Koszty zatrudnienia	8,5%	36,0%	-	-
Dostępność wykwalifikowanych pracowników	1,9%	-	-	-
Terminowość regulowania płatności przez kontrahentów Państwa firmy	11,1%	24,5%	-	28,8%
Dostępność kredytów lub innych form zewnętrznego finansowania	8,1%	9,5%	31,7%	-
Dostępność wykwalifikowanych pracowników oraz Koszty zatrudnienia	59,1%	-	68,3%	-

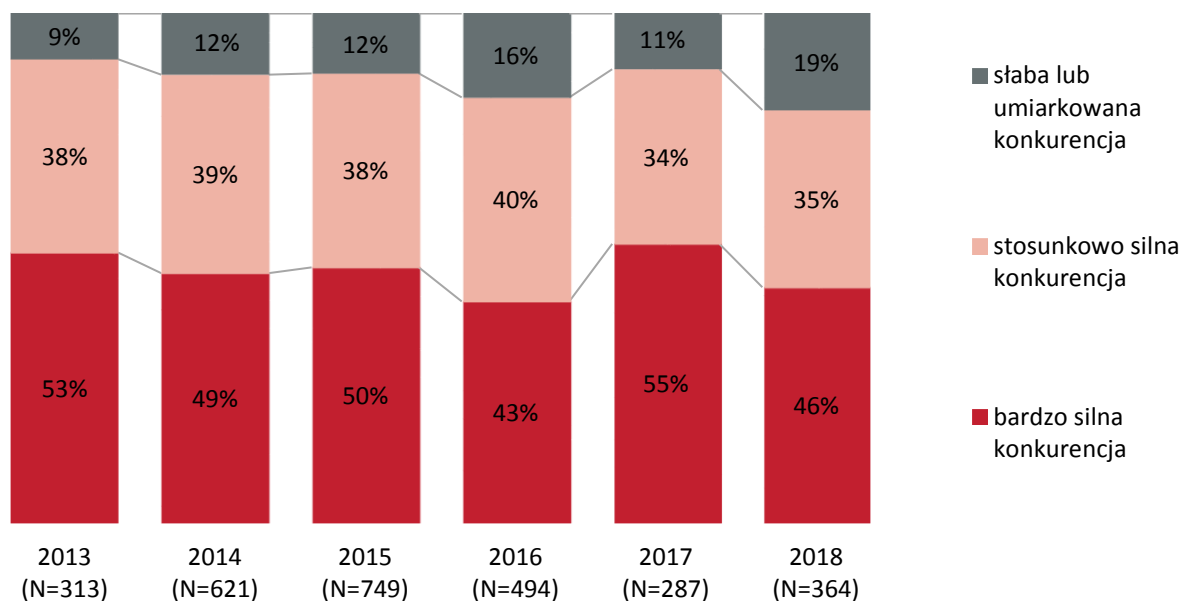
Konkurencyjność polskich firm i strategie jej budowania

W 2018 r. 46% badanych przedsiębiorców przyznało, że na rynku, na którym działają panuje bardzo silna konkurencja. Jest to wartość niższa od odnotowanej rok wcześniej (55%). W 2018 r. co trzeci badany określił konkurencję, jako stosunkowo silną, zaś 19% jako słabą lub umiarkowaną. Najsilniejsza konkurencja występuje wśród firm małych (60% określiło ją jako „bardzo silną”). Wśród pozostałych klas wielkości: mikro (46%), średnich (48%) oraz dużych (43%) ocena siły konkurencji nie była aż tak wysoka. Przewaga tych, którzy twierdzą, że panuje silna konkurencja nad tymi, którzy twierdzą, że jest ona słaba lub umiarkowana stopniał, więc w obecnej edycji badania do 27% (z 44% w roku ubiegłym).

⁵¹ W tabeli przedstawiono przeprocentowane do 100% współczynniki ilorazów szans [Exp(B)] pochodzące z modelu regresji logistycznej.

Wykres 6.14. Siła konkurencji

„Jak silna konkurencja występuje obecnie na rynku, na którym działa Państwa firma?”

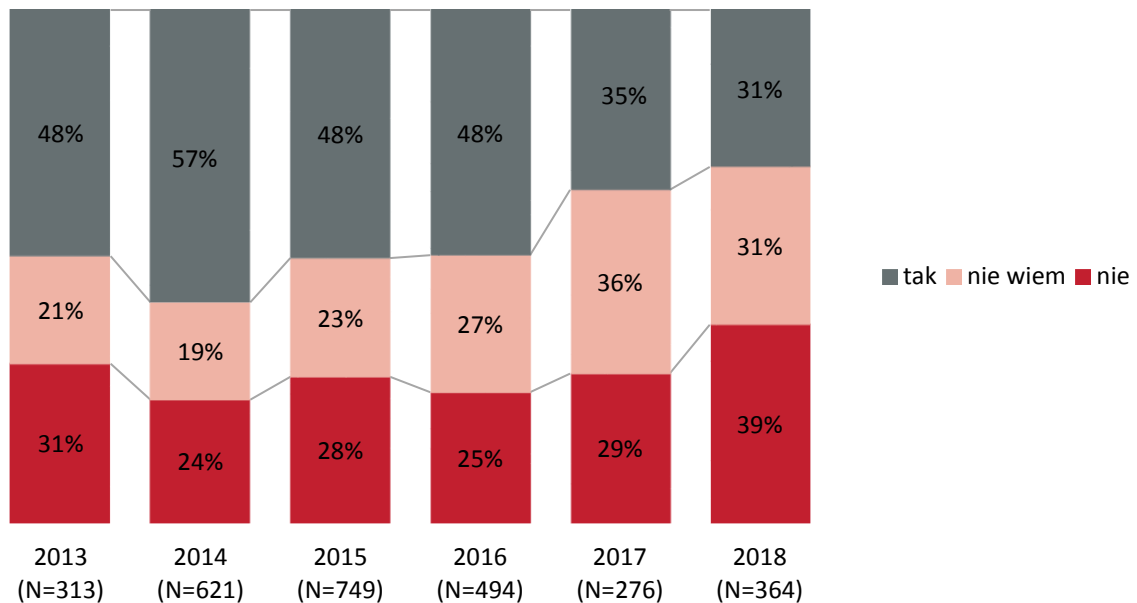

Jednocześnie, od 2014, z roku na rok spada odsetek przedstawicieli firm, którzy określają konkurencję, jako „nieuczciwą” – w 2018 r. z przypadkami nieuczciwości konkurentów zetknęło się 31% badanych przedsiębiorców, czyli o 4 p.p. mniej niż przed rokiem. Jednocześnie wzrósł odsetek tych, którzy nie doświadczyli przypadków nieuczciwej konkurencji (39% wobec 29% w 2017 roku).

Na zbliżonym do 2017 r. poziomie oceniono stopień zagrożenia ze strony nieuczciwej konkurencji: w 2018 r. 30% badanych, którzy się z nią zetknęli stwierdziło, że zaobserwowane nieuczciwe praktyki innych firm w dużym stopniu zagrażały interesom ich firmy (w 2017 r. analogiczny odsetek wyniósł 27%).

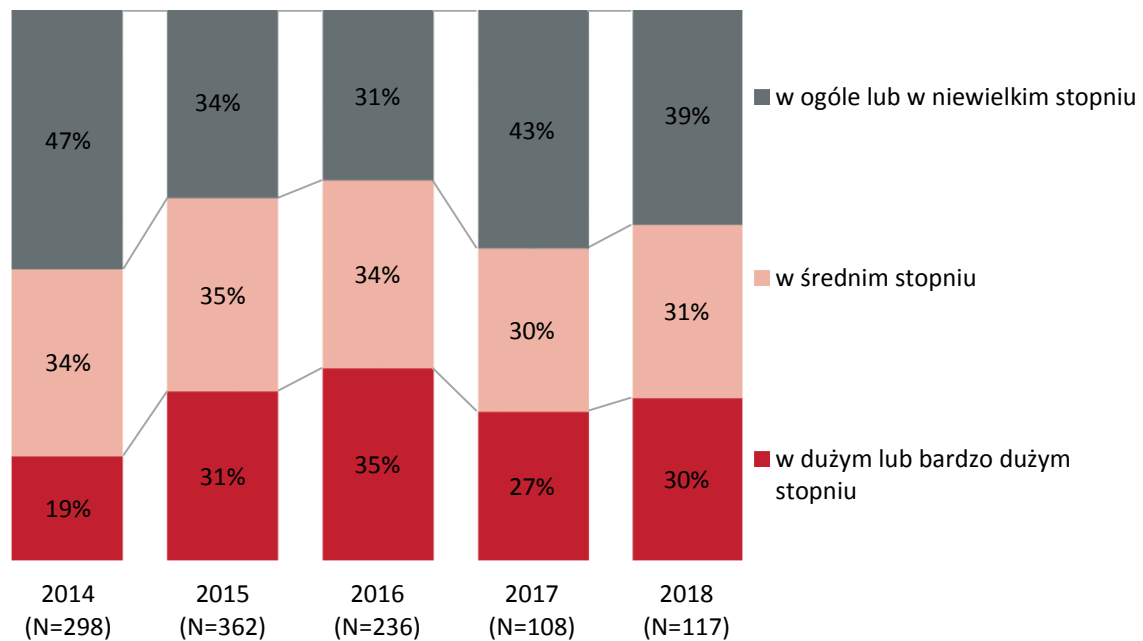
Wykres 6.15. Nieuczciwa konkurencja

„Czy w ostatnich trzech miesiącach spotkał się Pan/i z nieuczciwymi działaniami konkurencji?”

Wykres 6.16. Zagrożenie ze strony nieuczciwej konkurencji

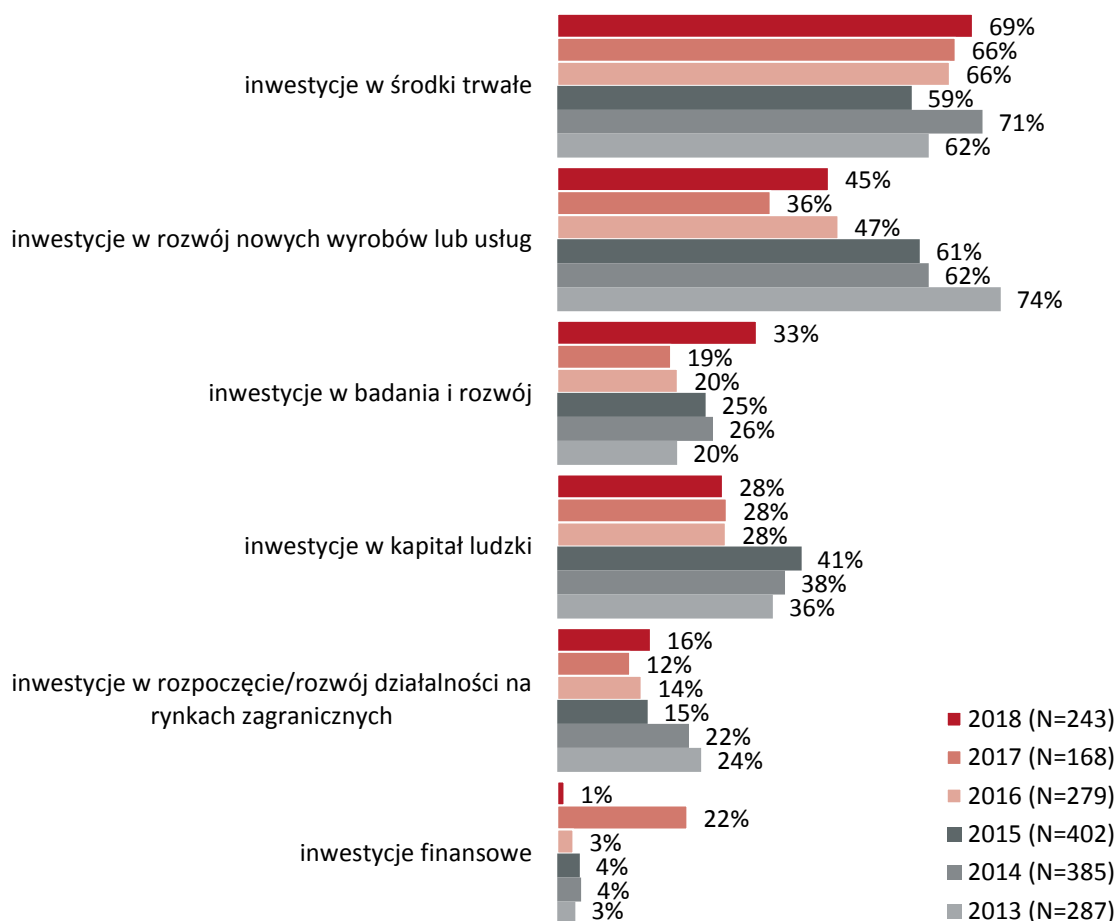
„W jakim stopniu problem nieuczciwej konkurencji zagrażał, w ciągu ostatnich trzech miesięcy, interesom Państwa firmy?” – odpowiedzi tylko wśród przedsiębiorców, którzy zetknęli się z nieuczciwą konkurencją

Warto przy okazji zauważyć, że w obecnej fali badania wśród planów inwestycyjnych przedsiębiorstw odnotowano istotny statystycznie wzrost tych firm, które zamierzają inwestować w badania i rozwój (33% w obecnej edycji badania wobec 19% przed rokiem). W dalszym ciągu dwa pierwsze miejsca zajmują inwestycje w środki trwałe (69%, wzrost w porównaniu z rokiem 2017 o 3 p.p.) oraz inwestycje w rozwój nowych wyrobów lub usług (45%, wzrost względem 2017 roku o 9 p.p.). Znacząco spadł natomiast odsetek badanych skłonnych przedsięwziąć inwestycje finansowe (1% w 2018 roku wobec 22% w roku 2017), jednak w tym przypadku to rok poprzedni był wyjątkiem – w latach 2013-2016 obserwowaliśmy również niską skłonność do inwestycji finansowych wśród badanych.

Wykres 6.17. Plany inwestycyjne

„Jakie inwestycje Państwa firma planuje realizować do końca bieżącego roku?” – odpowiedzi tylko wśród przedsiębiorców, którzy zamierzają realizować inwestycje

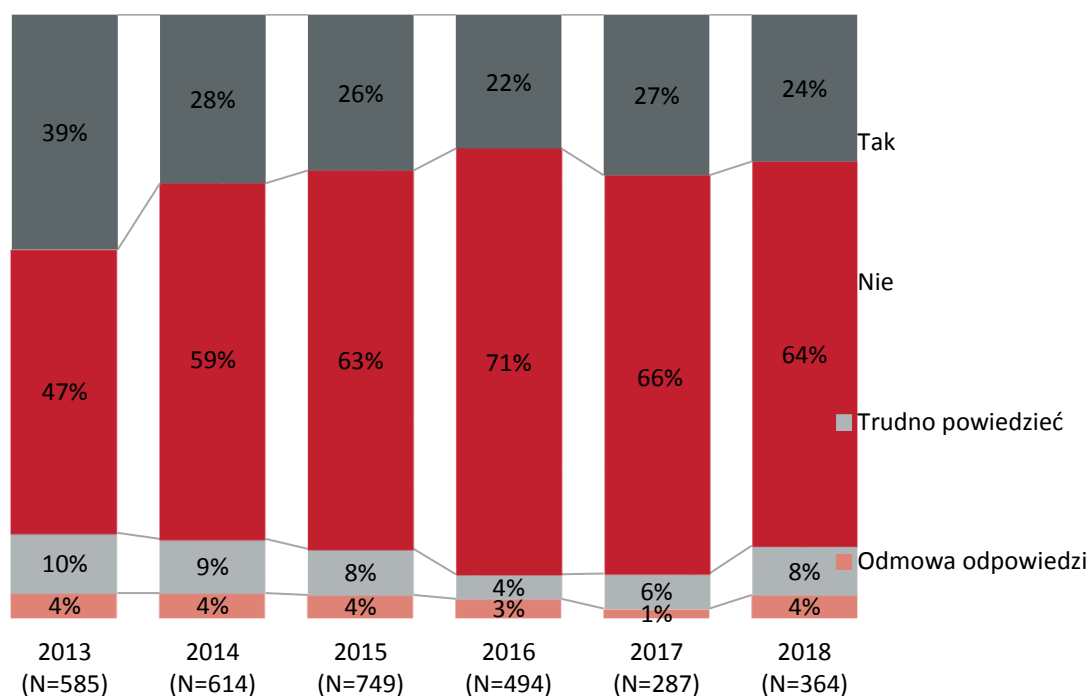
Kondycja polskich firm

Istotnym czynnikiem opisującym kondycję polskich firm jest ich płynność finansowa, decydująca o możliwości inwestowania, utrzymania wykwalifikowanych pracowników oraz rozwijania działalności. Odsetek przedsiębiorców, którzy w ostatnim roku obawiali się utraty płynności finansowej w 2017 r. wyniósł 24%, o 3 p.p. mniej niż w 2016 r. Istnieje zależność między obawą utraty płynności finansowej a wielkością firmy – najbardziej obawiają się jej mikrofirmy (24,7%), najmniej zaś duże (4,3%). W pozostałych klasach wielkości wartości te wyniosły: 19% wśród firm małych oraz 13% wśród firm średnich.

Głównym powodem obaw przed utratą płynności finansowej były opóźnienia z płatnościami ze strony kontrahentów, na dalszych miejscach wymieniane były utrata klientów i utrata rynków zbytu. Wyżej wymienione powody zajmowały trzy pierwsze miejsca również w większości poprzednich pomiarów. Wyniki ankiety z 2018 r. pokazują, że w ocenie respondentów szczególnie wzrosło ryzyko utraty klientów – do 42% wobec 24% w 2017 r. (wykres 6.19).

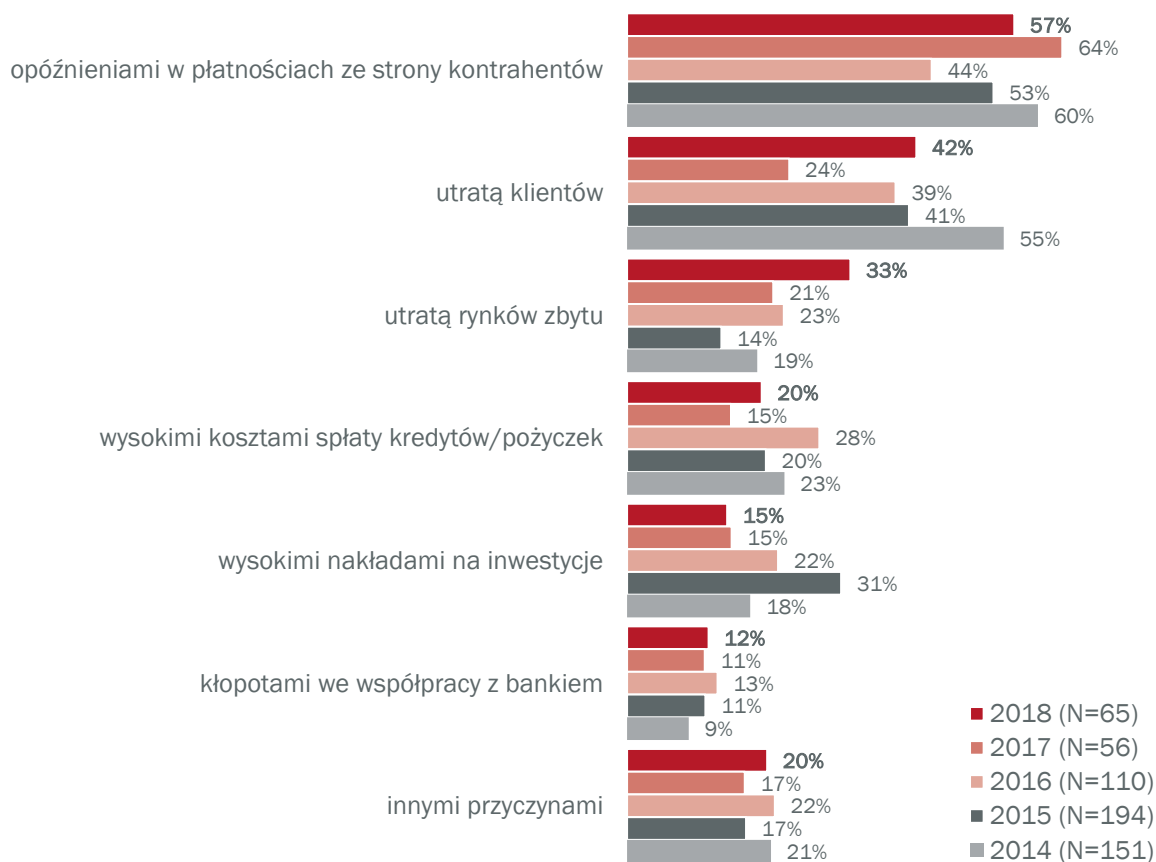
Wykres 6.18. Groźba utraty płynności finansowej

„Czy w okresie ostatniego roku Państwa firmie groziła utrata płynności finansowej?”

Wykres 6.19. Przyczyny groźby utraty płynności finansowej

„Czym spowodowana była groźba utraty płynności finansowej przez Państwa firmę?”

Podsumowując, rok 2018 przyniósł poprawę w postrzeganiu przez badanych przedsiębiorców obecnej i przyszłej koniunktury – zarówno w reprezentowanych przez nich branżach, jak i ogólnie w gospodarce. Równocześnie w 2018 r. wyhamowaniu uległo kilka niepokojących trendów zaobserwowanych w poprzednich latach: przestały rosnać koszty zatrudnienia, również spadek podaży wykwalifikowanych pracowników uległ ograniczeniu. Z drugiej strony rosnące ceny operacyjne (towarów, materiałów i sprzętów) wciąż stanowią problem dla przedsiębiorców. W 2018 r. badanym firmom rzadko groziła utrata płynności finansowej, zaś zagrożenie ze strony nieuczciwej konkurencji się zmniejszyło. Wciąż jednak – mimo poprawy wartości tego wskaźnika w tegorocznej edycji – dla większości polskich przedsiębiorców problemem są opóźnienia w płatnościach ze strony kontrahentów. W 2018 r. odnotowano najwyższy od 2013 r. odsetek firm, które deklarują, że na ich rynku panuje słaba lub umiarkowana konkurencja, co może oznaczać, że polscy przedsiębiorcy znaleźli swoje nisze, w których coraz lepiej sobie radzą. Polskie firmy znów zaczęły się bać utraty klientów (drugi w kolejności – po nieterminowych płatnościach – powód do obaw wśród przedsiębiorców), słusznie w związku z tym stawiając wśród swoich strategii na obsługę klienta, jako na najskuteczniejszy sposób generowania wartości dodanej. Polscy przedsiębiorcy częściej niż przed rokiem zamierzają również inwestować w badania i rozwój.

Jednak świat polskich przedsiębiorców nie jest jednorodny – wyższe koszty pracy, groźba utraty płynności finansowej oraz problemy, przed którymi stają są zróżnicowane: głównie ze względu na

wielkość firmy. Duże podmioty radzą sobie stosunkowo dobrze, podczas, gdy trudności są przede wszystkim udziałem średnich i małych firm.